

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ
ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

DİJİTAL ÇAĞDA OKUMA KÜLTÜRÜ GÖRÜNÜMLERİ:
YOUTUBE KİTAP KANALLARI ÜZERİNE BİR
İNCELEME

Hazırlayan
Merve ERCAN

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Burcu ÇILDIR

Haziran 2022, ERZİNCAN

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ
ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

DİJİTAL ÇAĞDA OKUMA KÜLTÜRÜ GÖRÜNÜMLERİ:
YOUTUBE KİTAP KANALLARI ÜZERİNE BİR
İNCELEME
(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan
Merve ERCAN

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Burcu ÇILDIR

Haziran 2022, ERZİNCAN

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Merve ERCAN

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Ana Bilim Dalı : Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı
Program Adı : Türkçe Eğitimi
Tez Başlığı : Dijital Çağda Okuma Kültürü Görünümleri:
Youtube Kitap Kanalları Üzerine Bir İnceleme

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının a) Giriş, b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Ön söz, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam 96 sayfalık kısmına ilişkin 15/06/2022 tarihinde **IThenticate/Turnitin** intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranı: % 3' tür.

Filtrelemeye **alıntılar dahil** edilmiştir. Filtrelemede **yedi (7) kelimeden daha az** örtüşme içeren metin kısımları hariç tutulmuştur.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. 15/06/2022

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Burcu ÇILDIR

Öğrenci: Merve ERCAN

KILAVUZA UYGUNLUK

“Dijital Çağda Okuma Kültürü Görünümleri: Youtube Kitap Kanalları Üzerine Bir İnceleme” başlıklı yüksek lisans tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Merve ERCAN

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Burcu ÇILDIR

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi ABD Başkanı

Prof. Dr. Arzu Sema ERTANE BAYDAR

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Dr. Öğr. Üyesi Burcu ÇILDIR danışmanlığında **Merve ERCAN** tarafından hazırlanan “**Dijital Çağda Okuma Kültürü Görünümleri: Youtube Kitap Kanalları Üzerine Bir İnceleme**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü **Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı’ nın Türkçe Eğitimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

30/06/2022

JÜRİ:

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Burcu ÇILDIR

Üye : Prof. Dr. M. Abdullah ARSLAN

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Yonca KOÇMAR DEMİRCİ

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun /.../ 2022 tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

... / 0.... / 2022

Doç. Dr. Necdet TOZLU

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Çalışma süresince güzel dilekleriyle azmimi artıran ve sonsuz destekleriyle bana güç veren annem Nafiye Ercan'a, babam İsmail Ercan'a ve ağabeyim Sefa Ercan'a teşekkür eder, yaşam boyu elde edeceğim bütün başarılarımda yanımda olmalarını dilerim.

Çalışmanın ilk aşamasından son aşamasına kadar sabır ve samimiyetle kıymetli bilgilerini benden esirgemeyen, çalışma içerisinde kaybolduğum her an akademik ve psikolojik anlamda sunduğu destekle özveri ile çalışmamı sağlayan tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Burcu Çıldır'a sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Akademik duruşunu örnek aldığım ve değerli bilgilerinden her zaman faydalandığım kıymetli hocam Dr. Bilal Ferhat Karadağ'a da teşekkürü borç bilirim. Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca bilgilerinden istifade ettiğim, öğrencileri olmaktan gurur duyduğum Prof. Dr. Mahmut Abdullah Arslan, Doç. Dr. Oğuzhan Yılmaz, Doç. Dr. Yasin Mahmut Yakar ve Doç. Dr. Cem Şems Tümer hocalarıma teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Gerek sağladıkları huzurlu iş ortamıyla gerek benimle paylaştıkları kıymetli görüşleriyle tez yazım sürecime katkı sağlayan İnönü Üniversitesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda görev yapmakta olan bütün hocalarıma teşekkür eder, saygılarımı sunarım. Ayrıca süreç içerisinde desteklerini eksik etmeyen Doç. Dr. Şule EGÜZ ve Doç. Dr. Erol KOÇOĞLU hocalarıma da teşekkürü borç bilirim.

Lisansüstü eğitim sürecimde sorun yaşadığım her durumda özveriyle yardımcı olan arkadaşlarım; Abdullah Kaplan' a, Melike Çelik'e, Sümeyye Yamak'a, Arş. Gör. Derya Karadeniz' e, Arş. Gör. Şeyma Sultan Bozkurt'a ve bütün samimiyetiyle her zaman yanımda olan Murat Çağlar Koçyiğit'e sonsuz teşekkürlerimi ve sevgilerimi sunarım.

Merve ERCAN, Erzincan, 2022

DİJİTAL ÇAĞDA OKUMA KÜLTÜRÜ GÖRÜNÜMLERİ: YOUTUBE KİTAP KANALLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Merve ERCAN

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Haziran 2022

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi BURCU ÇILDIR

ÖZET

Youtube’da kitap tanıtım kanalı olan ortaokul düzeyindeki çocukların okuma kültürü görünümünü belirlemeyi amaçlayan çalışma dijital etnografi deseniyle gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında Youtube’da ortaokul düzeyindeki çocuklara ait olan ve kitaplarla ilgili içeriklerin yer aldığı kitap kanalları incelenmiştir. Ayrıca kanal sahibi çocuklarla görüşmeler de gerçekleştirilmiştir. İncelenen videolardan ve yapılan görüşmelerden elde edilen veriler içerik analiziyle çözümlenmiştir. Yapılan içerik analizi sonucunda ortaya çıkan kodlar ilgili temalar altında birleştirilerek sunulmuştur. Araştırma verilerinin analiz edilmesiyle ortaokul düzeyindeki çocukların Youtube’da kanal oluşturma öykülerine, oluşturdukları video içeriklerine, sosyoekonomik çerçevelerine, okuma süreçlerini etkileyen unsurlara, kanallarında yer verdikleri kitaplara ve okur görünümüne ilişkin bulgular elde edilmiştir. Çalışma sonucunda çocukların medya ortamında izledikleri içerik üreticileri örnek alarak kendilerinin de kitap kanalı oluşturdıkları, Youtube ortamında kitap kanalı oluşturmak için ortak içerik üretme anlayışı oluşturdıkları ve sosyoekonomik anlamda ailelerinin kendilerine çeşitli olanaklar sağladıkları sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmada çocukların okuma süreçlerini etkileyen aile, okul, öğretmen, arkadaş ve sosyal medya gibi unsurların var olduğu, kanal sahiplerinin kendi kanallarında yer verdikleri kitaplara yönelik seçim ve sınıflandırmalarından söz ettikleri, kendilerini okuma alışkanlığı kazanmış ve eleştirel okur özelliklerini taşıyan bireyler olarak sundukları sonuçları da elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okuma Kültürü, Dijital, Youtube, Booktube.

VIEWS OF READING CULTURE IN THE DIGITAL AGE: A REVIEW ON YOUTUBE BOOK CHANNELS

Merve ERCAN

**Erzincan Binali Yıldırım University
Graduate School of Social Sciences**

Master Thesis, June 2022

Thesis Supervisor: Asst. Prof. Dr. BURCU ÇILDIR

ABSTRACT

The study which aims to determine the reading culture views of secondary school students, who have a book promotion channel on Youtube, was carried out with a digital ethnography pattern. Within the scope of the study, the channels on Youtube containing the contents of the books belonging to secondary school children were examined and interviews were conducted with the children who have channels that can be communicated. The data obtained from the videos and interviews were analyzed by content analysis. The codes that emerged as a result of the content analysis were combined under the relevant themes and presented. By analyzing the research data, findings were obtained regarding the stories of middle school children creating a channel on Youtube, the video content they created, their socioeconomic framework, the factors affecting their reading process, the books they included in their channels and the reader's views. As a result of the study, it was concluded that by taking the content producers that children watched in the media as an example, they also created a book channel, they formed a common understanding to create a book channel on Youtube, and their families provided them with various opportunities in socioeconomic terms. In addition, the results were obtained in the study, where there are factors such as family, school, teacher, friends and social media that affect children's reading processes, channel owners talk about their choices and classifications for the books they include on their channels, and they present themselves as individuals who have gained the habit of reading and have the characteristics of critical readers.

Keywords: Reading Culture, Digital, Youtube, Booktube.

İÇİNDEKİLER

DİJİTAL ÇAĞDA OKUMA KÜLTÜRÜ GÖRÜNÜMLERİ: YOUTUBE KİTAP KANALLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
TEZ ÖZGÜNLÜK SAYFASI.....	ii
KILAVUZA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	iv
ÖN SÖZ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR.....	xii
GİRİŞ.....	1
1. Problem Durumu	1
2. Amaç.....	3
3. Önem	4
4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
5. Tanımlar	4

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Okuma ve Diğer Dil Becerileri.....	6
1.2. Okuma Kavramı	6
1.3. Okuma Kültürü	8
1.4. Okuma Kültürü Edinme Süreci	8
1.4.1. Dinleme Alışkanlığı Kazanma.....	9

1.4.2. Okuma-Yazma Becerisi Kazanma.....	9
1.4.3. Okuma Alışkanlığı Kazanma	10
1.4.4. Eleştirel Okuma Alışkanlığı Kazanma	11
1.4.5. Evrensel Okuryazarlık Becerisi Kazanma	11
1.5. Okuma Sürecini Etkileyen Unsurlar	12
1.5.1. Sosyoekonomik Düzey	12
1.5.2. Aile	14
1.5.3. Okul	14
1.5.4. Öğretmen	15
1.5.5. Arkadaş	16
1.5.6. Medya	16
1.5.7. Kitap Seçimi	17
1.6. Dijital Çağda Okuma Kültürü.....	18
1.7. Youtube	19
1.8. Youtube ve Çocuk	21
1.9. Youtube’da İçerik Üreticisi Olarak Çocuk.....	21
1.10. Youtube Kitap Topluluğu (Booktube).....	23
1.11. İlgili Araştırmalar	24
1.11.1 Yurt İçinde Gerçekleştirilen Çalışmalar	24
1.11.2. Yurt Dışında Gerçekleştirilen Çalışmalar.....	30

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni	34
2.2. Çalışma Grubu.....	35
2.3. Verilerin Toplanması.....	36
2.4. Verilerin Analiz Edilmesi	37
2.5. Araştırmanın Etiği	38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. Kanal Oluşturma Öyküsü	39
3.2. Üretilen Video İçerikleri.....	44
3.2.1. Kitaplık Turu	44
3.2.2. (...) Ayında Okuduklarım/Okuyacaklarım.....	46
3.2.3. Kitap Alışverişi, Kargo Açılımı ve Kutu Açılımı.....	47
3.2.4. Okuma Maratonu	49
3.2.5. (...) Yaş Arası Öneriler	50
3.2.6. Okuma Tembelliği (Reading Slump)	51
3.3. Sosyoekonomik Çerçeve de Kitap Kanalları.....	53
3.3.1. Kitap Odağında Tüketim Pratikleri	53
3.3.2. Evde Sunulan Okuma Ortamı.....	55
3.4. Okuma Sürecini Etkileyen Unsurlar	57
3.4.1. Aile	58
3.4.2. Okul	60
3.4.3. Arkadaş	62
3.4.4. Sosyal Medya	63
3.5. Kanallarda Yer Alan Kitaplara Genel Bir Bakış	64
3.5.1. Nasıl Seçim Yapıyorlar?.....	64
3.5.2. Tercih Edilen Konular	65
3.5.3. Kitapları Sınıflandırma	67
3.5.4. Popüler Olanı Okuma Eğilimi	68
3.5.5. Yazar Seçimleri	69
3.6. Okur Görünümleri	70
3.6.1. Okuma Alışkanlığını Kazanmış Birey.....	70
3.6.2. Eleştirel Okur.....	71
3.6.3. Evrensel Okur	73

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
TARTIŞMA VE SONUÇ

ÖNERİLER.....	91
KAYNAKÇA.....	92
ETİK KURUL ONAYI	103
EKLER	104
EK-1. AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU	104
Ek-2. VELİ ONAM FORMU	105
EK-3. GÖRÜŞME FORMU	106
ÖZGEÇMİŞ	108

KISALTMALAR

Çev.: Çeviri

Ed.: Editör

ODTÜMD: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mezunlar Derneği

vd.: ve diğerleri

yy.: Yüzyıl

GİRİŞ

Bu bölümde ilgili alanyazın çerçevesinde araştırmanın problemi, amacı, sınırlılıkları ve önemi ele alınmıştır. Ayrıca araştırmanın gerçekleştirilmesinde önemli görülen temel kavramlar hakkında bilgi verilmiştir.

1. Problem Durumu

Ana dil öğretiminde üzerinde durulan dört temel dil becerisinden biri olan okuma, diğer dil becerileriyle kurduğu etkileşim sebebiyle büyük öneme sahiptir. Dilin anlama boyutunda ele alınan okuma eğitimi, planlı ve sistematik bir şekilde gerçekleştirilmektedir. Arıcı'ya (2018) göre okumanın oluşması fiziksel ve zihinsel bir faaliyetken sürekliliği sosyal bir durumdur. Okumanın sürekli hale gelmesinin ise bireyin okumayı kültür haline getirmesiyle ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Sever'e (2007) göre okuma kültürü; yazılı kültüre ait ürünlerin dünyasıyla tanışan, bu ürünlerin ortaya koyduğu iletileri sunma ve eleştirme yetkinliğine erişen, yazılı ürünler tarafından sunulan fırsatlarla yaşamayı alışkanlık haline getiren bireylerin sahip olduğu bir kültürdür. Okuma kültürünün edinilmesi birbirini bütünleyen ardışık bir süreçtir ve bireyin doğumundan ergenlik dönemine uzanan 0-14 yaş aralığında bu kültürü kazanması sağlanabilir (İnce Samur, 2018).

Ardışık bir süreç olarak tanımlanan okuma kültürü edindirme sürecini etkileyen çeşitli unsurların var olduğu söylenebilir. Alanyazında yer alan çalışmalar incelendiğinde okuma kültürünü etkileyen unsurların; aile, sosyoekonomik düzey, okur, çevre, okul, öğretmen, arkadaş, metin, kütüphane, kitaplık, nitelikli eser, kitap seçimi, kitle iletişim araçları ve medya başlıklarıyla ele alındığı görülmektedir (Bağcı Ayrancı, 2021; Baki & Gökçe, 2020; Bulut, 2018; Çıldır & Ergün, 2021; Karaosmanoğlu, 2019; Kasımoğlu, 2014; Özkan, 2021; Sever vd.,2017; Ülper,2011).

Okuma kültürü edinme sürecinde etkili olan unsurlar arasında medyanın da yer aldığı görülmektedir. Günümüzde medya her yaştan kullanıcının etkin katılım sağladığı sosyal bir ortam olarak varlığını göstermektedir. Şirin (2019) dijital medya çağının yükseldiği görsel okuryazarlık evresinde bulunduğunu ifade etmektedir. Dijital medya çağının yoğun etkisi altında kalan kesimin ise çocuk grubu olduğu düşünülmektedir. Hayatlarına günümüz teknolojileriyle başlayan ve günlük yaşamlarının merkezine çevrim

içi ortamları yerleştiren, her işini teknoloji aracılığıyla yürüten özetle teknolojiyle etkileşim halinde olan 21. yy. çocukları ve gençleri dijital yerli olarak tanımlanmaktadır (Bilgiç vd., 2011). Teknolojinin içine doğmuş olan dijital yerlilerin yeni medya ortamlarının sunduğu olanakları aktif şekilde kullandıkları söylenebilir.

Medya tarafından sunulan iletilerle öğrencilerin yaşamı etkilemektedir ve öğrenciler okul öncesi dönem itibarıyla medya ortamında alıcı üretici ve dağıtıcı olabilmektedir (Tüzel, 2013). Z kuşağı olarak adlandırılan içinde ortaokul öğrencilerinin de bulunduğu kuşağın en fazla kullandığı ve gün içerisinde en çok vakit geçirdiği sosyal ağ sitesi Youtube 'dur (Doğan & Erkan, 2019; Tutgun Ünal, 2019). Kullanımı her geçen gün artan ve her yaş düzeyinin dikkatini çeken Youtube, çocukların yaşamındaki rolü bakımından büyük bir öneme sahiptir (Boğa & Sağlam, 2021).

Dijital çağda yetiştirme imkânı bulan çocuklar, sosyal medya ağ siteleri arasında kullanmayı en çok tercih ettikleri Youtube'da izleyici olmalarının yanı sıra içerik üreticisi olarak da yer almaktadırlar. Günümüzde çocukların meslek hayalleri arasında Youtube' da içerik üreticisi olma (Youtuber) veya bilgisayar oyuncusu (gamer) olma düşünceleri ve istekleri yer almaktadır (Güneş & Durualp, 2021). Ayrıca sosyal medya etkisi altında kalan gençler Youtube'da içerik üreten fenomen kişilerin deneyimlerine önem vermektedirler (Kalan, 2021). Çocukların meslek odaklı hayallerinin ve içerik üreten kişilerin deneyimlerini önemsemelerinin özünde kendilerinin de Youtube ortamında olma istekleriyle ilişkili olduğu söylenebilir. Bu bağlamda İşcan ve Baskın (2021) çocukların zamanlarının önemli bir bölümünü sosyal medyada yer alan kanallarda geçirdiğini, bazı çocukların bu ortamlarda gezinirken bazılarının ise içerik ürettiğini ifade ederek sanal mecralardaki renk, hareket, sosyallik ve beğenilme hevesi gibi unsurların çocukları cezbedtiğini vurgulamaktadır.

Youtube gibi video paylaşım sitelerinde sanal oyunlar ve çeşitli kanallar aracılığıyla topluluklar oluşturulabilmektedir (Ünlükaya vd., 2021). Bu topluluklar içerisinde Youtube ortamında kendi oluşturdukları kanallar aracılığıyla okuma yaşantılarına ve kitaplara ilişkin içerik üreten katılımcılar da bulunmaktadır. Anderson (2020) Youtube'da çeşitli toplulukların oluşturulduğuna dikkat çekerek bunlardan birinin de kendini kitaplara ve okumaya adanmış olan "Youtube Kitap Topluluğu" (Booktube) adı verilen topluluk olduğunu ifade etmektedir. Ehret ve diğerlerine (2018) göre Youtube'da

içerik üreten kişiler; kitap incelemeleri, okur kimlikleri ve okumaya ilişkin çeşitli konular hakkında ürettikleri video içeriklerini Youtube'a yükleyerek "Youtube Kitap Topluluğu" kültürüne özgü uygulamalara katılırlar. Youtube kanallarında kitaplar hakkında video içerikleri üretmek kitap kanallarını topluluk olarak farklı kılan bir durumdur (Ehret vd., 2018). Kitap kanalı oluşturup içerik üreten bireylerin bulundukları medya ortamında okumaya ilişkin ortak bir kültür oluşturdıkları düşünülmektedir.

Yılmaz (2009) medyayı okuma kültürünün boyutları arasında ele almaktadır. Ayrıca toplumda okuma kültürünü oluşturma ve geliştirme sürecinde medyanın tutum ve yaklaşımının ele alınmasının gerekliliği üzerinde durmaktadır. Gençlerin sosyal medyadaki okuma alışkanlıklarının incelenmesi ve medyanın çocukların okuma kültürü edinmeleri üzerindeki rolü ve kullanım şeklinin nasıl olması gerektiği Türkçe eğitimi alanında üzerine çalışılması gereken konulardır (Bağcı Ayrancı, 2021).

Bu noktada dijital çağda çocuklar tarafından sıklıkla kullanılan medya aracı olan Youtube'da kendi oluşturdıkları kanallar aracılığıyla okuduğu kitaplara ilişkin tanıtım ve değerlendirme yapan çocukların okuma kültürü görünümünün incelenmesi gerekli görülmektedir. Araştırmanın çıkış noktasını Youtube'da kitap tanıtım kanalı olan ortaokul düzeyindeki çocukların okuma kültürü görünümünü belirleme düşüncesi oluşturmaktadır. Alanyazında yer alan çalışmalar incelendiğinde benzer çalışmaların sınırlı olması da ilgili araştırmanın yürütülmesinde etkili olmuştur.

2. Amaç

Araştırmanın amacı, Youtube'da kitap tanıtım kanalı olan ortaokul düzeyindeki çocukların okuma kültürü görünümünün nasıl olduğunu ortaya koymak olarak belirlenmiştir. Belirlenen ana amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Çocukların Youtube'da kitap tanıtım kanalı oluşturma öyküleri nasıldır?
2. Çocuklar kanallarında nasıl video içerikleri üretmektedir?
3. Çocukların sosyoekonomik arka planları nasıldır?
4. Çocuklar okuma süreçlerinde etkili olan hangi unsurlardan söz etmektedir?
5. Çocuklar kanallarında bulunan kitaplarla ilgili nelerden söz etmektedir?
6. Çocukların videolara yansıyan okur görünüşleri nasıldır?

3. Önem

Arıcı'ya (2018) göre toplumun kültürü bilgisayar ve internetin günlük yaşamımıza girmesiyle gerçekleşen değişikliklerden etkilenmektedir. Toplumun sahip olduğu kültürlerden biri olarak karşımıza çıkan okuma kültürünün de yaşanan değişimlerden etkilendiğini söylemek olanaklıdır. Bu bağlamda Youtube'da kendi oluşturdukları kanallar aracılığıyla kitap tanıtımı ve değerlendirmesi yapan ortaokul düzeyindeki çocuklarının okuma kültürü görünümünün nasıl olduğunun belirlenmesinin önemli olduğu söylenebilir. Medya ortamında oluşturulan bu kültürün belirlenmesinin, okumaya ilişkin gerçekleştirilecek diğer çalışmalara fikir sunacağı ve fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma kapsamında incelenen Youtube kitap kanalları ve görüşme yapılan çocuklar, araştırmacı tarafından Youtube arama motoruna yazılan anahtar kavramlar aracılığıyla ulaşılabilen Youtube kanalları ve bu kanallar arasından iletişim kurulabilen kanal sahibi çocuklarla sınırlıdır. Ayrıca Youtube kanallarının incelenmesi süreci yöntem başlığında belirtilen zaman aralığıyla sınırlıdır.

5. Tanımlar

Okuma: Gündüz ve Şimşek'e (2013) göre okuma; sözcük, cümle veya yazıların bütün öğeleriyle görülmesi, algılanması, kavranması ve anlamlandırılması sürecini kapsayan bir etkinliktir.

Okuma Kültürü: En sade şekliyle okuma kültürü, bireylerin okumaya faaliyetlerine ilişkin kazanmış oldukları becerilerin toplumsal bir yaşam tarzına haline gelmesi olarak açıklanabilir (Sever, 2015).

Dijital Çağ: İnsanlığı her yönden kuşatan ve görmezden gelinemeyecek bir gerçeklik olan dijitalleşme, bilgi teknolojilerinde meydana gelen hızlı gelişmenin ürünlerindendir ve içinde bulunduğumuz 21. yüzyıl dijital çağ olarak nitelendirilebilmektedir (Parlak, 2017).

Youtube: Youtube; 2005 yılında kurulmuş olan, günümüzde sıklıkla tercih edilen ve her konuda içeriğe erişmeyi mümkün hale getiren video paylaşım sitesidir (Tozduman Yaralı, 2021). Youtube; profesyonellere ve amatörler içerik üretebilme, kendi

kanallarını oluşturabilme ve yorumlar aracılığıyla etkileşimde bulunabilme imkânı sunmaktadır (Sucu vd., 2019).

Booktube: Youtube’da oluşturulan edebi topluluk kanallarıdır (Suárez, 2018). Sosyal medyaya katılım sağlayarak Youtube ortamında okumayla ilgilenen ve okur olarak dijital kimlikler üreten topluluktur (Anderson, 2020).

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Okuma ve Diğer Dil Becerileri

Dil, insanların anlama ve anlatma faaliyetlerini gerçekleştirmesini sağlayan ve bünyesinde dinleme, okuma, konuşma, yazma gibi temel becerileri barındıran bir iletişim aracıdır. Dil becerilerinin kazandırılması sürecinde dinleme, okuma, konuşma ve yazma öğrenme alanlarının daima etkileşim halinde olduğu söylenebilir. Kardaş'a (2018) göre temel dil becerileri birbirini destekleyen ve birbirinden olumlu veya olumsuz etkilenen özelliklere sahip olduğu için birbirlerinden ayrı değerlendirilmeleri mümkün değildir. Dinleme, okuma, konuşma ve yazma gibi beceriler etkileşim halinde olduğu için bütüncül bir şekilde öğrencilere kazandırılmalıdır (Türkben, 2021).

Okuma becerisi; bilgi edinmeyi, bilgi dağarcığını geliştirmeyi ve yaşam boyu öğrenmeyi sağlaması yönüyle üzerinde durulması gereken temel bir beceri olarak görülmektedir (Karatay, 2019; Sayır, 2018; Türkben, 2021; Türkyılmaz, 2020). Dilin anlama boyutu içerisinde ele alınan okuma becerisinin diğer becerilerle olan ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda bireyin bilgi edinmesini sağlaması, yaşadığı çevreyi anlamlandırmasına ve hayat boyu öğrenen olmasına olanak sunması bağlamında bu becerinin edinilmesinin büyük bir öneme sahip olduğunu söylemek mümkündür.

1.2. Okuma Kavramı

Okuma kavramı, çeşitli araştırmacılar tarafından farklı boyutlarına vurgu yapılarak tanımlanmaktadır. “Okuma; bir yazıyı, sözcükleri, cümleleri, noktalama işaretleri ve öteki öğeleriyle görme, algılama ve kavrama sürecidir” (Kavcar vd., 2000, s. 41). Genel anlamıyla okumanın, yazılı bir metnin çözümlenerek zihinde anlamlandırılması sürecini kapsayan bir beceri olduğu söylenebilir. Epçaçan' a göre

(2018) metnin anlamlandırılması noktasında çeşitli becerilerin eş zamanlı olarak etkin hale gelmesi, okuma için basit ve tek bir tanım yapılmasını engellemektedir.

Dil ve zihinsel becerilerinin geliştirilmesi, düşüncenin zenginleştirilmesi ve geleceğin şekillendirilmesi gibi eylemlerin başında okuma gelmektedir (Güneş, 2012). Özdemir ve Baş'a (2019) göre okuma; amacı sadece harflerin, kelimelerin tanınması, sesli veya sessiz ifade edilmesi eylemi değil, asıl amacı anlam kurma olan bir eylemdir. Bu noktada Arıcı (2018) okuma kavramını açıklarken bir metnin kendine özgü bir biçimde anlamlandırılmasına vurgu yapmaktadır.

Okuma ile ilgili üzerinde durulması gereken hususlardan biri çok boyutlu işleve sahip olmasıdır. Okumanın çeşitli eylemleri içeren ve birçok gelişimsel boyutla iç içe olan kapsamlı bir süreç olduğu söylenebilir. Sever'e (2015) göre okuma, yazılı bir metindeki duyguların ve düşüncelerin her yönüyle anlaşılması, incelenmesi ve değerlendirilmesi gibi fiziksel, bilişsel ve psikolojik yönleri olan karmaşık bir süreçtir.

Güneş (2021) Türkçe öğretiminde okumaya ayrı bir önem verildiğini, düzenli ve sistemli çalışmalarla öğrencilerin okuma becerilerinin geliştirilmeye çalışıldığını vurgulamaktadır. Türkçe öğretimi kapsamında gerçekleştirilen okuma eğitiminin ana amacı, okuduğu bütün metinlerde düşünsel becerilerini bilinçli ve aktif bir biçimde kullanan bireyler yetiştirmektedir (Karatay, 2019). Sever (2015) öğrencilerin okuma ile ilgili davranışları edinmesi noktasında iki ana unsur olarak gördüğü okuma becerisi ve alışkanlığı kazandırma; okuduğunu anlama ve değerlendirme yeteneği kazandırma eylemlerinin önemi üzerinde durmaktadır.

Okuma becerisinin kazanılması, geliştirilmesi, alışkanlık haline getirilmesi ve okunanlar üzerine değerlendirmeler yapılması gibi eylemlerin okuma sürecine farklı bir bakış açısını beraberinde getirdiği söylenebilir. Bireyin okumayı yaşamı içerisinde sürekli hale getirmesinin ve okuma üzerine çeşitli değerlendirmelerde bulunmasının aslında okumanın bir kültür haline gelmesiyle ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle okuma kültürü kavramının açıklanmasının, okumayı kültür haline getirebilmek için izlenmesi gereken basamakların detaylandırılmasının ve okuma kültürü edinme sürecinde rol sahibi olan unsurların ifade edilmesinin Türkçe eğitimi açısından büyük bir önem arz ettiği düşünülmektedir.

1.3. Okuma Kültürü

Bireyin okuma becerisini edinmesinin ardından bu beceriyi günlük yaşamında ihtiyaç duyduğu ve sürekli başvurduğu bir eylem haline getirmesi gerektiği düşünülmektedir. Okuma eylemini sürekli hale getiren bireylerin birbirini takip eden ve çerçeveleyen okuma pratikleriyle kültürel bir yaşam biçimi ortaya koydukları söylenebilir.

Bir bireyin, bir toplumsal grubun ya da bir toplumun okuma eylemi ile ilişkilerinin düzeyi ve niteliği ‘okuma kültürü’ olarak ifade edilmektedir. Okuma kültürü, sözü edilen birey, grup ya da topluma ait yaşam biçiminin “okuma” alanına yansıyan bölümü kısaca okuma eylemine ilişkin bireysel ve toplumsal yaşama biçimidir (Yılmaz, 2009, s. 134).

Okuma becerisini kültür haline dönüştürebilmiş bireylerin yetiştirilmesi ve bu bireylerin sayısının artırılması toplumsal bağlamda okuma kültürünün içselleştirilmesini de beraberinde getirecektir (Öztürk, 2020). Bireylerin bilişsel ve sosyal becerilerini aktif bir şekilde kullanarak yazılı kültür ürünlerinin sağladığı olanaklara erişmelerini sağlayan okuma kültürü edinme sürecinin birikimli ilerlediğini ve çeşitli aşamalardan oluştuğunu söylemek olanaklıdır. “Ardışık bir süreç olan okuma kültürü edindirme, kendi içinde bağımlı, bağlantılı çeşitli evrelerden oluşmaktadır” (Sever, 2015, s. 11). Bireye okuma kültürü edindirmenin birbirini takip eden basamakların başarılı bir şekilde tamamlanmasıyla mümkün olduğunu söylemek olanaklıdır.

1.4. Okuma Kültürü Edinme Süreci

Sever (2013) okuma kültürü sürecinin birbirini takip eden beş basamaktan oluştuğunu dile getirmektedir. “Aşamalı bir sıra izleyen bu sürecin ilk basamağı (becerisi) dinleme alışkanlığı edinmedir. Bu alışkanlığın ardından okuma-yazma becerisi edinilir. Bu beceriyi de okuma alışkanlığı becerisi, eleştirel okuma becerisi ve evrensel okuryazarlık becerisi izler” (Sever, 2013, s. 23). Sözü edilen bu beş basamağın aynı zamanda bireyin kazanması gereken beş temel beceriye işaret ettiği görülmektedir. Görsel okuryazarlık becerisinin edinilmesiyle başlayan, okuma yazma becerisinin edinilmesi ve okuma alışkanlığının kazanılmasıyla ilerleyen okuma kültürü süreci eleştirel okuma becerisinin kazanılmasıyla yapılanma olanağı bulmaktadır (Sever, 2015). Gündüz ve Şimşek’e (2013) göre dinleme becerisinin kazanılmasıyla başlayan okuma süreci,

eleştirel okuma becerisiyle yapılanarak çağın gerektirdiği okuryazarlık becerilerinin edinilmesiyle birlikte evrensel bir boyuta ulaşabilmektedir.

İnce Samur (2016) okuma kültürü edindirme sürecine ilişkin eğitim ve yaş düzeyi temelinde yaptığı sınıflandırmayla aşamalı olarak gerçekleştirilmesi gereken etkinliklere ve edindirilmesi gereken becerilere dikkat çekmektedir. Bu sınıflandırmada okul öncesi dönem; görsel ve dilsel uyaranlarla etkileşim kurma süreci olarak ele alınarak kitapla tanışma (0-2 yaş), kitapla alışkanlık kurma (2-4 yaş) ve kitap sevgisi oluşturma (4-6 yaş) şeklinde kendi içerisinde başlıklandırılmıştır. İlkokul dönemi, okuma yazma becerisinin kazandırılması (6-8 Yaş) ve okuma alışkanlığı kazandırılması (8-10 Yaş) olmak üzere iki ayrı dönem olarak sunulmuştur. Ortaokul dönemi ise eleştirel bir şekilde okuma, dinleme, izleme becerilerinin kazandırılması (10-12 yaş) ve çocuklara okuma kültürünün kazandırılması (12-14 Yaş) şeklinde ifade edilmiştir (İnce Samur, 2016).

1.4.1. Dinleme Alışkanlığı Kazanma

Okuma kültürünün ilk aşaması olan dinleme alışkanlığının edinilmesi okul öncesi dönemde gerçekleşmekte ve bu aşamada hem görsel okuma hem de görsel ve dilsel uyaranlarla iletişim kurma becerileri gelişmektedir (Baki & Gökçe, 2020). Çocuğun çeşitli bilişsel becerilerini geliştiren, onun temel gereksinimlerini karşılayan, sanatçı duyarlılığı ile hazırlanmış ve kâğıda basılmış oyuncak olarak tanımlanan resimli çocuk edebiyatı yapıtları; görsel ve dilsel uyaranlara iletişimi başlatan en etkili araçlardır (Sever, 2009). Çocuklara çeşitli düşünsel becerilerini kullanarak eğlenceli vakit geçirme fırsatı sunan resimli çocuk edebiyatı yapıtlarıyla gerçekleştirilen planlı etkinliklerin; dinleme, görsel okuma ve konuşma becerilerinin edinilmesinde büyük bir öneme sahip olduğu söylenebilir. Bulut'a (2018) göre dinleme alışkanlığının edinildiği okulöncesi dönem eğitim ortamlarında, dinleme becerisinin desteklenmesiyle birlikte sıralı bir şekilde ilerleyen okuma kültürü kazandırma sürecinin diğer basamakları da sağlam bir temele yerleşmiş olacaktır.

1.4.2. Okuma-Yazma Becerisi Kazanma

Okulöncesi dönemde görseller aracılığıyla okuma pratiklerini gerçekleştiren bireyler ilkökul döneminde okuma yazma becerisi kazanmalarıyla birlikte artık metinler aracılığıyla da okumalar gerçekleştirmeye başlamaktadırlar. Saltık'a (2018) göre okuma yazma becerisinin edinildiği ilkökul döneminde çocuklar görsel okumadan dilsel

okumaya geçerek harflerle tanışma olanağı bulurlar ve onları seslendirmeye, anlamlandırmaya başlarlar. Okuma yazma becerisi kazanan çocuğun örnek metinler aracılığıyla bu beceriyi kullanacak seviyeye erişmesi ve kendi düzey, ilgi ve ihtiyaçlarına göre kitap seçerek okuyabilmesi sağlanmaya çalışılır (Maden & Maden, 2018). Bireyin bilinçli olarak yapacağı bu okuma seçimleri, okuma eyleminin alışkanlık boyutuna evrilmesi yönünde atılacak bir adım olarak görülebilir. İlkokul döneminin başlangıç yıllarında okuma yazma becerisi edinen çocuklardan kitap ve yazı farkındalığı kazanmaları beklenirken 9-10 yaşlarından itibaren ise çocukların okuma alışkanlığı edinmeleri için çaba harcanmalıdır (Bulut, 2018).

1.4.3. Okuma Alışkanlığı Kazanma

Okuma alışkanlığı; kişilerin okumayı bir ihtiyaç olarak hissetmesi sonucu bu eylemi zevkle, sürekli ve düzenli gerçekleştirmelerini sağlamak için edinmeleri gereken önemli bir beceridir. (Tanju, 2010). Yılmaz'a (2009) göre okuma alışkanlığı, bireyin ihtiyaç ve zevk kaynağı olarak gördüğü okuma faaliyetini devamlı ve düzenli bir şekilde eleştirel bir boyutta gerçekleştirmesidir. Okuma eyleminin alışkanlık boyutunda ele alınabilmesi için zevkle, düzenli ve eleştirel boyutta gerçekleştirilen bir etkinlik olarak kabul edilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

Çocuğun çevresinde okumaya ilişkin günlük olayların yer alması, ailesinin ve iletişim kurduğu diğer bireylerin okuma alışkanlığı edinmiş olması, iletişim araçları aracılığıyla rastladığı içeriklerin okuma kültürünü destekliyor olması gibi durumlar okuma alışkanlığının edinilmesine fayda sağlar (Karadağ, 2013). Alışkanlıklar basit bir şekilde elde edilmeyen ve takibi sağlanmadığı takdirde hızlı bir şekilde bırakılan davranışlar olduğu için özellikle ilkokul ve ortaokul dönemlerinde öğrencilere okuma alışkanlığı edindirilmeli ve bu alışkanlık devamlı olarak takip edilmelidir (Deniz, 2015).

Öztürk'e (2020) göre günümüz şartlarında okuma sürecinin ilk basamağında yer alan okuryazarlık becerisini kazanmış olmak yeterli değildir önemli olan okuma alışkanlığını edinebilmek ve işlevsel hale getirmektir. Bireylerin temel düzeyde kazandığı okuma-yazma becerisi, günümüz şartlarına uyum sağlama noktasında yetersiz görüldüğü için okumanın alışkanlık haline getirilmesinin okuma kültürü sürecinde sahip olduğu önem yadsınamaz.

1.4.4. Eleştirel Okuma Alışkanlığı Kazanma

Bilgi edinmenin altyapısını, eleştirel düşünme ve yorum yapma gücünün temelini okuma eylemi oluşturmaktadır (Ungan, 2008). Okunulanlara eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşmak çeşitli zihinsel becerilerin etkin kullanılmasıyla mümkün olabilir. Analiz, sentez, değerlendirme gibi üst düzey düşünme becerilerini gerekli kılan bilişsel süreçler eleştirel okuma içerisinde ele alınmaktadır (Özdemir, 2017). Eleştirel okuma becerisi edinen öğrenciler yalnızca ana temayı, metnin içeriğini veya metinde kullanılan dili değil; metni bir bütün olarak kavrayabilmelidir (Rokhayati & Alvionita, 2022).

Metni bütün olarak kavrayabilmenin yanı sıra Odabaş ve diğerlerine (2018) göre eleştirel okuryazarlık hem okunanların farklı görüşlerden faydalanarak öğrenilmesi başarısı hem de kaynakları doğrulama becerisidir. Karagül'e (2021) göre ise okuma aracılığıyla düşünme, değerlendirme, yorumlama, çözümleme, karşılaştırma, sorgulama gibi çeşitli bilişsel becerilerini yetkin hale gelen birey; karşılaştığı metin iletilerini doğrudan kabul etmek yerine ilgili iletilerin geçerliğini ve doğruluğunu sorgulamaya yönelecektir. Eleştirel okuma becerisi, okuma kültürünün edinildiğini somutlaştıran en temel aşamadır (Sever, 2018).

1.4.5. Evrensel Okuryazarlık Becerisi Kazanma

Bireyin uzmanlık alanıyla ilgili bilgilere hızlıca erişmesini ve güncel olaylara ilişkin devamlı bilgi edinmesini sağlayan bir yetkinlik olan evrensel okuryazarlık basamağı okuma kültürü edinmiş bireyin varacağı nihai hedeftir (Baki & Gökçe, 2020). Küreselleşen dünyada ve bilgi toplumunda evrensel okuryazarlık becerisi bilgiye erişmek, bilgiyi takip etmek, bilgi iletişim teknolojilerini yeni bilgi üretimi için kullanabilmek ve bütün bunları gerçekleştirebilmek için yabancı dile sahip olmayı gerektirmektedir (Körkuyu, 2014). Okuma alışkanlığının edinilmesiyle gelişen, eleştirel okuma becerisinin kazanılmasıyla yapılanmaya başlayan evrensel okuryazarlık becerisi günümüz görsel iletişim teknolojilerinden bilinçli olarak yararlanmayı ve bireyin edindiği bilgiyi üretmesini sağlayabilecek düzeye erişmesini amaç edinmektedir (Baki & Gökçe, 2020). Sever'e (2018) göre bireyler, bilişim teknolojilerinin etkili bir şekilde faydalanabilmek için ilköğretim döneminde yazılı kültürün sunduğu olanaklarla kurdukları iletişimi sürekli bir hale dönüştürmelidir.

Karagöl (2021) okuma kùltürü sürecinin son aşaması olan evrensel okuryazarlık becerisini edinen bireylerin çeşitli niteliklere sahip olduğunu vurgulamaktadır. Buna göre evrensel okuryazarlık becerisini edinen bireyler; çok yönlü düşünebilme, farklı bilgi kaynaklarını kullanabilme, evrensel değerlendirmeler yapabilme, demokratik kùltür bilincine sahip olma gibi temel niteliklere sahiptirler. Ayrıca Karagöl (2021) bilgiye ulaşma noktasında tek bir okuryazarlık becerisine bağı kalmamayı, çeşitli okuryazarlık becerilerini edinmiş olmayı vurgulamaktadır.

Bilgiye ulaşmanın büyük önem kazandığı bilgi toplumunda, kişilerin tek bir okuryazarlık becerisine bağı kalmayıp bilgi okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, görsel okuryazarlık, internet okuryazarlığı, kütüphane okuryazarlığı vb. çok çeşitli okuryazarlık becerilerini edinmiş olmaları gerek kişisel yaşamın gerekse toplumsal yaşamın nitelikli bir biçimde sürdürülebilmesi için önemli bir gerekliliktir. Bu bağlamda evrensel okuryazarlık, kişinin bilgi toplumunda sahip olması gereken evrensel okuryazarlık becerilerinin bileşkesini oluşturmakta ve ifade etmektedir (Karagöl, 2021, s.27).

Çocuk ve gençlerin kendi kişisel çabalarıyla evrensel okuryazarlık becerisine ulaşmasını beklemek gerçekçi bir düşünce değildir, bu noktada eğitim kurumlarının öğrencilerin bilgiye erişimleri sağlamak için rehberlik yapmaları gerekmektedir (Bulut, 2018).

1.5. Okuma Sürecini Etkileyen Unsurlar

1.5.1. Sosyoekonomik Düzey

Çocuğun gelişimini farklı açılardan etkileyen unsurlar arasında ailenin sahip olduğu sosyoekonomik düzey ve kùltürel çevre yer almaktadır (Arıcı, 2016). Aile, sahip olduğu sosyoekonomik imkânlar ve içinde bulunduğu kùltürel çevre ekseninde çocuğunun gelişimine katkıda bulunabilir. Çocukların okuma kùltürünün şekillendirilmesinde ailenin sahip olduğu kùltürel altyapının önemli rol oynadığı bilinmektedir (Çıldır & Ergün, 2021). Okumaya yönelik alışkanlıkların kazanılmasında ebeveynlerin eğitim düzeyi, mesleği ve ekonomik düzeyi etkilidir (Kurulgan & Çekerol, 2008). Okuyay Platformu (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre okuma; eğitim, gelir, kùltür tüketimi gibi değişkenlere ve aileden destek alma durumuna göre artış göstermektedir. Ebeveynler, eğitim düzeylerinin ve mesleklerinin sunduğu kùltürel bilgi

birikim ve ekonomik fırsatla çocuklarının okuma becerilerinin geliştirilmesine fayda sağlayabilirler.

Anne babanın eğitim düzeyi ve evde sunulan imkanlar öğrencinin sosyoekonomik düzeyinin belirlenmesinde etkilidir (Erdoğan & Acar Güvendir, 2019). Ev ortamında okuma etkinliklerinin gerçekleşeceği uygun ortam ve şartların sağlanmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Çocukların kitaplara rahatça ulaşabildikleri, kendi kitaplıklarını oluşturdukları ve okuma pratikleri gerçekleştirebildikleri ev ortamları; ailenin sosyoekonomik durumu hakkında yorum yapma olanağı sunabilir. Tanju (2010) ebeveynin evdeki sorumluklarından söz ederek ebeveynin ev ortamında kitaplık oluşturması ve çocuğuna oyuncak almanın yanı sıra kitap da alması gibi durumların çocukta kitaplara yönelik sevgi oluşturabileceğini belirtmektedir.

Ev ortamında olanaklar doğrultusunda kütüphane veya kitaplık oluşturulması, aile içerisinde okuma faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi noktasında önemlidir (Şahin, 2011). Evlerinde kitaplık bulunan aileler ve onların çocukları okumaya daha fazla eğilim gösterirler ayrıca ev ortamında bir kitaplığın bulunması az ya da çok ailenin kitap okuduğunu veya kitaplarla ilgilendiğinin göstergesi sayılır (Arıcı, 2018).

Yılmaz (2018) ailelerin çocuklarının okuma becerilerini geliştirmeleri için verdiği önerilerinde evde kitaplık oluşturma ve bu kitaplıkta çocuk için bir bölüm tasarlama, çocukla birlikte sahafa, kütüphaneye, kitapçıya ve kitap fuarlarına gitme gibi etkinlikleri sıralamaktadır. “Anne babalar çocuklarını kitap fuarlarına, yazar ve şairlerin katıldığı imza günlerine götürmelidir” (Arıcı, 2018, s. 174). Evde kitaplık oluşturma, kitap satın alma, kitap fuarları, kitapçı vb. ortamlara katılma, aileyle birlikte okuma etkinliklerine katılım sağlama gibi girişimlerin ailenin sosyoekonomik düzeyiyle ilişkisi olduğu düşünülmektedir.

Alan’a (2020) göre okunacak kitabın nasıl temin edildiği önemlidir ve kitaba kolay erişim okuma yönündeki engellerden birinin kaldırılması demektir. Ayrıca bireylerin sahip oldukları kitaplar nasıl bir okuyucu olduklarına karar vermede etkilidir, okuma alışkanlığı kazanmış bireyler sayıca çok kitaba sahipken; kazanamamış bireyler kitaba ulaşma ve kitaplık oluşturma kaygısı içinde değildirler (Alan, 2020). Toplumun kütüphane sayısı ve kütüphaneleri kullanma durumu, ev ortamlarında temel gereksinim

olması düşüncesiyle oluşturulan kitaplık ve kütüphaneler okuma kültürünü belirleyen ölçütlerdendir (Altunbay & Uslu Üstten, 2020).

1.5.2. Aile

Okuma kültürü edinme sürecinde bireyin içinde bulunduğu ilk sosyal ortam olan ailenin etkili olduğunu söylemek olanaklıdır. “İnsanın kendisini içinde bulduğu en küçük sosyal kurum ailedir. Kişinin, üyesi olduğu ailenin özelliklerine göre her şeyi değiştiği gibi okuma alışkanlığı da değişir. Çocuk yaşama dair her şeyi ailesinden öğreneceği için ailedeki bireylerin okumaya karşı tutumları çok önemlidir” (Okur, 2013, s. 18). Çocukların okuma alışkanlığı edinmelerinde; ebeveynlerinin çocuk kitaplarına karşı yeterli farkındalık kazanmış olmaları, okuma alışkanlığı edinmiş olmaları ve okumaya ilişkin tutumları etkili olmaktadır (Maden & Dündar, 2020). Özdemir Çırakman ve Arı’ya (2018) göre aile; okuma kültürünün temel taşıdır ve ailede okuma eylemiyle karşı karşıya gelen öğrenci, okul ortamında da bu eylemi tekrarlamak isteyecektir.

Ebeveynlerini kitap okurken gözlemleyen bireyler bu davranıştan etkilenir (Aküzüm & Bars, 2022). Anne babaların okuma bağlamında çocuklarına model olması çocukların okuma becerisi üzerinde önemli rol oynamaktadır (Çiğdemir & Akyol, 2020). Çocukların okuma motivasyonlarını etkileyen unsurlar arasında anne babanın okuma durumu veya evde gerçekleştirilen okuma çalışmaları yer almaktadır (Öztürk & İleri Aydemir, 2013). Ailelerin, çocuklarının okuma becerilerini geliştirmeleri için onlara küçük yaşlardan başlayarak kitap okumaları gerekmektedir, bu eylem çocuğun zihninde farkındalık yaratır ve ileride aileyle gerçekleştirilen okuma saatleriyle sağlamlaşarak iyi bir okur olma yolunda atılan ilk adım olarak sunulabilir (Er & Arıcı, 2018). Kaya’ya (2014) göre aile ortamında kazanılmaya başlayan okuma alışkanlığı genel olarak sürekliliğini korur.

1.5.3. Okul

Okuma alışkanlığını ve okuma kültürünün temeli ev ortamında atmış olsa da okullar, bu alışkanlığın ve kültürün kazanılması hususunda büyük bir role sahiptir (Ketenoglu Kayabaşı & Özerbaş, 2018). Altyapısı ev ortamında aile desteğiyle oluşturulan okuma kültürünün birey tarafından edinilmesi süreci okulda gerçekleştirilen etkinliklerle farklı basamaklara taşınmaktadır. Kantaş’a (2013) göre okulda okuma etkisi oluşturabilecek ve gençleri daha yararlı eserler okumaya yönlendirebilecek başlıca

etkinlikler; münazara, okul dergisi, okul gazetesi, ortak kitap, yazar/şair daveti, röportaj, kitap tanıtım günleri, kitap fuarlarına katılım, panel, sempozyum, konferans, anma günü etkinlikleri, ödüllü kitap yarışması, sosyal bilimler proje hazırlığı, dergi takibi, yazar ve şairlerle internet üzerinden diyalog, kitabını oku filmini izle, belgesel izle kitap oku, ve söyleşi imza günü şeklinde etkinliklerdir. Bu etkinliklere ek olarak Şahin'e (2011) göre okullarda öğrencilerin yazarlarla buluşması ve onlarla sohbet etmesi için ortam oluşturulabilir. Ayrıca okul kütüphaneleri de sağlayacağı zengin kitap ve kaynak fırsatıyla okumanın gerçekleştirilmesinde aktif bir role sahip olmalıdır (Demirtaş & Süğümlü, 2013).

Okul ortamında okuma kültürü edindirmeye ilişkin etkinliklerde öne çıkan etkin unsurun öğretmen olduğu söylenebilir.

Bireyin aile dışına çıktığı andan itibaren en önemli kurumu okuldur. Öğrencilerin okuldaki rol modeli de öğretmenlerdir. Okuma kültürü her ne kadar ailede oluşsa da kuramsal ve uygulama alanındaki yer okuldur. Bu becerinin rehberi de öğretmendir. Öğretmenler, toplumun temel taşlarıdır. Bu da onları okuma kültürü edindirme aşamasında sorumlu kılar. (Özkan, 2021, s. 15).

Okuma becerisinin ve kültürünün edinilmesi sürecinde model ve rehber olma işlevi üstlendikleri için öğretmenlerin büyük bir role sahip oldukları düşünülmektedir.

1.5.4. Öğretmen

Ailede başlayan kitapla tanışma, okuma alışkanlığını edinme gibi eylemlerin devamlı hale gelmesinde eğitimcilerin ve öğretmenlerin büyük bir rolü vardır (Şahin & Aktar, 2020; Yağcı, 2007). Bireyleri okumaya teşvik eden ve onlara model olan öğretmen, okuma alışkanlığının kazanılmasında en etkili kişidir (Ungan, 2008). Yılmaz (2009) ailede bilinç ve duyarlılığının düşük olduğu toplumlarda okumaya yönelik beklentilerin öğretmene yönelik olduğunu ve okumaya ilişkin görevin büyük kısmının öğretmene düştüğünü vurgulamaktadır. Görüldüğü üzere öğretmen, okul ortamında bireyin okuma sürecine ilişkin çeşitli sorumlulukları üstlenen etkin bir role sahiptir.

Öğretmenlerin çeşitli çabalarla bireylerin okumayı alışkanlık haline getirmelerini ve süreklilik gerektiren bir eylem olduğunu anlamalarını sağlamaya çalıştıklarını söylemek olanaklıdır. Öğrencilerin kütüphanelerden yararlanmalarını ve kütüphanede yer alan kitap türleri hakkında bilgi edinmelerini sağlamak, okuma kulüpleri aracılığıyla

farklı sınıflardan öğrencilerin bir araya gelip okuma deneyimlerini paylaşacağı ortak etkinlikler düzenlemek, okumaya isteklendirmek için öğrencilere kitap armağan etmek, kitap okuyarak model olmak; sınıfta işlevsel kitaplık oluşturmak, öğrencilerin ilgi alanları ve düzeylerini temel alarak kitap seçiminde yol göstermek gibi eylemler öğretmenlerin okuma sürecinde gerçekleştirebileceği etkinlikler arasındadır (Şahin, 2011; Ülper, 2011; Yılmaz, 2009). Okulda gerçekleştirilen faaliyetlerin yanı sıra öğrencilerin okul dışında gerçekleştirilecek okuma etkinliklerine katılımı sağlamanın da öğretmenlerin görevleri arasında yer aldığını söylemek mümkündür. Öğrenciler, öğretmenler aracılığıyla okuduğu kitap hakkında yorum yapma fırsatı bulacağı kitap fuarlarına ve yazar buluşmalarına katılabilirler (Şahin & Aktar, 2020). Okul yönetimi, dil öğretmenleri ve diğer öğretmenler öğrencilerin okuma becerilerinin geliştirilmesi için iş birliği içerisinde etkinlikler düzenleyerek sürece katkı sağlayabilirler (Arıcı, 2018; Şahin, 2011).

1.5.5. Arkadaş

Bireyin okuma kültürü edinmesinde etkili olan unsurlardan birisi de arkadaş çevresidir ve bireyin içinde bulunduğu arkadaş çevresi, okuma dünyasının şekillenmesini sağlayabilir (Özkan, 2021). Kişinin davranışları üzerinde belirleyici olan akran çevresi etkisi okumaya ilişkin olumlu tutumda da görülmektedir (Balcı, 2016). Çocukların arkadaş çevresinde; okuma alışkanlığı edinmiş, birlikte kitap okuyacağı, kitap değişimi yapacağı ve okudukları hakkında görüşlerini paylaşacağı kişilerin olmasına dikkat edilmelidir (Mut & Gelişli, 2021).

Arkadaş ve akran çevresinin belirleyici olduğu okuma kültürü edindirme sürecinde gerçekleştirilecek çeşitli etkinliklerin bireyin okuma eylemlerini yönlendireceği söylenebilir. Özellikle ilköğretim aşamasında okuma konusu çocuğun yakın çevresindeki arkadaşlarıyla ortak noktaları arasına alınmaya çalışılmalı ve çocuğun arkadaşlarına kitap hediye etmesi desteklenmelidir (Yılmaz, 2009). Ortaokul öğrencilerinin özellikle akran grubundan etkilendiği düşüncesinden hareketle Türkçe öğretmenleri, öğrencilerini birbirlerine yaş düzeylerine uygun kitaplar önermesine teşvik etmelidir (Özcan vd., 2019).

1.5.6. Medya

İnternetin sağladığı olanaklarla bir uyaran olarak sunulan medya ortamının bireylerin okuma kültürü edinme süreçlerinde önemli bir role sahip olduğu

düşünülmektedir. Yaşanılan çağda medya araçları, çocukları en çok etkileyen çevresel etmendir (Görmez, 2020). Öğrencilerin okuma kültürü edinmelerinde gazete ve dergi gibi kitle iletişim araçlarının yanı sıra bilgisayar, internet, radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçları da etkilidir (Sever vd., 2017). Medyanın okuma kültürü edinme sürecine olumlu ve olumsuz yönde etki edeceği söylenebilir. Şirin' e (2019) göre kitapla medyayı birbirinin karşısına koymak yerine her iki iletişim ve öğrenme sürecinin koşut kullanılmasının öğrenilmesi gerekmektedir. Ayrıca bu süreç okuma becerisi ve okuma kültürüyle beraber çoklu medya okuryazarlığının öğrenilmesiyle özetlenebilmektedir (Şirin, 2019).

1.5.7. Kitap Seçimi

Arıcı'ya (2018) göre okunacak metinler ve bunların seçimi okuma eğitiminde önemli mevzulardan biridir. “Öğrenciler yaşlarına, cinsiyetlerine ve ilgilerine göre değişik kitaplardan hoşlanırlar” (Kavcar vd., 2000, s.91). Her yaş düzeyinin ilgisini çekebilecek niteliklere sahip bir kitap vardır (Tanju, 2010). Bayat ve Çetinkaya'ya (2018) göre kişisel olarak yürütülen okumaların hangi metinlerle nasıl gerçekleşeceği bütünüyle bireyin kendi tercihiyle bağlıdır. Kendi tercihleriyle okuma eylemini gerçekleştiren bireylerin her zaman nitelikli ürünlere ulaşması mümkün olmayabilir. Okuma sürecinde sağlıklı bir rehberlik yapılmazsa okuma alışkanlığı kazanılamaz ve yaşına uygun nitelikte olmayan eseri okuyan çocuk okumayı sürdürse de zamanla bıkkınlık hissedebilir ve okumayı bırakabilir (Okur, 2013).

Öğrencilerin farklı farklı kitaplardan hoşlanmalarının okuma ilgisiyle alakalı olduğu düşünülmektedir. Güneş' e (2017) göre okuma ilgisinin okumaya duyulan ilgi, okunan konulara duyulan ilgi olmak üzere farklı iki boyutu bulunmaktadır. Okuma ilgisi dönemlere göre değişiklik göstermektedir ve 2-6 yaş arası resimli kitap-çocuk tekerlemeleri dönemi, 6-9 yaş arası gerçeklere yönelme dönemi, 12-15 yaş arası ise macera dönemi olarak ele alınmaktadır (Güneş, 2017). Çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına göre kitap okumalarının desteklenmesini ve bu yönde olanaklar sunulması önemlidir (Durualp vd., 2013). Bu bağlamda Deniz'e (2015) göre ortaokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmaları için öncelikle roman ve hikâye türlerinde, aşk ve macera konulu eserler okutulması faydalı olabilir.

Alan' a (2020) göre okunacak kitaba karar vermek önemli bir husustur ve kitap seçimini etkileyen birçok faktör vardır, bunlardan bazıları ise kitabın; yazarı, konusu, fiyatı, türü, ismi ve kapağıdır. Yazarın tavsiye edilmesi veya daha önceden yazarın başka eserleriyle buluşmuş olmak, çevrenin beğenilerini dikkate almak, kitapçılar ve kütüphaneler, etkisinde kalınan reklamlar, yayınevleri, kitabın baskısı ve kapağı şeklinde sıralanan değişkenler okuma sürecini etkileyen unsurlardır (Ayyıldız vd., 2006). Nitekim sıralanan bu başlıkların her birinin bireylerin okuyacakları eserleri seçerken dikkate aldıkları ölçütler olduğu söylenebilir.

Alanyazındaki çalışmalar dikkate alındığında okuma sürecini etkileyen unsurlar arasında sosyoekonomik düzey, aile, okul, öğretmen, arkadaş, medya ve kitap seçimi gibi değişkenlerinin yer aldığını ve bu değişkenlerin her birinin bireye okuma kültürü edindirmede önemli bir role sahip olduğunu söylemek olanaklıdır.

1.6. Dijital Çağda Okuma Kültürü

Enformasyon çağı ve dijital çağ olarak ifade edilen medya çağı; dijital teknolojilerin geliştiği ve çocukları çevrelediği postmodern bir dönemdir (Karaboğa, 2018). Şirin'e (2016) göre dünyayı sesli, görüntülü ve basılı yayın ağlarıyla kuşatan medya sanal bir evrendir. Medya çağının içine doğmuş olan çocukların, günlük yaşamlarında bilgi teknolojilerinin sunduğu çeşitli olanaklarla iç içe yaşadığını söylenebilir. Teknoloji çağı olan dönemde, çocukların teknolojik araçları ve medyayı kullanımı yasaklanmamalı, nitelikli kullanımı desteklenmeli ve çocuklara bu konuda rehberlik edilmelidir (Güneş & Durualp, 2021).

Çocukların erken yaşlarda bilgisayarla tanıştığı ve etkili bir şekilde kullandığı günümüz bilgi çağında bilgisayar ve internetin taşıdığı önem yok sayılamaz (Sakallı, 2014). Medya araçları; haber ve bilgi verme, toplumsallaştırma, eğlendirme, eğitime, güdüleme, kültürü geliştirme ve yayma, toplumda bütünleşmeyi sağlama ve tartışma ortamı sağlama gibi belirli işlevlere sahiptir (Alp & Kardaş, 2016). Günümüzde internet, televizyon ve mobil telefonlar gibi medya araçları çocukların karakterlerini, kimliklerini, davranışlarını, duygularını ve düşüncelerini etkileyen önemli bilgi ve sosyalleşme kaynaklarıdır (Karaboğa, 2018).

Dijital teknolojiler öncelikli olarak gençler olmak üzere toplumun her kesiminin geleneksel davranış şekillerinin değişmesini etkilemiştir (Odabaş vd., 2018). Hızla

gelişen teknolojiyle bilginin yayılımının kolaylaşması, bireylerin internette özellikle sosyal ağ paylaşım sitelerinde geçmişe göre daha fazla vakit geçiriyor olmaları ve her evde internet erişiminin olması gibi durumlar okuma becerisini farklı bir boyuta taşımaktadır (Ketenoglu Kayabaşı & Özerbaş, 2018). Teknolojiyle beraber insanların hayatına giren dijital araçlar zamanla bireylerin yeni okuma davranışları, alışkanlıkları oluşturmalarını ve dijital ortamda bu davranışların şekillendirilmesini sağlamıştır (Çetin, 2021). Dijital araçlar, günümüz insanının okuma davranışını değiştirmiş, okuma alışkanlıklarını ve okuma ihtiyaçlarını farklılaştırmıştır (Odabaş vd., 2019). Bağcı Ayrancı'ya (2021) göre okuma alışkanlığı sosyal medyanın etkisi altında kalmakta ve sanal bir ortama taşınmaktadır ayrıca medya unsurlarıyla iç içe büyüyen çocuklar, medyadaki karakterleri model alarak medyada tanıtımı yapılan eserleri beğenip tercih etmektedir. Medya, okuma kültürünü doğrudan etkileyen unsur olduğu için doğru kullanılması gerekmektedir (Bağcı Ayrancı, 2021).

1.7. Youtube

Video paylaşım siteleri, sosyal medya ve internetin gelişimiyle beraber önem kazanmaya başlamıştır (Ünlükaya vd., 2021). Youtube, her ay milyonlarca ziyaretçiyle dünyada en çok ziyaret edilen ağ sitelerinden biridir (Calabrese, 2018). Video paylaşım sitesi olan Youtube, sosyal medyada görsele dayalı içeriklerin öneminin artmasıyla daha da öne çıkmıştır (Zinderen, 2020). Üyeliğin kolay olması ve sürekli canlı bir ortam olması gibi özellikleri, Youtube'un popülerliğini zamanla artırmıştır (Kenet, 2019). Önemi çeşitli araştırmacılar tarafından belirtilen ve video paylaşım sitelerinden biri olarak karşımıza çıkan Youtube'un, sahip olduğu zengin içeriğiyle her kesimden kullanıcının ilgisine ve amacına uygun videolara ulaşmasını sağladığını söylemek olanaklıdır.

Başlangıçta YouTube bir proje olarak PayPal firmasında çalışan Steve Chen, Chad Hurley ve Jawed Karim adlı üç arkadaş tarafından 15 Şubat 2005 tarihinde geliştirilmiştir. Videoların elektronik postalar aracılığıyla gönderilmesi konusundaki sorunları gören üç Amerikalı arkadaş YouTube adlı web sitesini kurmuş, ancak maddi sıkıntılar nedeniyle ilk video 23 Nisan 2005'te siteye yüklenebilmiştir (İç, 2017, s.65).

Adıgüzel (2021) herkese eşit fırsat tanıyan Youtube sitesinin çok kısa bir zamanda gücünü gösterdiği için kurulumundan kısa bir süre sonra Google tarafından satın alındığını vurgulamaktadır. Bir proje kapsamında videoların gönderilmesine ilişkin

sorunların çözümüne yönelik oluşturulan bu sitenin, çağın sunduğu imkanlar dahilinde güncellenerek günümüzde izleyicilerine ve aktif kullanıcılarına çok yönlü bir hizmet verdiği söylenebilir. Bu nedenle de bireyler tarafından sıklıkla tercih edilen bir sosyal ağ sitesi olduğu düşünülmektedir.

Türkiye’de en çok kullanılan, video izleme ve oluşturulan video içeriklerini yayınlama işlevlerini mümkün kılan sosyal medya platformu Youtube’un en fazla tercih edilen platform olmasının başlıca sebebi klasik televizyon izleyicisine hitap edebilmesidir (Atalay, 2019). Günümüzde kullanımı yaygınlaşan ve önemi artan Youtube, geleneksel bir medya olan televizyona benzemesiyle birlikte televizyonun sınırlarını aşan özelliklere sahip olmasıyla dikkat çekmektedir (Zinderen, 2020). Bu ifadelerden hareketle Youtube’un sahip olduğu özellikler itibarıyla geleneksel medya araçlarından biri olarak bilinen televizyonun sunduğu olanaklardan farklı olarak izleyicilerine çeşitli noktalarda fayda sağladığı söylenebilir. Bu faydaları; üye girişi yapmadan her türlü içeriğe ulaşma (Kılıçer & Boyraz, 2019), video izleme, yükleme, paylaşma ve yorumlar aracılığıyla iletişime geçme fırsatı bulma (İlhan & Görgülü Aydoğdu, 2018) , çekilen videoları işleme, çeşitli efektler verme ve düzenleme imkânı bulma (İşbulan vd., 2019), bir e-posta adresiyle üye olup kanal açabilme ve herhangi bir başvuru ve ödeme yapmaya gerek duymama (Kenet, 2019) ve oluşturulan kanallarda çeşitli hedef kitlelere yönelik içerikler üretebilme (Pınarbaşı & Astam, 2021) şeklinde sıralamak mümkündür. Youtube, üyelik oluşturmadan izleyicilerin istedikleri amaca yönelik içeriğe ulaşmasına imkân sağlamaktadır. Ayrıca izleyici olmanın yanı sıra içerik üretmeyi hedefleyen kullanıcılara, e-posta adresiyle ekonomik ve basit bir şekilde kanal açma olanağı sunmaktadır. Kanal oluşturan bireyler video yükleme, videolarını düzenleme ve diğer kullanıcılarla iletişime geçme gibi eylemleri gerçekleştirme fırsatı bulmaktadır.

İlhan ve Görgülü Aydoğdu (2018) dijital bir kütüphane olma özelliği taşıyan Youtube’un; müzikten eğitime, sağlıktan eğlenceye, oyundan televizyon dizilerine kadar kapsamlı içeriğe sahip olduğunu ifade etmektedir. “YouTube platformu salt video görüntüleme ve paylaşma aksiyonlarından ibaret değildir. ‘Kendinizi Yayınlayın (Broadcast Yourself)’ sloganıyla hareket eden YouTube, içerik üretme özelliği ön planda olmak üzere iletişim ve paylaşım işlevleri üzerine faaliyetler göstermektedir” (Kırık ve Altun, 2019, s.114).

“Youtube üyeler arasında ilişki kurmak, bilgi paylaşımı yapmak ve diğer üyelere ilham vermek amaçlarıyla kullanılan bir video paylaşım sitesidir” (Özdal & Güneşli, 2020, s. 102). Youtube, kullanıcılarına eriştikleri videoaları görüntüleme ve paylaşma eylemlerinin ötesinde izleyicilerine sunmak üzere özgün içerikler üretecekleri kanallar oluşturma imkanı tanıyarak ilişki ve etkileşim kurmayı sağlamaktadır.

1.8. Youtube ve Çocuk

Çocuklar tarafından, kullanıcıların içeriklerini paylaştıkları en popüler paylaşım sitesi olan Youtube sıklıkla takip edilmektedir (Albayrak, 2020). “Çocukların çevrim içi olarak katıldığı en yaygın etkinliklerden biri, Youtube video paylaşım sitesini kullanmaktır” (Kılıçer & Boyraz, 2019, s.183). Çocuklar Youtube’un en sadık kullanıcılarının başında gelmektedir ve Youtube kanallarında çocuklara hitap eden, onların ilgisini çeken sayısız konuda içerik bulunabilmektedir (Atalay, 2019). Çocuklar Youtube’da video içeriklerine ilişkin bilgi sahibi olmadan kendilerine sunulan görsel hareket ve sürükleyicilik doğrultusunda haz almak için videolara tıklayıp izlemekte ve zevk almaktadır (Tutgun Ünal, 2021). Keyif alınarak izlenen bu videoların, çocukların kendileri gibi çocuk olan ya da kendilerinden yaşça büyük olan içerik üreticilerini model almalarına neden olduğu söylenebilir. Sapsağlam’ a (2021) göre yeni medya araçları ve içerikleri çocukların kimlik ve kişilik gelişiminde etkili olmaktadır ayrıca günümüz çocukları özellikle Youtube gibi medya ortamlarında kendilerine dijital ekranlar olarak içerik üreticileri seçerek onlarla özdeşim kurmaktadır. Youtube’ da içerik üreten kişilerle özdeşim kuran çocukların onlar gibi çeşitli konular hakkında video içeriği oluşturma ve paylaşma ihtiyacı hissettikleri ve Youtube’da içerik üreticisi olarak var olduklarını söylemek olanaklıdır.

1.9. Youtube’da İçerik Üreticisi Olarak Çocuk

Bireysel veya kurumsal kullanıcılar tarafından kimlik, imaj, prestij ve ekonomik perspektifler gibi amaçlarla Youtube ’da içerik üretim süreci gerçekleştirilmektedir (Zinderen, 2020). “Youtuber gerek suretiyle gerekse de sesiyle videolarında görünen kişi olarak içeriklerini üretmektedir” (Bağrıyanık, 2018, s.62). Youtube’ da video içeriği üreten ve sunan kişilere Youtuber denilmekte ve bu ortamda farklı meslek grupları veya her yaş düzeyinden birey içerik üretmek için imkân bulmaktadır (Kenet, 2019). Yasa’ ya (2021) göre gelişen teknolojiler sayesinde çocuklar kullanıcısı oldukları dijital ortamlarda

sadece izleyici değil aynı zamanda içerik üretici olmaya başlamışlardır. Youtube’da çocuklara ait milyonlarca izlenme ve abone sayısına sahip kanal yer almaktadır (Yasa, 2021). Pınarbaşı ve Astam’a (2021) göre Youtube’da kanalı olan çocuklar “Çocuk Youtuber” olarak isimlendirilmektedir. “Youtube, küçük çocukların cep telefonları aracılığıyla içerik oluşturucu, yapımcı ve dağıtımcı olmasına izin vermekte, çocuklar Youtube üzerinden sadece videoları izlemeyip aynı zaman da içerik üretebilmektedir” (Albayrak, 2020, s.15). Dijital çağın sunduğu olanaklarla büyüyen çocukların erişebildikleri teknolojik cihazlarla çeşitli içerikler üretebildikleri ve bu içerikleri medya ortamında paylaşabildikleri söylenebilir. Çocuklar, Youtube’da bulunan içerikleri ve videoları izlemenin yanı sıra; çocuklar için yaşam biçimi sunumunu, oynanan dijital oyunları, materyalleri veya oyuncakları, çocuk şarkılarını veya çocuklara yönelik etkinlikleri içeren videolar üretmektedirler (Boğa & Sağlam, 2021).

Günümüzde Youtube’ da içerik üreticisi olma çocukların seçmek istedikleri popüler bir meslek haline gelmektedir, çocukların bu platformda varlık göstermeleri ise yaşları gereği, bağımsız bir seçimden ziyade daha çok ebeveynleri tarafından üretilen rızaya dayalı bir onayı içinde barındırmaktadır (Pınarbaşı & Astam, 2021). Sitenin hizmet şartları bölümü incelendiğinde “Hizmet’i Kimler Kullanabilir?” başlığı altında “Yaş Şartları” alt başlığı içerisinde “Hizmet’i en az 13 yaşında olmanız kaydıyla kullanabilirsiniz; ancak bir ebeveyn ya da vasinin etkinleştirmesi halinde (mümkün olan yerlerde) her yaştan çocuk Hizmet’i ve YouTube Kids’i kullanabilir.” ifadesi yer almaktadır (Youtube, 2022). Bu ifadeden hareketle çocukların Youtube Kids uygulamasını kullanacağı gibi ebeveyn veya vasisinin yardımıyla Youtube’u da etkin olarak kullanabileceği söylenebilir. Kalan (2021) bu noktada Youtube’un, çocukları koruma kapsamında ebeveyn gözetiminde kullanılması kuralını uygulamakta olduğunu ancak bu kanallarda gözlemlenen durumun ebeveynlerin gözetimden çok; çocuklarını reklam yapmaya, abone sayısını artırarak kazanç sağlamaya yönlendirdikleri olduğunu dikkatlere sunmaktadır.

Sosyal medyada popüler olan çocuklar aldıkları oyuncakları, kendilerine hediye olarak gelen eşyaları veya sponsorlar tarafından gönderilen ürünleri tanıtmak için içerikler oluşturmaktadır. Bir oyuncu ya da manken gibi ekran karşısında olan çocuklar tatilde, ailesiyle veya arkadaşlarıyla birlikte geçireceği bir zaman

diliminde bile zorunlu olarak kameralar karşısında olabilir (Taştepe & Can Yavuz, 2021, s.43).

Bu bağlamda çocukların sosyal medya ortamında zorunlu bir eylem olarak ürün tanıtımlarını konu edinen reklam temelli içerikler ürettikleri düşünülmektedir.

1.10. Youtube Kitap Topluluğu (Booktube)

Youtube’da çocukların oluşturduğu içerikler göz önünde bulundurulduğunda kendi oluşturdukları kanallar aracılığıyla kitap tanıtımı gerçekleştirdikleri, okudukları kitaplar hakkında yorum ve değerlendirme yaptıkları içeriklerin bulunduğu söylenebilir. Etkinliklerini yüz yüze gerçekleştiren eski usul okuma kulüplerinin yerini Youtube, Instagram ve Pinterest gibi sosyal medya ortamları almış ve bu mecralar kitabın paylaşıldığı yeni alanlara dönüşmüştür (Tezgeç, 2020). Bir sosyal mecra olan Youtube ortamında “Kitap Topluluğu” olarak tanımlanan yeni oluşumla birlikte bireyler kendi oluşturdukları kanallar aracılığıyla kitap temalı video içerikleri üretmekte ve bu içerikleri izleyicileriyle paylaşmaktadırlar.

Youtube’ da kitap topluluğu oluşumu son zamanlarda Youtube kültüründen ayrı bir topluluk haline gelmiştir (Semingson vd., 2017). Youtube Kitap Topluluğu; gençlerin Youtube tarafından sunulan ücretsiz içerik oluşturma ve paylaşma kolaylığı sayesinde okudukları kitaplar hakkında konuştukları, okunanları tartıştıkları ve analiz ettikleri videolarını yine Youtube’a yüklemeleriyle ortaya çıkan yeni bir sanal topluluktur (Parratt-Fernández vd., 2021). Perkins’e (2017) göre Youtube Kitap Topluluğu 2010’larda oluşmaya başlayan çevrim içi bir topluluktur ve bu topluluk içinde insanlar kitaplarla ilgili herhangi bir şeyi paylaşabilirler. Okuryazarlık uygulamalarına katılımda yeni bir oluşum olan bu topluluk günümüzün çoklu dijital ortamlarında edebi kültürü ve okunacak eserleri öğrenmek veya keşfetmek için ağ bağlantılı bir girişi temsil eder (Semingson vd., 2017). Ayrıca bu topluluk Youtube tarafından sağlanan kendi içeriğini oluşturma ve ücretsiz dağıtma kolaylığıyla okuma deneyimlerini paylaşan, kitaplar üzerine tartışan ve analizler yapan gençleri bir araya getiren yeni sanal bir oluşumdur (Paladines-Paredes & Margallo, 2020).

Youtube ortamındaki içerik üreticiler, Youtube Kitap Topluluğu kültürüne özgü konuları-temaları, bireysel okur kimliklerini, kitap değerlendirmelerini ve okuma yaşantılarını içeren videoları Youtube’a yükleyerek bu topluluğa katılırlar (Ehret vd.,

2018). Öztürk'e (2021) göre Youtube Kitap Topluluğu'na katılan ve kitaplarla ilgili içerik üreten kullanıcılar (booktuber) kitap temalı farklı içerikler üretmektedirler ancak belli bir demografik grupla tanımlanamamaktadırlar. Kitaplarla ilgili içerik üreten kullanıcılar sadece kamera karşısında kitaplar hakkında konuşan insanlar değildir aynı zamanda ortak bir amaca ve belirlenmiş sözleşmelere sahip benzersiz bir toplumdur (Tolstopyat, 2018).

Okuma genellikle bireysel bir aktivitedir ancak etkileşimli bir dünyada yaşanmaktadır (Suárez, 2018). Büyük bir Youtube Kitap Topluluğu çevrim dışı dünyadaki kitap kulüplerine veya okuma gruplarına benzemektedir, kitap kulüpleri ve Youtube Kitap Topluluğu arasındaki ilk benzerlik bir eğlence biçimi olarak okumaya öncelik verilmesidir (Tolstopyat, 2018). Sanal ortamda ortak amaçları olan bu topluluğun içinde bulunan bireylerin birbirleriyle etkileşim halinde olduklarını söylemek olanaklıdır. Tolstopyat'a (2018) göre rolü kitap önermek, okudukları kitaplarla ilgili görüşlerini paylaşmak olan Youtube'da kitaplarla ilgili içerik üreten kullanıcılar doğrudan bir arkadaşıyla ya da izleyicisiyle konuşuyormuş gibi samimi ve rahat bir dil kullanarak bireyleri okumaya teşvik etme eğilimi gösterirler.

Öztürk'e (2021) göre Youtube'da kitaplarla ilgili içerik üreten kullanıcılar okudukları veya satın aldıkları kitapları paylaşma, kitap eleştirileri ve değerlendirmeleri yapma, belli temalar çerçevesinde okuma listeleri yapma, kitaplıklarını paylaşma, düzenledikleri canlı yayınlarla takipçileriyle birlikte kitap okuma, edebiyat ve yayıncılık dünyasını ilgilendiren haberleri paylaşarak yorumlama gibi eylemler gerçekleştirmektedir. Bu kullanıcıların çoğunun videosunda arka plan, kurgu ve içerik olmak üzere üç temel unsur bulunmaktadır ayrıca kullanıcılar genellikle kitaplarla ilgili posterlerin bulunduğu arka planları veya kitapların yer aldığı rafların olduğu arka planları seçme eğilimindedirler (Semingson vd., 2017).

1.11. İlgili Araştırmalar

1.11.1 Yurt İçinde Gerçekleştirilen Çalışmalar

Alanyazında okuma kültürüyle ilgili gerçekleştirilen yurt içi çalışmalar incelendiğinde öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının okuma kültürlerine ilişkin çalışmaların (Ayyıldız vd., 2006; Baki & Gökçe, 2020; Bulut vd., 2020; Özdemir, 2022; Polat, 2019; Sever vd., 2017; Ünlü, 2019), okuma kültürü sürecini etkileyen çeşitli unsurlara ilişkin çalışmaların (Altunbay & Uslu Üstten 2020; Ak Başoğlu, 2018;

Aküzüm, 2021; Bulut,2018; Çıldır & Ergün, 2020; Erduran, 2018; Körkuyu, 2014; Soyuçok, 2021; Şeref & Şahin, 2022; Telli, 2021; Yılmaz & Cengiz, 2022), çocuk edebiyatı ve okuma kültürü ilişkisini ele alan çalışmaların (İnce Samur, 2018; Kaya, 2014; Öztük 2020), Türkçe ders kitapları ve okuma kültürüne ilişkin çalışmaların (Karadağ, 2013 ; Saltık, 2018) ve okuma kültürüne ilişkin ölçek geliştirme çalışmalarının (Çiğdemir & Akyol, 2020; Türkel vd., 2017) yer aldığı görülmektedir. Ayrıca ilgili alanyazında okuma kültürüne ilişkin gerçekleştirilen bütün çalışmaların derlenip kaynakça şeklinde sunulduğu kapsamlı bir çalışma (Yılmaz vd., 2022) yer almaktadır.

Ayyıldız ve diğerleri (2006) ana dili eğitimi verecek olan öğretmen adaylarının okuma kültürlerini belirlemeye ilişkin yürüttükleri çalışmalarında, öğretmen adaylarının edebi tür olarak genellikle roman ve hikâyeyi, ayrıca konusu ilgi çeken, dil ve anlatım yönünden yetkin ve klasik olarak kabul edilen eserleri tercih ettiklerini tespit etmişlerdir.

Erduran (2008) Bartın ilinde okuma kültürünün nasıl desteklendiğini belirlemeyi amaçladığı çalışmasında kitap fuarlarının, okuma kültürünün oluşmasında son derece önemli görülen etkinliklerden biri olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Karadağ (2013) Türkçe ders kitaplarında yer alan görsellerin okuma kültürünü ne oranda desteklediğini belirlemek ve okuma alışkanlığını geliştirme noktasında Türkçe ders kitaplarının niteliğini tartışmak için yürüttüğü araştırması sonucunda, okuma kültürü temasının yer aldığı 6. Sınıf Türkçe ders kitabında okuma kültürünü destekleyen resimlerin sayı bakımından yetersiz olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca çalışma sonucunda ders kitaplarındaki resimlerin okuma kültürünü desteklemesinin, okuma alışkanlığı kazanma noktasında yardımcı bir işleve sahip olduğu vurgulanmaktadır.

İnce Samur (2014) yurt içi ve yurt dışında yürütülen okuma, okuma alışkanlığı ve okuma kültürüne ilişkin çalışmaları inceleyerek bu kavramlara ilişkin kavramsal çerçeveyi belirlemiştir. Çalışma sonucunda okuma kültürü kavramının alanyazında yeni yer almaya başladığı tespit edilmiştir.

Körkuyu (2014) okuma kültürünü etkileyen temel değişkenleri incelediği çalışmasında okuma kültürü sürecini etkileyen ilk değişkenin aile olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ailenin yanı sıra okul unsuru da çalışmada ayrı bir değişken olarak ele alınmıştır. Ayrıca çalışma sonucunda yazarların, şairlerin, çizerlerin ve yayınevlerinin desteklenmesi; okumaya yönelik öğrencilerin katılabileceği etkinlikler düzenlenmesi ve

kitle iletişim araçları aracılığıyla kitaplarla, kitap tanıtımlarıyla ilgili yayınlar yapılması gerektiği belirtilmiştir.

Kaya (2014) çocuk edebiyatının okuma kültürü üzerindeki rolünü incelediği çalışmada okuma kültürünün kazandırılması sürecinin birçok etmenin birlikte yürümesiyle gerçekleşeceği sonucunu elde etmiştir.

Sever ve diğerleri (2017) öğretmenlerin okuma kültürü seviyeleri ile kitle iletişim araçlarını kullanma alışkanlıkları arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında öğretmenlerin okuma kültürü düzeylerinin yoğun olarak eleştirel okuma düzeyinde olduğunu ve kitle iletişim araçlarını bilinçli kullanma hususunda birtakım sorunlar yaşadıklarını tespit etmişlerdir.

Türkel ve diğerleri (2017) eğitim fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının okuma kültürlerini belirlemek için gerçekleştirdikleri ölçek geliştirme çalışmaları sonucunda bir ölçme aracı elde etmişlerdir. Çalışma sonucunda bu ölçme aracıyla toplumun farklı kesimlerinde okuma kültürü açısından bir durum saptaması yapılabileceği ve ülkenin okuma haritasının ortaya konabileceği belirtilmektedir.

İnce Samur (2018) okuma kültürü edinme sürecinde hangi kitaplardan nasıl yararlanılması gerektiğine ilişkin gerçekleştirdiği çalışmada okul öncesi, ilkokul ve ortaokul düzeyinin yaş ve gelişim özelliklerini temel alarak nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinden örnekler sunmuştur.

Bulut (2018) okul öncesi dönemde okuma kültürü edindirmeye ilişkin çeşitli değişkenleri ve gerçekleştirilen etkinlikleri incelediği çalışmada ailelerin ve öğretmenlerin düzeye uygun kitaplar seçemediğini, nitelsiz çocuk edebiyatı ürünlerinin etkinliklerde kullanıldığını tespit etmiştir. Ayrıca çalışmada öğretmenlerin, ailelerin okuma kültürü edinmeden yetişmiş bireyler olması ve ekonomik durumlar gibi unsurlar çocuk edebiyatı yapıtlarıyla buluşmayı engelleyen durumlar olarak sunulmaktadır.

Saltık (2018) okuma kültürü edinme sürecinde Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin niteliğine ilişkin Türkçe öğretmenlerinin görüşlerini belirlediği çalışmada Türkçe ders kitaplarının okuma kültürü edindirme sürecinde tek başına yeterli olmadığı, içerisinde okumaya karşı isteksizlik uyandıran, ilgi ve düzeye uygun olmayan özensizce hazırlanmış metinlerin bulunduğu sonucunu elde etmiştir.

Ak Başoğlu (2018) Türkçe öğretmenlerinin önerdikleri kitaplar bağlamında okuma kültürüne ilişkin bir anlayış ortaya koymayı amaçladığı çalışmada öğretmenlerin önerileri arasında ilk sıralarda yer alan kitapların Çizgili Pijamalı Çocuk haricinde 100 Temel Eser listesinde yer alan kitaplar olduğunu, öğretmenlerin Türk yazarlarla yabancı yazarlar arasında bir ayrıma gittiğini ve genellikle dünya edebiyatı ürünlerini tercih ettiklerini tespit etmiştir. Ayrıca çalışmada Türkçe öğretmenleri; çocukların hareketli/macera dolu, fantastik/gizemli, aşk konulu popüler kültür ürünlerini okumayı tercih ettiklerini ve medyanın etkisiyle yabancı yazarların eserlerine yöneldiklerini belirtmişlerdir. Çalışmada Türkçe öğretmenlerinin, öğrencilerin bu tercihlerini doğru bulmadıkları sonucuna da ulaşılmıştır.

Ünlü (2019) okuma kültürü edinme sürecinde ortaokul düzeyinde Türkçe öğretmenlerinin etkisini incelemek amacıyla gerçekleştirdiği çalışmada; öğretmenin okuduğu kitabı öğrencilerine tavsiye etmesinin, öğretmeni model alan öğrencileri olumlu etkileyeceğini ve onların yeni kitaplarla tanışmalarını sağlayacağını belirtmektedir. Çalışmada öğrencilerin en çok gençlik serileri, fantastik ve mizah türde kitaplar okumaktan hoşlandıkları tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada öğretmenlerin okul imkanları ile yapılabilecek etkinlikleri daha çok yaptırdıkları ancak okul dışında fuar, imza günleri gibi etkinlikleri daha az yaptırdıkları; öğretmenlerin okuma eyleminin ödev olarak verilmesinin öğrenciyi okumaya karşı soğuttuğu görüşünü benimsedikleri için bu konuda ödev vermeyi tercih etmedikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Polat (2019) Türkçe öğretmenlerinin okuma kültürü konusundaki hizmet içi eğitim ihtiyaçlarını belirlemek ve belirlenen ihtiyaçlar çerçevesinde bir hizmet içi eğitim programı tasarlamak amacıyla gerçekleştirdiği çalışmada öğretmenlere göre Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin nitelik bakımından bazı eksikleri bulunduğu, Türkçe öğretmenlerinin öğretim sürecinde ders kitapları dışındaki metinlerden çok az yararlandıkları, öğretmenlerin kitap belirleme sürecinde zaman zaman zorlandıkları ve desteğe gereksinim duydukları sonuçları elde edilmiştir.

Bulut ve diğerleri (2020) eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının okuma kültürü düzeylerini belirledikleri çalışmalarında, öğretmen adaylarının genel okuma kültürlerinin orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Baki ve Gökçe (2020) Türkçe öğretmeni adaylarının okuma kültürü tutum düzeylerini çeşitli değişkenler aracılığıyla incelemişlerdir. İnceleme sonucunda Türkçe öğretmeni adaylarının okuma kültürü tutumlarının ortalamanın üzerinde olduğunu elde etmişlerdir. Ayrıca çalışmada öğretmen adaylarının okuma kültürü tutumlarının baba eğitim düzeylerine göre benzer olduğunu fakat anne eğitim düzeylerine temel okuma becerisi boyutunda anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucu elde edilmiştir.

Altunbay ve Uslu Üstten (2020) kitaplık ve kütüphane kullanımı ile okuma alışkanlığı arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada okuma kültürü ile kitaplık ve kütüphane kullanımı arasında önemli bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Çıldır ve Ergün (2020) farklı sosyoekonomik düzeyden gelen çocukların okuma deneyimlerini inceledikleri çalışmalarında, okuma kültürü edinme sürecinde üzerinde durulması gereken noktalardan birinin ailenin günlük yaşam deneyimleri ve kültürel altyapısı olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca okumaya atfedilen anlamın sosyal sınıfla ilişkisi olduğu da çalışma sonunda vurgulanmaktadır.

Öztürk (2020) İngiltere’de okuma kültürü edindirme sürecinde ilkökul düzeyinde çocuk edebiyatından nasıl faydalandığını belirlemeyi amaçladığı çalışmasında okuma kültürü edinmiş birey yetiştirmek için amaca uygun metin seçilmesinin üzerinde durmaktadır. Çalışma sonucunda amaca uygun metin seçiminin yanı sıra okulda ve okul dışı ortamlarda çocuk kitaplarıyla buluşmanın gerekliliği belirtilmektedir.

Çiğdemir ve Akyol (2020) okuma kültürü edinme sürecinde aile yeterliğini belirlemek için gerçekleştirdikleri ölçek geliştirme ve uygulama çalışmaları sonucunda ailelerin okuma kültürü oluşturma noktasında yeterli bir donanımına sahip oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Okuma kültürü oluşturma sürecinde anne-babaların eğitim ve gelir düzeylerine göre yeterliliklerinin farklılaştığı da çalışma sonucunda tespit edilmiştir.

Telli (2021) öğrencilerin okumaya ilişkin iç ve dış güdülenme görünümünü belirlemeyi ve güdülenmelerini, ebeveynlerinin eğitim düzeyi ve okuma kültürü görünümü bağlamında değerlendirmeyi amaçladığı çalışmasında ebeveynlerin okumaya yönelik tutumlarının ve okuma kültürlerinin çocukları etkilediğini tespit etmiştir. Ayrıca çalışmada ev ortamındaki kitap okuma sıklığı, kütüphaneye/kitaplığına sahip olma durumu, süreli yayınların takip edilmesi ve ebeveynlerle gerçekleştirilen okuma etkinlikleri çocuktaki okuma ilgisini desteklediği sonuçları elde etmiştir.

Soyuçok (2021) ilkokul döneminde okuma kültürünün edindirilmesinde okul bileşenlerinin nasıl bir rolü olduğunu belirlemeyi amaçlandığı çalışmasında, okunan eserlerin sınıfta değerlendirilmesinin öğrencilerin eleştirel okuryazarlık becerilerinin gelişmesini ve buna bağlı olarak okuma isteklerinin artarak devam etmesini sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Okuma kültürünün edindirilmesinde özellikle kitaba ulaşma imknnn olmadığı ya da ebeveynlerin kitap okuma bilincini taşımadığı dezavantajlı ortamlardan okula gelen çocuklar için sınıfında okuma uygulamalarına hiç yer vermeyen öğretmenlerin olması durumunun büyük bir kayıp oluşturacağı ve okul yöneticilerinin okuma kültürünün edindirilmesinde dolaylı olarak etkilerinin bulunduğu da çalışmada elde edilen sonuçlar arasındadır.

Akyüz (2021) Avrupa’da ve Türkiye’de ocuk ve gençlik edebiyatı alanında çalışmalar yapanniversite bünyesinde yapılanmış merkezleri okuma kültürü edindirme bağlamında inceleyerek bu merkezlerin genel görünümlerine ve akademik yapılarına ilişkin sonuçları sunmuştur.

Aküzüm ve Bars (2022) ortaokul ğrencilerinin okuma kültürlerini çeşitli değişkenler açısından inceledikleri çalışmalarında aile ortamı, çevrede etkilenen kişiler, kitaplara ve kütüphaneye maruz kalma gibi faktörlerin okuma alışkanlığı edinme sürecini etkileyen önemli faktörler olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca ortaokul ğrencilerinin anne-baba eğitim düzeyine göre okuma alışkanlıklarının anlamlı farklılık gösterdiği de çalışmada tespit edilmiştir.

şeref ve şahin (2022) okuma grubu temelli okuma kültürü etkinlikleri gerçekleştirerek bu etkinliklerin lise ğrencilerinin okuma kültürü edinme süreçlerine etkisini incelemeyi amaçladıkları çalışmaları sonucunda okuma grubuyla gerçekleştirilen etkinliklerin öğrencilerin okuma alışkanlığını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

Yılmaz ve Cengiz (2022) ODTMD Edebiyat Kulübü’nün;üyelerin sosyal, kültürel, ruhsal, entelektüel yaşamları, kişisel gelişim ve dil-iletişim becerileri ile okuma kültürleri/alışkanlıklarızerindeki etkilerini ortaya koymayı amaçladıkları alışmalarındayelerin çoğunluğunun okuma alışkanlığına sahip olduklarını ve okuma kulübünün,üyelerin okuma kültürlerini ve alışkanlıklarını olumlu yönde etkilediğini tespit etmişlerdir. Çalışmada kulbnyelere farklı açılardan entelektüel katkı sağladığı,

anlama, okuma, yazma, düşünme ve sorgulama süreçlerini desteklediği sonucu elde edilmiştir. Üyelerin okuyacakları kitapları genellikle okuma kulübünün önerisiyle seçtikleri ve çoğunlukla satın aldıkları, kitap tercihi ve ediniminde kütüphanenin etkisinin düşük olduğu da araştırmada ulaşılan sonuçlar arasındadır.

Özdemir (2022) Türkçe öğretmenlerinin Facebook gruplarında yaptıkları paylaşımları okuma kültürü açısından incelemeyi amaçladığı çalışmada öğretmenlerin öğrenciler için kitap önerisi, kütüphane kurma, sanatsal yazılar, okunan kitapların takibi, etkili okuma etkinlikleri, şiir okuma, öğretmenler için okuma önerileri, kitap içeriğini sorgulama ve 2. el kitap alım satımı içerikli paylaşımlar yaptıklarını tespit etmiştir. Ayrıca çalışmada Türkçe öğretmenlerinin öğrencilerine kitap olarak en çok İçimdeki Müzik kitabını, yazar olarak ise sırasıyla Michael Ende, Ahmet Şerif İzgören, Gülten Dayıoğlu, Zeynep Cemali ve Roald Dahl'ı önerdikleri sonuçları elde edilmiştir.

Youtube Kitap Topluluğu ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında ise doğrudan bu konuyla ilgili gerçekleştirilen çalışmaların yurt içinde sınırlı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Yaşar (2021) Youtube'da kitaplarla ilgili içerik üreten kullanıcıların ve takipçilerinin Youtube Kitap Topluluğu'na katılım motivasyonlarını belirlemeyi ve bu ortamda gerçekleşen etkinliklere katılım eğilimlerini ortaya koymayı amaçladığı çalışmada çeşitli sonuçlar elde etmiştir. Bu sonuçlar bağlamında Youtube'da kitaplarla ilgili içerik üreten kullanıcıların bu ortama katılım nedenlerinin sosyal fayda sağlamak, kişisel gelişimlerine katkıda bulunmak ve dijital video arşivi oluşturmak olduğu görülmektedir. Youtube Kitap Topluluğu' nun okuma alışkanlığını geliştirdiği ve okuma kültürü oluşturduğu da çalışmada edinilen sonuçlar arasındadır.

1.11.2. Yurt Dışında Gerçekleştirilen Çalışmalar

Yurt içi gerçekleştirilen çalışmaların yanı sıra yurt dışında da okuma kültürüne ilişkin çeşitli çalışmaların yürütüldüğü görülmektedir. Yurt dışında okuma kültürüne ilişkin yürütülen çalışmaların odağının, dijital okuma ve okuma kültürü sürecini etkileyen çeşitli unsurlar olduğu görülmektedir.

Delgado ve diğerleri (2018) medyanın okuduğunu anlama üzerindeki etkisinin olup olmadığını ve bu etkinin hangi koşullar altında olduğunu incelediği çalışmalarında dijital okumanın eğitim dünyasının ve günlük hayatımızın kaçınılmaz bir parçası olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca araştırmada mevcut çalışmaların kağıttan okumanın

dijital okumaya tercih edilmesi gerektiğini vurgulasa da günümüzde dijital cihazlardan kaçınılmasını önermenin gerçekçi olmadığı vurgulanmaktadır.

Luong Dai (2021) çalışmasında okuyucuların geleneksel okumadan dijital okumaya geçiş yaptığını belirtmektedir. Çalışmada okuyucuların geleneksel okuma becerilerinin yanı sıra dijital becerilerle de donatılmasının gerekli olduğu ve dijital ortamda okuma kültürünün geliştirilmesi gerektiği sonucu elde edilmiştir.

Otache (2020) öğrencilerin okuma kültürlerini belirlemeyi amaçladığı çalışmasında Nijerya'da ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin zayıf bir okuma kültürü olduğunu ve bunun da birçok faktörden kaynaklandığını tespit etmiştir. Çocukların kaliteli zamanlarını video oyunları, Instagram, Facebook, Twitter ve Whatsapp'ta harcamak yerine nitelikli edebiyat ürünlerini okumalarının gerekli olduğu ve ülke yönetiminin, ebeveynlerin ve okulların güçlü bir okuma kültürünün yerleşmesini sağlama noktasında sorumluluklarının olduğu çalışmada ulaşılan sonuçlar arasındadır.

Reister (2020) kitap kulüplerinin okuma motivasyonu üzerinde etkisini ve kitap kulüplerinin, okul kütüphane programının okuma kültürünü geliştirmede teşvik aracı olarak nasıl kullanılabileceğini incelemiştir. Araştırma sonucunda oluşturulan kitap kulübünde öğrenciler zengin deneyimler kazanarak okumaya karşı olumlu duygular geliştirdiği ve kitap kulüplerinin işbirlikçi okul toplulukları oldukları için okumaya teşvik noktasında bir araç olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ntakirutimana ve Okoro (2021) sosyal medya kullanımının lisans öğrencilerinin okuma kültürü üzerindeki etkisini araştırdığı çalışmasında sosyal medyanın öğrenciler üzerinde olumu ve önemli bir etkiye sahip olduğu bu nedenle farklı sosyal medya uygulamalarının ve platformlarının kullanılmasının okuma kültürünü yönlendirebilecek önemli bir unsur olduğu sonucuna varmışlardır. Ayrıca çalışmada okuma kültürünü bir topluma yerleştirmek için kütüphane koleksiyonları, tanıtım kampanyaları, okuma kulüpleri ve Dünya Kitap Günü etkinliklerinin büyük öneme sahip olduğunu vurgulamaktadır.

Vuong ve diğerleri (2021) öğrencilerin okuma ilgi alanları ile cinsiyet, ebeveyn katılımı ve okumaya teşvik eden faaliyetler arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada çocukların ebeveynlerinin onlar için kitap satın almasından ziyade okuma

paylaşımlarında bulunmalarının daha güçlü bir motivasyon sağladığı sonucuna ulaşmıştır.

Kachak ve diğerleri (2021) çalışması sonucunda bireyin okuma kültürünün gelişmesinde aile ile gerçekleştiren okumaların, aldığı eğitimin, kültürel çevrenin ve kendi çalışmalarının etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Yurt dışında Youtube Kitap Topluluğu ile ilgili yürütülen araştırmalara bakıldığında ise çeşitli bağlamlarda bu konunun çalışıldığı görülmektedir. Perkins (2017) çalışmasında Youtube Kitap Topluluğu'nun ve bu toplulukta ünlü olan kişilerin analitik biçimde incelenmesinin; içerik üretici kişilerin toplulukta oynadığı farklı roller hakkında ve katılımlarının topluluğu nasıl şekillendirdiği hakkında fikir vereceğini belirtmektedir. Ayrıca çalışması sonucunda bu topluluğunun derinlemesine analiz edilmesi gerektiğini de vurgulamaktadır. Ehret ve diğerleri (2018) çalışmalarında Youtube Kitap Topluluğu'nun, gençlerin çevrim içi aidiyet duygusunu ve önceden tanımlanmış ortak bir söylemsel kalıba odaklanan okuryazarlık modellerini gerekli kıldığını vurgulamaktadır.

Anderson (2020) çevrim içi bir topluluk olan Youtube Kitap Topluluğu'nda öğrenmenin ve okuryazarlığın doğasını keşfetmeyi amaçladığı çalışmasında bu topluluğun, Youtube'da kitaplarla ve okumayla ilgili videolar oluşturan kitap meraklılarından oluşan serbest bir ağ olduğunu tespit etmiştir. Çalışmada Youtube'da kitaplarla ilgili içerik üreten kullanıcıların hem okuma seçimlerini paylaştığı hem de başkalarının okuma listelerinden ve aylık okuma özetlerinden yeni kitaplar hakkında bilgi edindikleri sonucu elde edilmiştir. Bu eylemin döngüsel ve karşılıklı olduğu da çalışmada belirtilmektedir. Youtube Kitap Topluluğu'nun Youtube'daki her topluluk gibi para kazanma, ürün yerleştirme ve sponsorluklar aracılığıyla metalaşmadan etkilendiği; okunan kitapların paylaşılmasıyla sosyal etkileşimler oluşturduğu çalışmada ulaşılan sonuçlar arasındadır. Ayrıca Youtube'da kitaplarla ilgili içerik üreten kullanıcıların okumaktan keyif aldıkları için bu ortamda oldukları, yeni kitaplar keşfettikleri için daha fazla okudukları ve teknolojik okuryazarlık becerilerini kullanarak görsel işitsel içerikler oluşturdukları da çalışma sonucunda vurgulanmaktadır.

Sampaio ve Costa (2022) Youtube'da kitaplarla ilgili içerik üreten Brezilyalı kullanıcılar ile Covid-19 arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında bu kullanıcıların popüler ve profesyonel olmalarının dijital becerilerin kullanmalarının sonucu olduğunu

belirtmektedir. Çalışmada Covid-19' un neden olduğu sosyal izolasyonun eğitimden eğlenceye birçok alanda canlı yayın sayısını artırdığı, Youtube'da kitaplarla ilgili içerik üreten kullanıcıların da bu süreçte çok sayıda kitap okudukları ve içerik ürettikleri tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada bu kullanıcıların empatik, iletişimsel ve eleştirel becerilere sahip oldukları, medyayı bilinçli bir şekilde kullanmaya çalıştıkları sonucu elde edilmiştir. Çalışmada dikkat çeken bir diğer sonuç ise Youtube Kitap Topluluğu'na katılan ve katılmayan gençler arasında sosyoekonomik gerçeklik bakımından sürekli büyüyen bir uçurumun olduğudur.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma desenine, çalışma grubuna, verilerin toplanması sürecine, verilerin analizine ve etik önlemlere ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Araştırma Deseni

Youtube’da kendi oluşturdukları kanallar aracılığıyla kitap tanıtımı ve değerlendirmesi yapan ortaokul düzeyindeki çocukların okuma kültürünü görünümelerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada, nitel araştırma geleneği içerisinde ele alınan dijital etnografi (netnografi) deseni kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek’ e göre (2018) kültür analizi olarak adlandırılan etnografi belirli bir grubun kültürünü tanımlama ve yorumlamadır. Dijital etnografide araştırmacılar bilinen etnografiden farklı olarak dikkatlerini fiziksel dünyadan çok dijital dünyaya verirler ve mevcut olgu hakkında yazılmış sözcüklerden, resimlerden, ses dosyalarından, videolardan ve oluşturulan çevrim içi topluluklardan elde ettikleri dijital verilerden faydalanırlar (Paay vd., 2013).

Kozinets etnografiye ait temel özellikleri çevrim içi ortamlara uyarlanabilir şekilde yenileyerek netnografi kavramını geliştirmiştir (Kozinets, 2002’den Akt. Yıldırım & Şimşek, 2018). Netnografi, mobil uygulamalar dahil olmak üzere internet ortamında serbest bir şekilde paylaşılan veriler aracılığıyla kendini göstermektedir (Kozinets, 2015). Netnografik bir araştırma süreci; araştırma sorusunun, konusunun ve sosyal sitelerin tanımlanması (1), araştırılacak topluluğun belirlenmesi ve seçilmesi (2), topluluğun katımlı gözlem ile araştırılması ve verilerin toplanması (3), verilerin analiz edilmesi ve anlamlandırılması (4) raporun ve sonucun hazırlanması (5) olmak üzere beş aşamadan oluşmaktadır (Kozinets 2010’dan Akt. Akkaya, 2020).

Dijital etnografi, dijital kültürü araştırma noktasında önemli araçlardan biridir (Özbaş Anbarlı, 2020). Dijital olarak gerçekleştirilen etnografinin hazırlık süreci ile çevrim dışı yürütülen etnografinin hazırlık süreci aynı olmakla beraber çevrim dışı

etnografideki gibi dijital etnografide de kültürle ilgili konu ve problem söz konusudur (Yarar, 2018). Bu bağlamda araştırmada Youtube’da kendi kanallarını oluşturup kitap tanıtımına ve değerlendirmesine ilişkin video içerikleri üreten ortaokul düzeyindeki çocuklardan oluşan sanal bir grubun okuma kültürü görünümünün belirlenmesi amaçlandığı için dijital etnografi deseni tercih edilmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Çalışma kapsamında incelenecek kanalların belirlenebilmesi için amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemleri çoğu durumda olgu ve olayların keşfedilmesi ve açıklanması noktasında fayda sağlamaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Ölçüt örnekleme araştırmacı tarafından oluşturulabilecek ya da önceden hazırlanmış bir ölçüt listesiyle belirlenmiş olan bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Çalışmanın amacına yönelik veri elde edilecek kanalların belirlenmesi için Youtube arama motoruna “kitap tanıtımı”, “kitap önerileri”, “çocuk kitabı tanıtımı” ve “okuduğum kitaplar” kavramları yazılarak genel olarak bütün videolara erişilmiştir. Bu kanallar arasından ortaokul düzeyinde bir çocuğa ait olma, sadece kitap tanıtımı, incelemesi ve okuma içerikli videolara sahip olma, kanalında aktif bir şekilde paylaşım yapmış ya da yapıyor olma ölçütleri temel alınarak sınırlamaya gidilmiştir. Merriam (2018) amaçlı örnekleme için seçilen ölçütün, doğrudan araştırmanın amacını yansıttığını ve bilgi bakımından zengin durumların açıklanmasına yol gösterdiğini belirtmektedir. Çalışmada Youtube’da ortaokul düzeyindeki çocuklar tarafından açılan kanalların seçilme nedeni, bu düzeydeki çocukların temel okuma yazma becerisini kazanmış ve okuma alışkanlığı edinmiş oldukları düşüncesidir. Kanalların ortaokul düzeyinde bir çocuğa ait olduğuna ilişkin kanıya Youtube hesaplarında hakkında panelinde bulunan açıklama bölümündeki bilgilerden veya kanallarında yer verdikleri ilk videolarında kendilerini tanıtan ifadelerinden hareketle varılmıştır.

Kanallarda kitap tanıtımı, kitap incelemesi ve okumaya ilişkin içerik paylaşma ölçütünün belirlenmesinde okuma kültürü görünümünün belirlenmesi amacı etkili olmuştur. Aktif olarak paylaşımlar yapmış veya yapıyor olan kanalların tercih edilmesi ise veri doygunluğunu ve çeşitliliğini sağlama düşüncesiyle ilişkilidir. Belirtilen ölçütler kapsamında ulaşılan; ortaokul düzeyindeki çocuklar tarafından açılmış, kitaplara ilişkin

tanıtım ve değerlendirme yapan 20 Youtube kanalı araştırma kapsamında incelenmiştir. Belirlenen kanalların genel görünümüne bakıldığında her kanalda 20 ve üzeri video içeriğinin yer aldığı görülmektedir. Kanalların abone sayısı ise 100 ve üzeridir. Araştırma süresince ilgili kanalların her birinden en az 20 video, toplamda ise 470 video izlenmiş ve incelenmiştir.

Nitel araştırmalarda katılımcı kimliklerinin korunması için bireyler ve yerler için farklı veya takma isimlerin kullanılabileceği ifade edilmektedir (Creswell, 2017). Bu bağlamda çalışma grubunda bulunan kanallar K1, K2, ...K20 biçiminde kodlanmış ve doğrudan alıntılar bu kod isimlerle sunulmuştur. Sunulan kod isimlerde kullanılan “K” harfi “Kanal” sözcüğünü temsil etmektedir.

Çalışmada kanalların incelenmesinin yanı sıra ilgili kanalların sahibi olan çocuklarla görüşmeler gerçekleştirmek de amaçlanmıştır. Bu doğrultuda kanal sahiplerine Youtube’da bulunan videolarına yapılan yorumlar, video içeriklerinde paylaştıkları diğer sosyal medya hesapları ve ebeveynlerinin e-postaları aracılığıyla ulaşılmaya çalışılmıştır. İletişim kurulabilen kanal sahibi beş çocukla (K10, K16, K17, K18, K19) görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler sunulurken ilgili kod ismin yanına, yapılan görüşmeyi temsil etmesi amacıyla “G” harfi eklenmiş ve videolardan elde edilen verilerle görüşme verilerinin karışmasını önlemek amaçlanmıştır.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanması sürecinde öncelikli olarak araştırmacı tarafından çalışmanın verilerinin sağlandığı ortam olan Youtube’a katılım sağlanmıştır. Önceden katılımcılarla karşı karşıya iletişimi içeren saha alanı kavramı son 20 yıl içerisinde dijital çevre ve teknolojiyle birlikte sanal sözcükleri, oyunları, ortamları, sosyal ağ sitelerini ve akıllı telefon uygulamalarını içine alacak şekilde genişlemiştir (Striling, 2016). Glesne (2014) gözlem ve katılım gibi unsurların sanal ortama kaydığını ifade etmektedir. Araştırmacı öncelikle çalışma süresince kullanacağı, kendi oluşturduğu Youtube kanalından incelenecek kanallara abone olmuştur. Ardından bir yandan Youtube’da daha önce paylaşım yapmış güncel olarak paylaşım yapmayan kanalların videoları izlenirken diğer yandan kanallarını aktif kullanan çocuklar tarafından Youtube’a yüklenen güncel videolar Şubat 2021 – Ağustos 2021 tarihleri arasında araştırmacı tarafından izlenmiştir. Kanal sahiplerinin oluşturdukları video içerikleri izlenirken aynı kanal içinde tekrar eden

içerikler bir süre sonra izlenmemiştir. Kanal sahiplerinin videoları izlenirken herhangi bir kontrol listesi kullanılmadan yüklenen videolardaki bütün içerik izlenmiş ve araştırmacı tarafından dijital ortamda yazılı metinlere dökülerek her kanal için ayrı oluşturulan Video Gözlem Formu'na (EK-4) veriler kaydedilmiştir. Bu bağlamda çalışmanın verileri öncelikli olarak sanal ortamda yer alan kanallarda üretilmiş olan videoların eş zamanlı incelenmesi ve deşifre edilmesiyle elde edilmiştir.

Kanallarda yer alan video içeriklerinin incelenmesinin yanı sıra verilerin çeşitlenmesini sağlamak, çalışmanın geçerliğini ve güvenilirliğini artırmak amacıyla kanal sahibi beş çocukla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı, kanal sahibi çocukların Youtube videolarına kendi kanalı aracılığıyla yorumlar yaparak, ilişkili diğer medya hesaplarına ve Youtube'da hakkında kısmında belirtilen e posta adreslerine mesaj göndererek kanal sahibi yirmi çocuğa ve ailelerine ulaşmaya çalışmıştır. Bu kapsamda araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen beş çocuk ve aileleriyle Aydınlatılmış Onam Formu (EK-1) ve Veli Onam Formu (EK-2) paylaşılmıştır. Formların doldurulup araştırmacıya ulaştırılmasının ardından görüşmeler gerçekleştirilmeye başlanmıştır.

Görüşmeler gerçekleştirilmeden önce hazırlanan Görüşme Formu (EK-3) alanda uzman üç kişiyle paylaşılmıştır. Uzmanların verdiği dönütler doğrultusunda sorular revize edilerek güncel görüşme formu hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme formu alanyazın odağında aile (1), okul (2), çevre (1), kişisel eğilim (1) ve sosyal medya (2) ile ilişkili olmak üzere okuma kültürünün farklı değişkenlerini kapsayacak biçimde toplam 7 sorudan oluşmaktadır. İlgili görüşme formu çalışma grubuyla belirlenen tarihlerde ZOOM üzerinden gerçekleştirilen toplantılarda uygulanmıştır ve görüşmeler ortalama 25 dakika sürmüştür. Ayrıca çalışma grubunun onayıyla görüşmeler kayıt altına alınmıştır.

2.4. Verilerin Analiz Edilmesi

Video ve görüşme verilerinin analiz edilmesi hususunda içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Patton'a (2018) göre içerik analizi aracılığıyla tema veya örüntü olarak adlandırılan temel anlamlar ortaya çıkarılmaktadır. İçerik analizi birbirine benzer verilerin belirli kavramlar ve temalar altında birleştirilmesi, okurun kavrayabileceği bir şekilde düzenlenerek yorumlanmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Analiz sürecinde veriler düzenlenir, okunur, anımsatıcı notlar alınır, kod ve temalarda bulunan veriler betimlenir, yorumlanır, sunulur ve görselleştirilir (Cresswell, 2020). Kanallardan elde

edilen ve dijital ortamda kaydedilen veriler öncelikli olarak araştırmacı tarafından bütüncül bir şekilde okunmuş ve araştırma soruları odağında yazıya dökülen metinler üzerine notlar alınarak her video içeriği için ayrı ayrı kodlamalar yapılmıştır. Görüşme verilerinin analizinde sürecinde ise ZOOM’da kayıt altına alınan görüşmeler araştırmacı tarafından yazıya aktarılmıştır. Ardından oluşan metinler okunarak kodlamalar gerçekleştirilmiştir.

Belirli bir süre geçtikten sonra araştırmacı tarafından bütün veriler tekrar okunarak düzenlemeler yapılmıştır. Ardından benzer içerikte olan video ve görüşme verileri aynı tema altında birleştirilmiş ve sunulmuştur. Veriler analiz edildikten sonra çalışmanın yöntem ve bulgularına ilişkin çerçeve uzman incelemesine sunulmuş, ilgili kod ve temalara ilişkin görüş alınmıştır. Alınan görüşler doğrultusunda düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca çalışmanın geçerliğini ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla elde edilen veriler sıklıkla doğrudan alıntılarla sunulmuş ve ayrıntılı betimlenmiştir.

2.5. Araştırmanın Etiği

Yıldırım ve Şimşek’e (2018) göre günümüzde internet ortamlarında karşılaşılan sorunların başında kişi ve kişisel verilerin gizliliği konusu gelmektedir. Bazı akademisyenler, çevrim içi paylaşımların kamuya ve erişmek isteyen herkese açık olmasının bilinmesine rağmen bu paylaşımları yapan bireylerin yazdıklarının özel olarak algılanabileceğini belirtmektedir (Silverman, 2018). Araştırmada herkese açık bir sosyal ağ sitesi olan Youtube ortamından veriler toplanmıştır. Ancak ilgili çalışma açık erişime sunulacağı için incelenen kanalların sahibi olan kişilerin çocuk grubu olması nedeniyle uzman görüşü doğrultusunda elde edilen veriler ifade edilirken kod isimler kullanılmış ve ilgili video künyeleri kaynakçadan çıkarılmıştır. İnternet ortamında araştırma yapmayı hedefleyen herkesin hassasiyet içersin veya içermesin kişisel bilgilerin ve görüşlerin korunma mevzusu titizlikle üzerinde durulması gereken konuların başında gelmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2018). Araştırma konusu hassas ve özel olmasa bile katılımcıların kimlikleri korunmalıdır (Silverman, 2018).

Ayrıca yürütülen bu araştırma için etik kurul onayı Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulunun (Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu) 26.02.2022 tarihli ve 03-09 numaralı kararı ile alınmıştır. İlgili etik kurul onay belgesi ekte sunulmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Youtube’da kendi oluşturdukları kanallar aracılığıyla kitaplara ilişkin tanıtım ve değerlendirme yapan ortaokul düzeyindeki çocukların okuma kültürü görünümünü belirlemek amacıyla gerçekleştirilen çalışmada izlenen videolardan ve yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular sıklıkla doğrudan alıntılarla sunulmuştur. Ayrıca elde edilen bulgulardan hareketle ulaşılabilecek yorumlara yer verilmiştir. Elde edilen bulgular “kanal oluşturma öyküsü”, “üretilen video içerikleri “, “sosyoekonomik çerçevede kitap kanalları”, “okuma sürecini etkileyen unsurlar”, “kanallarda yer alan kitaplara genel bir bakış”, ve “sunulan okur görünümü” olmak üzere altı tema kapsamında ele alınmıştır.

3.1. Kanal Oluşturma Öyküsü

Youtube’da kitap kanalı açmış ve bu kanalda içerik üretmeyi sürdüren çocukların okuma kültürü görünümünü belirlemek için önemli noktalardan biri söz konusu çocukların bu kanalı nasıl oluşturduklarına dair öyküleridir. Kanal sahibi çocukların, oluşturdukları video içeriklerinde ve gerçekleştirilen görüşmelerde Youtube’da kitaplarla ilgili içerik üretmeye nasıl başladıklarından ve kitaplara ilişkin içerik üretme nedenlerinden söz ettikleri görülmektedir.

K2, kitap kanalı açma ve sürdürme öyküsünü şöyle aktarmaktadır:

Şöyle ki ben karantinadan öncesine kadar yani 2020’nin şubat ayında falan kitap okuyordum yine fakat kendi isteğimle okumuyordum kendimi o kadar vererek okumuyordum. Birinin zoruyla okuyordum, o zamanda hani kendim çabalayarak falan bir günde kitap bitirmeye çalışıyordum elimden geldiğince de yapıyordum ama isteyerek olmuyordu. İsteyerek yapmanız gerekiyor bu tarz şeyleri. Daha sonra karantinada bana bir şey oldu hani çünkü bir noktadan sonra Booktuberları takip etmeye başladım. Sonra bu insanlar nasıl kitap okuyor ben niye okuyamıyorum kafasına girdim o sıralar ve dedim ki ben de kitap okumaya

başlayacağım ve bir kitap alışverişi yaptım küçük bir kitap alışverişi kendi kitaplarım normalde benim masamın üstünde küçük bir raf vardı orda duruyorlardı. Onları bir ilk olarak işte ilk videolarımda gördüğünüz küçük kitaplığa taşıdım ve orada yavaş yavaş kitap okumaya başladım. Ondan sonra da Booktuber olmaya kadar verdim. Buna nasıl karar verdim işte kitap okumaya başladıktan sonra dedim hani ben madem kitap okuyorum bunu neden insanlarla paylaşmayayım dedim ve hani gittim sordum dedim hani yalnızca kitap üstüne sohbet üstüne bilmiyorum kitaplarla ilgili çoğunlukla olan bir kanal açsam olur mu dedim ve ailem de sağ olsunlar arkamda durdular ve beni bu konuda desteklediler ve bu sayede de ben bir kanal açtım şimdi sizin karşınızdayım zaten.

(K2)

K2'nin karantina sürecinde kitap okumaya yüklediği anlamın yeniden biçimlendiği görülmektedir. Kitap okumaya ilişkin dile getirdiği düşüncelerde K2, okumanın isteyerek yapılması gereken bir eylem olduğunu ifade etmektedir. Kitap okumaktan okunan kitapların sosyal medyada paylaşılmasına dönüşen süreçte ise yine sosyal medyada var olan kitap kanallarının etkili olduğu görülmektedir. Kitap okumaya dönük istek sosyal medyada yer alan kitap paylaşımlarından beslenmiş ve süreç bu paylaşımlara benzer davranış örüntüsüyle devam etmiştir. Bu noktada kitap okumaya dönük kendi yaşlıtlarının sunduğu okuma görünümlelerinden söz eden çocuğun bir öz eleştiri yapma fırsatı bularak kitap okumaya başlamayı düşündüğü söylenebilir. Süreç model alma davranışıyla devam etmiştir. Yaşanan bu dönüşüm sürecine ailenin de tanıklık edip destek olduğu görülmektedir. K2, kanalını oluşturma düşüncesini ailesiyle paylaşmış ve onların onaylarını alarak izleyicilerinin karşısına çıkmıştır.

Benzer bir örüntüyle diğer bir kanalın oluşturulma sürecinde de karşılaşmaktadır:

Kitabevine gitmediğimiz zaman hani o zaman şey düşünüyordum internette de bakabilirim falan bir öneri olur diyerek normal şekilde kitap önerisi yazdım ve o zamanda Youtube kitap önerisi yazmıştım ve o zamanda böyle Booktuberlar karşıma çıktı ve ben bu sefer de Booktube' a bakmaya başladım ve Booktube da benim kitap okuma alışkanlığımı biraz daha arttırdı. Kitap okuyan kişilere özendiğim için bu da bana çok büyük bir katkı sağladı ve zaten kitapları böyle daha çok okumaya başladıkça bir kitap kanalı açtım ben de. O yüzden şu an bu kanaldayım. Ben eğer kitap okumasaydım şu an böyle bir kanalım olmazdı ve

ayrıca bu kanal benim biraz kitap okuma isteğimi de artıyor mesela size bir kitap yorumu çekmek istiyorum ya da siz bana bir kitap öneriyorsunuz ben o kitabı alıyorum hani o şekilde o kitabı okuyorum. (K13)

Yukarıdaki ifadeleriyle K13, kitabevine gitmediği süreçte internette fikir vermesi için ‘Youtube kitap önerisi’ yazarak arama yaptığını ve karşısına kitap kanallarının çıktığını belirtmektedir. K13’ün kitap okuyan kişileri model alarak okuma kültürünü yapılandırmaya çalıştığı söylenebilir. Ayrıca bir parçası olduğu bu medya ortamının onu kitap okuma bağlamında beslediğini düşündüğü görülmektedir. Bu durumu izleyicilerine kitap yorumladığı videolar çekmek istemesi ve izleyicilerinin ona önerdiği kitapları alıp okuması ile ifade etmektedir.

Diğer bir kitap kanalı sahibi K14 şu şekilde düşüncelerini paylaşmaktadır:

[...] şimdi şöyle ben hani Youtube’da sürekli karşıma Booktube kavramı kitap videoları vesaire çıktı ben de onları izlerken zevk aldığımı fark ettim ve hani çok güzel bir iş yaptıklarını dedim ki bu benim işim böyle bir şey yapmalıyım dedim çünkü ben zaten dedim çok küçüklüğümünden beri kitap okumayı seviyorum ve neden başkalarına da faydalı olmayayım dedim bu şekilde ve iyi ki de açmışım diyorum çünkü bu işi yapmak bence çok zevkli biraz zor bir iş evet ama bence gayet zevkli güzel yani bu şekilde karar verdim zaten sonrasında aileme falan söyledim onlar da olur dediler ve başkalarına bu şekilde kitap tanıtarak faydalı olmak da istedim[...] (K14)

Diğer öykülerle benzer bir örüntüde kitap kanallarına erişen K14’ün eriştiği bu içerikten keyif alması ile başlayan süreç benzer içerikleri oluşturma yönünde bir motivasyon ile sonuçlanmıştır. Bu noktada çocukların ürettikleri bu içeriği kendileri açısından yararlı görmeleri sonucunda hazırlanan bu videolara attettikleri önem göze çarpmaktadır. Kitaplara ve okumaya dönük oluşturulan videolar çocuklar tarafından ‘faydalı bir iş’ olarak değerlendirilmektedir. Bu ‘faydalı’ işe dönük üretimlerde ailenin de izninin olduğunun belirtilmesi yapılan işin yetişkinlerin onayının alındığı kabul görmüş bir iş olarak sunulma isteğini de ortaya koymaktadır.

İfadeler değişse de sosyal medya ile çocuk arasında söz konusu etkileşimin kanal açma öyküsündeki rolü değişmemektedir:

[...] aslında ben bu hesabı birinden özenerek açmadım. Size kısaca bu hesabımın hikayesini anlatayım. Bizim ilçemizde 29 Ekim'den 23 Nisan'a kadar bir kitap okuma etkinliği düzenlendi ve ben de katıldım. Bu süreçte okuduğumuz kitapları isteyenler Instagram üzerinden ya da farklı platformlardan tanıtıyorlardı. Bende okuduğum birkaç kitabı öncelikle annemin kişisel hesabında paylaşmaya başladım video tanıtım olarak sonra Türkçe öğretmenim bana bir fikir verdi gördükten sonra işte kendine ayrıyeten hesap açıp orada tanıtabilirsin videolarını dedi. Ben de aileme danıştım onay verdiler. Sonra bu hesabı açtım bu etkinlik sürene kadar bu kitapları tanıtmaya devam ettim sonra etkinlik bittikten sonra da yine de ben bu hesabımda kitap tanıtmaya devam ettim. Bu sayede de buralara kadar geldik. Yani kısacası hesabın hikayesi bu şekilde [...] (K20).

Söz konusu sosyal medya ortamı değişmekte ancak bu ortamla etkileşime girdikten sonra kitap okumaya dönük üretimde bulunma isteğinin yapılması değişmemektedir. Yukarıda K20' nin sosyal medyayı kullanmasının yanı sıra dış değişkenlerin de kendisini sosyal medya ile buluşturduğu görülmektedir. K20 ilçesinde düzenlenen okuma etkinliği kapsamında okuduğu kitapları annesinin kişisel hesabından paylaştığını ve Türkçe öğretmenin onay verdiği fikirden hareketle kendine Youtube' da bir kanal açıp kitapları orada tanıtmaya başladığını ifade etmektedir. Görüldüğü üzere Türkçe öğretmeni de kanal oluşturma sürecinde rol oynamış ve çocuğu yönlendirmiştir.

Sosyal medyada kitaplar ve okuma ile ilgili paylaşılanlarla bir biçimde etkileşim içine giren, bu içerikleri izleyen çocukların birbirinden etkilenmeleri ve benzer davranış biçimleri oluşturmaları araştırmanın kapsamında yer alan çocuklar için ortaklaşmaktadır. K10G bu durumu 'Kanal oluşturma düşüncesi aslında şöyleydi ben mesela Youtube'da böyle videolar izlemeyi çok seviyorum kitaplarla ilgili şeylere bakıyorum falan sonra acaba ben de kanal oluşturup böyle şeyler mi yapsam diye düşündüm ve bir hevesle bu işe başladım.' cümleleriyle ifade ederken K18G, 'Benim takip ettiğim bir Booktuber vardı onun videolarını çok seviyordum ben de öyle videolar çekip paylaşmak istedim ama tabii ki kitaplarla ilgili şeyler paylaşmak istedim.' biçiminde ifadeleriyle kanal oluşturma sürecini aktarmaktadır.

Çocukların bu kanallarda içerik üretmeyi sürdürmelerine dönük kendilerini ifade biçimlerine bakıldığında ise okuduklarını paylaşma isteklerinin de süreçte etkili olduğu görülmektedir.

‘Aslında şöyleydi ilk benim okuduğum çok sevdiğim kitaplarım vardı onları göstermek anlatmak güzel geldi sonra kanal açtım kendime.’ (K16G)

‘Okuduklarımı paylaşmayı sevdiğim için video çekmek istedim sonra burada kanalımda onları paylaşmayı düşünerek kendime kanal açtım.’ (K17G)

‘Kitap okumayı çok seviyorum ve anlatınca bunları diğerlerine mutlu oluyorum. Eğer kendime kitap anlattığım kanal açarsam burada yaparım dedim hani bu şeyleri.’ (K19G)

Yukarıdaki ifadelerden hareketle çocukların okuduklarını başkalarıyla paylaşma gereksinimi duydukları için Youtube’da kanal oluşturduklarını ve bu kanallar aracılığıyla kitaplar ilişkin içerik ürettiklerini ifade ettikleri görülmektedir.

Çocuklar, kanal oluşturma öyküleri içerisinde niçin kitaplara ilişkin içerik ürettiklerinden de söz etmektedirler. Bu noktada K5 *‘...bu arada şunu söylemeliyim ki arkadaşlar size tanıttığım tüm kitapları okudum ve onlar benim okuduğum kitaplar arasında en sevdiğim kitaplardandı. Ben size benim sevdiğim kitapları tanıtıyorum sizin de okumanızı istiyorum...’* ifadesiyle kanalında tanıttığı kitapların tümünü okuduğunu, tanıttığı kitapların okuduğu kitaplar arasında en sevdikleri olduğunu ve izleyicilerinin de bu kitapları okumasını istediğini belirtmektedir. Bu noktada kitaplara dönük oluşturulan içeriklerin çocuğun okumaya ilişkin ilgisinden beslendiği dile getirilebilir. Aynı zamanda bu ilginin de içerik oluşturma motivasyonu yapılandığı söylenebilir.

K20 aşağıdaki ifadesiyle kitap tanıtım videolarını çekmeyi ve izleyicilerine kitap önerileri vermeyi çok sevdiğini dile getirmektedir.

[...] Bu tarz videolar çekmeyi çok seviyorum çünkü arkadaşlar sizlere kitap önerileri vermeyi çok seviyorum mesela geçen videomda bir tane takipçim şey yazmış ona da buradan çok teşekkür ederim. Beyaz Yunus’u aldım senin sayende gerçekten çok güzel bir kitap okumak için sabırsızlanıyorum yazmış. Ona da buradan teşekkür ediyorum böyle güzel yorumlar gelince çok mutlu oluyorum o yüzden size böyle videolar çekmeyi seviyorum [...] (K20)

K20’ nin bir izleyicisinin onun daha önce tanıtmış olduğu kitap olan Beyaz Yunus’u onun sayesinde almış olduğunu ve okumak için sabırsızlandığını ifade eden yorumunun onu çok mutlu ettiğini ve o yüzden böyle videolar çekmeyi sevdiğini vurguladığı görülmektedir. K20’nin bu söylemlerinden hareketle Youtube ortamında

izleyicilerinin ona geri dönüş sağlamasının ve önerdiği kitapları almasının içerik üretmesiyle ilişkili olduğunu söylemek olanaklıdır.

K8 ise aşağıdaki düşünceleriyle kanalını açma amacını diğer kanal sahibi çocuklardan farklı bir şekilde ifade etmektedir.

Aslında evet herkesin bildiği amacım kitap videoları çekmek ama aslında bunun altında başka bir neden yatıyor asıl nedenim bunu bir çocuk olarak yapmak. Çünkü yirmili yaşlarda bu tür işlerle uğraşan Bookstagram ya da Booktuber olarak bu tür işlerle uğraşan birçok insan var. Ama ben bir çocuk olarak da bunu başaracağımı göstermek istedim. (K8)

Görüldüğü üzere K8 aslında amacının kitap videoları çekmek olduğunu fakat bu amacının altında farklı bir neden yattığını bunun da bu işi bir çocuk olarak yapma düşüncesi olduğunu vurgulamaktadır.

3.2. Üretilen Video İçerikleri

İncelenen kanalların çoğunda yer alan ve tekrar eden video içeriklerinin var olduğu görülmektedir. Kanal sahiplerinin kanallarında yer alan ve tekrar eden bu video içerikleri “Kitaplık Turu”, “(...) Ayında Okuduklarım/Okuyacaklarım”, “Kitap Alışverişi, Kargo Açılımı ve Kutu Açılımı”, “Okuma Maratonu”, “(...)Yaş Arası Kitap Önerileri” ve “Okuma Tembelliği (Reading Slump)” olmak üzere altı başlık kapsamında ele alınmıştır. Bu içeriklerin Youtube’da ‘kitap kanalı’ oluşturmaya dönük oluşan ortak söylemi temsil ettiğini söylemek olanaklıdır. Ortaklaşan bu video içerikleri ‘kitap kanalı’ kavramının içini dolduran ve kanalların büyük çoğunluğunda yer alan örüntüler olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.2.1. Kitaplık Turu

Kitap kanallarında en sık karşılaşılan video içeriklerinden biri kitaplık turu videolarıdır. Kanallarda bulunan içeriği “Kitaplık Turu” olan videolarda çocuklar evlerinde bulunan kitaplıklarını izleyicilere göstermekte ve aynı zamanda raflarda bulunan kitapların özelliklerine ilişkin bilgileri izleyicileriyle paylaşmaktadırlar. K4 ‘Bugün sizlere kitaplığımı gezdireceğim yani kısaca kitaplık turu gibi bir video yapacağım.’ ifadesiyle videosunda kitaplığını gezdireceğini K7 ise ‘Bu videoda sizlere arkadaşlar kitaplık turu çekiyorum. Sizlere elimden geldiğince kitaplarımı anlatmaya ve göstermeye çalışacağım.’ ifadesiyle kitaplarını anlatmaya ve göstermeye çalışacağını dile

getirmektedir. K15 ise *‘Merhaba arkadaşlar bugün sizlerle birlikte kitaplık turu videosu çekiyorum. Bayağı bir yeni kitap eklendi.’* söylemiyle kitaplığına yeni kitapların eklendiğini vurgulayıp yeni eklenen kitaplarını göstermektedir.

K4 ve K7’nin ifadelerine bakıldığında ise kitaplık turu videosu çekmelerindeki amaçlarının kitaplıklarını izleyicilerine gezdirmek ve kitaplıklarında bulunan kitaplarını anlatmak, göstermek olduğu söylenebilir. Bu amaçlarının ise bir okur olarak sahip oldukları kitaplarını görünür kılma isteklerinin bir yansıması olduğu düşünülmektedir.

K1 ise *‘Bugün küçük bir kitaplık turu çekeceğim. Kitaplarım az çünkü okumaya yeni başladım ama bir ay sonra falan büyük bir kitap alışverişi videosu gelecek.’* söylemiyle kitaplığındaki kitapların az olduğunu ifade ederken bunun sebebi olarak ise okumaya yeni başlamış olmasını göstermektedir. Bu ifadeler kitap okuma eylemi ile sahip olunan kitap miktarı arasında bağ kurulduğunu göstermektedir.

Kitaplık turu içerikli videolarda çocukların dikkat çeken ifadelerden biri de izleyicilerinin istekleri doğrultusunda bu içeriği ürettiklerine yöneliktir. K9 *‘Benden o kadar çok kitaplık videosu çekmemi istiyordunuz ki en sonunda sizin bu isteklerinize dayanamadım videoyu çekmeye karar verdim.’*, K14 ise *‘Bugün istenen bir video olduğu için kitaplık turu videosu çekiyorum.’* söylemleriyle izleyicilerinin istekleri doğrultusunda bu videoyu çektiklerini ifade etmişlerdir. Bu ifadelerden hareketle kanal sahiplerinin izleyicileriyle etkileşim halinde olduklarını, içeriklerini paylaştıkları sosyal medyanın doğasına uygun olarak bir üretim- tüketim bağlamı kurdukları söylenebilir.

İzleyicilerinin istekleri doğrultusunda içerik üreten çocuklar ayrıca bir kitaplık turu içerikli video çekmek için kitaplıklarındaki kitapların sayıca belirli bir düzeye gelmesini beklemektedirler. K16 *‘Bugün sizlere kitaplık turu videosu çekiyorum. Biliyorum çok uzun zamandır çoğunuz benden bunu istiyordunuz. Gerçekten ben de çekmek istemiştim ama çekememişim çünkü kitaplığım çok büyük kitaplık değildi. Beklediğim kitaplar vardı ben hepsini tamamladıktan sonra kitaplık turu videosu çekmek istiyordum.’* ve K13 *‘Hepinize merhaba bugün size bir kitaplık turu videosu çekiyorum siz benden çok fazla kitaplık turu videosu istiyordunuz ben de artık kitaplığımın, kitaplık turu çekmek için yeterli seviyede olduğunu düşünüyorum.’* ifadeleriyle kitaplık turu videosu çektiklerini vurgulamaktadır. Ayrıca K16 ve K13 kitaplık turu videosunu çekememelerinin sebepleri arasında kitaplıklarının çok büyük olmamasını, kitaplarını

tamamlamak istemelerini ve kitaplarının sayısının yeterli düzeye gelmelerini beklediklerini dile getirmektedirler.

Yukarıda yer alan ifadelerden hareketle oluşturulan kitap kanallarında kitaplık turu başlığı altında videolara yer verildiği, bu video başlığı altında izleyicilere kitaplıkların ve kitaplıklara eklenen yeni kitapların gösterildiği görülmektedir. Bu eylemlerin hepsini kapsayan sürecin bir tur olarak nitelendirilip izleyicilere sunulduğunu söylemek olanaklıdır. Evde sahip olunan kitapların kitaplık turu ile tanıtılması sürecinin aynı zamanda kitap satın alma ve edinme davranışlarına da yansıdığı görülmektedir. Ayrıca sosyal medya ile söz konusu olan izleyici değişkeninin içerik üretme noktasında çocukları etkilediği, izleyiciye sunulmaya uygun bir kitaplık oluşturma ve bunu paylaşma düşüncesini meydana getirdiği söylenebilir.

3.2.2. (...) Ayında Okuduklarım/Okuyacaklarım

Çocukların “(...) Ayında Okuduklarım/Okuyacaklarım” içerikli videolarda belirttikleri ay içerisinde okudukları kitap sayısını, isimleri veya ilerleyen aylarda okumayı planladığı kitap sayısını ve isimlerini izleyicileriyle paylaştıkları görülmektedir. K3, ‘*Bugün sizlerle beraber haziran ayında okuduğum kitaplar videosu çekiyorum.*’, K7, ‘*Herkese yeniden merhaba arkadaşlar kanalıma ve videoma hoş geldiniz. Bu videoda arkadaşlar size mart ayında okuduğum videoları göstereceğim ve aynı zamanda bu kitapları yorumlayacağım.*’ ve K10 ‘*Bugün sizlerle bir bu ay okuduklarım videosuyla karşınızdayım. Temmuz ayında okuduğum kitapları size tanıtacağım.*’ ifadeleriyle belirttikleri aylarda okudukları kitapları göstereceklerini, yorumlayacaklarını ve tanıtacaklarını dile getirmektedirler. K15 de benzer şekilde ‘*Bugün sizlerle yeni bir video çekiyorum, videomuzun ismi ocak ayında okuduklarım olacak. Ben ocak ayında toplam on kitap okudum. Bu kitaplardan sizlere sevdiklerimi ve sevmediklerimi anlatacağım.*’ şeklinde cümleleriyle ocak ayında okuduklarının sayısını belirterek bunlar arasından sevip sevmediklerini anlatacağını vurgulamıştır. Kanal sahiplerinin videolarının devamında ifade ettikleri ay içerisinde okudukları kitapların isimlerini ve kitaplara yönelik yorumlarını izleyicileriyle paylaştıkları görülmektedir. Bu video içeriklerinde yer alan ifadelerden hareketle Youtube’da kitap tanıtım kanalı olan çocukların kendilerini aylık belirli sayıda kitap okuyan ve gelecek aya yönelik okuma planları yapan okurlar olarak sundukları söylenebilir.

Bu içerik kapsamında video çeken çocukların üzerinde durdukları bir diğer konu ise aylık okumalarına yönelik değerlendirmelerdir. K13, *'Bu videomda sizlere ağustos ayında okumuş olduğum kitapları göstereceğim. Öncelikle ağustos ayında çok fazla kitap okuduğumu düşünmüyorum.'* diyerek ağustos ayında okuduğu kitapların fazla olmadığını ifade etmektedir. K2, *'Bugün sizlere aralık ayında okuduğum kitapları göstereceğim. Aralık ayında benim okumak istediğim kitap sayısı sekiz, sekiz kitap okumak istemiştin altı tane kitap okuyabildim. Evet, hedefe ulaşamamış olsam bile bence gayet iyi bir sayı.'* ifadeleriyle aralık ayında okumak istediği kitap sayısının sekiz olduğunu fakat altı kitap okuyabildiğini, hedefe ulaşamamış olsa bile bu sayının bile gayet iyi olduğunu ifade etmektedir. K9'un ise *'Bugünkü videomda sizlere ocak ayında okuduğum kitaplardan bahsedeceğim. Ocak ayında toplam beş kitap okumayı hedeflemiştim en az ve beş kitap da okumuşum. Bugün sizlere dediğim gibi bu beş kitaptan bahsedeceğim.'* cümleleriyle ocak ayında beş kitap okumayı hedeflediğini, en az beş kitabı da okuduğunu ve bunlardan bahsedeceğini dile getirdiği görülmektedir.

Görüldüğü üzere Youtube'da kitap kanalı olan ortaokul öğrencilerinin paylaştıkları videolarda "(...) Ayında okuduklarım/okuyacaklarım" içerikli videolara yer verilmektedir. Bu videolarda kanal sahipleri belirttikleri ay içerisinde kaç kitap okuyacaklarını, okuma hedeflerini ve ay sonunda ise okudukları kitap sayısını, hedeflerine ulaşıp ulaşamadıklarını dile getirmektedirler. Yukarıdaki söylemlerden hareketle kanal sahiplerinin kendilerini okumaya yönelik planlar, hedefler oluşturan ve bu plan ve hedefleri gerçekleştirip gerçekleştirmedikleriyle ilgili değerlendirmeler yapan okurlar olarak gösterdiklerini söylemek olanaklıdır.

3.2.3. Kitap Alışverişi, Kargo Açılımı ve Kutu Açılımı

Kanal sahipleri, yaptıkları kitap alışverişleri sonucu satın aldıkları kitapları kamera karşısında izleyicilerine göstermektedirler. Farklı kanallarda sıklıkla bu içeriğe sahip videoların yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda K18, *'Herkes yepyeni bir videoyla merhaba arkadaşlar bugün altı kitaplık bir alışveriş yaptım ve alır almaz eve gelip hemen size videosunu çekmek istedim.'*, K3 *'Herkes merhabalar arkadaşlar bugün sizlerle beraber burada görmüş olduğunuz dev kitap alışverişini göstereceğim.'* ve K7 *'Sizlere yapmış olduğum kitap alışverişini ve aldığım kitapları göstereceğim.'* ifadeleriyle çeşitli yerlerden yaptıkları kitap alışverişini izleyicilerine göstermektedirler.

K6'nın kitap alışverişi içerikli videosundaki söylemleri şu şekildedir:

Yaklaşık 2-3 hafta önce 400 liralık bir kitap alışverişi yapmışım ve o videodan sonra kanalımdaki hem abone sayıları hem de izlenme sayıları gerçekten çok arttı. Bunun için tekrardan hepinize çok ama çok teşekkür ederim. Ben 500 abone olduğumuzda 500 liralık bir kitap alışverişi yaptım. Neden bu şekilde bir şey yaptım çünkü kanalımın en sevilen ve en fazla yükselişe geçmesini sağlayan video kitap alışverişi videosuydu. Ben de dedim bir kitap alışverişi videosu çekerek çok daha güzel olur diye düşündüm. (K6)

Yukarıdaki ifadelerden hareketle kitap alışverişi yapmanın ve bunu izleyicilerle paylaşmanın doğrudan Youtube'da var olmakla ilişkilendirildiği görülmektedir. Çocuklar, tüketime dönük bu pratikleri abone ve izlenme sayısı üzerinden yapılandırmaktadır. K6 çektiği kitap alışverişi videosu sayesinde kanalının yükselişe geçtiğini düşündüğü için kanalında yine bu içerikte videoya yer vermiştir. Bu bağlamda özellikle alışveriş videolarının okumaya yüklenen anlamdan öte kitabı nesneleştiren içerikler olduğu dile getirilebilir.

Kanal sahibi çocukların bu video içeriklerinde kitap alışverişi sonrası gelen kargoyu ve kutuyu ekran karşısında izleyicileriyle birlikte açtıkları görülmektedir. K9 'Bugün sizlerle birlikte kitapsepeti.com'dan yaptığım alışveriş kargosunu açacağız. Gerçekten uzun süredir istediğim ve okumak için can attığım kitapları aldım.', K20 'Yeni bir kargo açılımı videosuyla karşınızdayım. Kitap Yurdu'ndan 4 tane kitap almışım ve bunları Youtube videosunda sizlerle açmak istedim.' K17, 'Merhaba arkadaşlar bugün kitap kutu açılımıyla karşınızdayım. Kitap alışverişi yaptım kitaplarımı Kitap Yurdu'ndan aldım toplam on bir kitap.', K11 'Merhabalar yepyeni videoda sizlerle burda bir kargom var şu şekilde bir BKM kargosu birlikte bunu açıp inceleyelim.' ve K19 'Bu videomuzun adı açıklamada da gördüğünüz üzere kutu açılımı videosu arkadaşlar. Bugün aldığım yeni kitapları sizlere göstereceğim.' ifadeleriyle ekran karşısında izleyicileriyle kargolarını ve alışveriş kutularını açmaktadırlar. Bu içerikte videoların sosyal medyada özellikle Youtube'da çok izlenen içerikler arasında olduğu bilinmektedir. Benzer içerik kitap alışverişi üzerinden kitap kanallarında da yerini almıştır. Yapılan bu eylemin ise Youtube'da yer almanın bir getirisi olduğu düşünülmektedir. Bu eylem Youtube'da söz konusu olan reklam amacıyla ürün tanıtımı yapma davranışının bir yansıması olarak

görülebılır. Yapılan alışverişlerde özellikle alışveriş yapılan çevrim içi kaynağın dile getirilmesi bu reklam amacını güçlü biçimde ortaya koymaktadır.

3.2.4. Okuma Maratonu

Kanallarda yer alan video içeriklerinden birinin de “Okuma Maratonu” olduğu görülmektedir. Çocuklar bu videolarında belirledikleri kitap serisini veya herhangi bir kitabı yine belirlemiş oldukları gün veya saat içerisinde ekran karşısında okumaktadırlar. Kanal sahibi çocuklar, zaman zaman okuma eylemlerine ara vererek okudukları yere kadar olayları özetleyerek kitap hakkında yorumlarını paylaşmaktadırlar. Ayrıca okuma maratonu olarak adlandırdıkları bu etkinliği bazen arkadaşlarıyla birlikte gerçekleştirmektedirler. Çocuklar tarafından bazen bireysel bazen de arkadaşlarıyla beraber okuma sırasında çekilen bu videolar, sonradan düzenlenerek birleştirilip ortak bir video halinde izleyicilere sunulmaktadır.

K2 ‘*Şu anda sizlerle bir okuma maratonu videosuyla karşınızdayım. Okuma maratonumuzu üç güne ayırdım gönül ister ki bu iki kitabı iki günde bitirebileyim ama çalışacağım ki büyük ihtimal üç günde bitirebilirim diye düşünüyorum.*’ ifadesiyle videosunda okuma maratonu gerçekleştireceğini, maratonu üç güne ayırdığını ve iki kitap belirlediğini dile getirmektedir. Benzer biçimde K13, ‘*Bugün sizlerle okuma maratonu çekiyorum, okuma maratonu kaç gün sürecek bilmiyorum. Ama üç ya da dört gün sürmesini istiyorum bir hafta olursa çok uzatmak istemiyorum tadında kalsın üç dört günün yeterli olacağını düşünüyorum arkamda gördüğünüz kitaplardan birini okuyacağım şimdi.*’ söylemiyle gerçekleştireceği okuma maratonuyla ilgili bilgileri izleyicilerine aktarmaktadır. K7 ise ‘*Bu videomda arkadaşlar size önümde gördüğünüz Aşk Tüm Zamanların İçinden Geçer serisinin okuma maratonunu çekeceğim. Evet, arkadaşlar şimdi kitabı okumaya başlayacağım.*’ diyerek ardından ekran karşısında kitabını okumaya başlamaktadır. Bu süreci hızlandırılmış bir şekilde izleyicilerine sunan K7, ilerleyen dakikalarda ‘*Evet arkadaşlar şu anda kitaptan okudum ve nereye geldiğimi göstereceğim şimdi. Buraya geldim 7. bölüme sayfa 133’e geldim.*’ biçiminde ifadesiyle geldiği sayfa sayısı hakkında izleyicilerine bilgi vermektedir.

Bu video içeriğinde dikkat çeken bir diğer nokta ise kanal sahiplerinin izleyicileri ve takipçileriyle birlikte okuma maratonu gerçekleştirmesidir. K9 ‘*Bugün okuma maratonu videosuyla sizlerleayım. Maraton bugün başladı, bugün günlerden 7 Eylül*

Pazartesi ve önümüzdeki pazar günü maratonumuz sona erecek. 7 günde 700 sayfa okumaya çalışacağız bence hedefimizi başaracağız şu anlık maraton güzel gidiyor katılan herkese de buradan teşekkür ederim.’ ifadeleriyle okuma maratonunu Instagram hesabı üzerinden yaptığını dile getirmektedir. Bu etkinliğini gerçekleştirirken K9’un kendisiyle birlikte aynı zaman dilimi içerisinde kitap okuyan takipçilerine de katılımlarından dolayı teşekkür ettiği görülmektedir. K9 okumaya başlamadan önce maraton etkinliği için günlük hedefini izleyicilerine bildirmektedir. Ayrıca ekran karşısında kitap okuduğu süreçte videosunu arkasına bir fon müzik ekleyerek düzenlemiştir. Benzer biçimde K16’nın da ekran karşısında arkadaşlarıyla birlikte okuma maratonu içerikli video oluşturduğu görülmektedir. *‘Yeni videomuza hoş geldiniz, evet bugün bu videoda sadece ben olmayacağım diğer üç arkadaşımı da izleyeceksiniz bu videoda. Dört kız bir okuma maratonu yapacağız bu videoda. Bu arada maraton 24 saatlik olacak.’* ifadeleriyle dört arkadaş hep birlikte ekran karşısında okuma maratonu yapacaklarını dile getirmektedir.

Oluşturulan bu yoğun okumaya dönük içeriklerin bir sosyal medya diline dönüştüğü görülmektedir. Bu içerik, hedef kitle ile bağ kurmak için gerçekleştirilmesi kadar okumanın yoğunlaştığı bir zaman dilimi oluşturma davranışını gündeme getirmesi bağlamında okuma kültürü açısından da önemlidir. Kendilerine bir Youtube kanalı aracılığıyla okur kimliği oluşturan çocukların bu kimliği görünür kılmak için ekran karşısında bir okuma etkinliği oluşturduğu ve bunu bir topluluk diline dönüştürdüğü dile getirilebilir.

3.2.5. (...) Yaş Arası Öneriler

Çocukların kanallarında sıklıkla yaş aralıklarına yönelik okuma önerileri sundukları çeşitli videoların yer aldığı görülmektedir. K15’in *‘Bugün sizlerle birlikte 7-9 yaş arası kitap önerileri videosu çekiyorum.’* ifadesiyle K11’ in ise *‘Bugün sizlere bir tavsiye videosu çekeceğim. Bu sefer yaş aralığını 12-14 yaş aralığı olarak belirledim.’* ifadesiyle bu içerikte video oluşturdukları görülmektedir. Benzer örüntüler K2’ de *‘Bugün sizlere 10-14 yaş arası kitap önerileri çekiyorum. Bu videoyu eğer benim yaşımdaysanız emin olun bu video sizin çok işinize yarayacak. Eğer benden bir iki yaş büyükseniz de işinize yarayacaktır eğer benden bir yaş küçükseniz de işinize yarayacaktır.’* söylemleriyle varlığını göstermektedir. K2’nin videosunu önemli, işe yarar olarak izleyicilerine sunmaya çalıştığını da söylemek olanaklıdır.

K16 ise ‘*Muhtemelen başlığa 10-13 ya da 10-14 yaş arası kitap önerileri falan yazmışımdır ama klasik istediğiniz yaşta okuyabileceğiniz kitaplar 9 yaşa da uygun 11,12,12,14,15 yani okuyabileceğinizi düşünüyorum açıkçası.*’ cümleleriyle kendi deneyimlerinden hareketle belirlediği yaş düzeyine göre kitap önerileri sunmaktadır.

Kitap önerisi sunmaya dönük içeriklerin kitap kanallarına özgü ortak dilden ortaya çıkmasının yanı sıra öneri sunabilecek kadar yetkin bir okur olma algısı yaratma çabasından kaynaklandığı da söylenebilir. İlgili kanal sahipleri kendilerini farklı yaş düzeylerine dönük öneri sunabilecek yetkinlikte görmektedir. Ayrıca kitap önerisi sunmanın kısa yoldan bilgiye erişme ve onu tüketme eğiliminde olan sosyal medya kullanıcılarına da hizmet ettiği dile getirilebilir. Bu anlamda izleyiciye doğrudan bir kitap önerisi sunmak hızlı tüketimin bir parçası olan kişiler için de daha çok erişme isteği uyandırmaktadır.

3.2.6. Okuma Tembelliği (Reading Slump)

Youtube’da kitap tanıtım kanalı olan çocukların paylaştıkları videolarda söz edilen içeriklerden biri de okuma tembelliği (reading slump) olarak karşımıza çıkmaktadır. Okuma tembelliği, kişilerin bazı dönemlerde kitap okumaktan uzaklaşmasını ve okuyamama durumunu ifade etmektedir. Kavramın videolarda daha çok İngilizce olarak kullandığı görülmektedir. Bir kavram olarak videolarda ele alınış biçimine bakıldığında okuma tembelliğinin bireyin belli bir dönemde okuma eylemini gerçekleştirememesini yani okuyamama durumunu karşılayan bir kavram olduğu söylenebilir.

K10 aşağıdaki ifadeleriyle hem bu kavramı açıklamakta hem de içerisinde bulunduğu durumu betimlemektedir.

Arkadaşlar ağustos ayında çok fazla kitap okuyamadım zaten ben yaklaşık bu okul süreci başlamadan derslerimiz başlamadan önce iki ay yaklaşık iki ay ciddiym yani iki ay reading slumpta gibiydim. Yani reading slump, okuyamama okuma isteğinin olmaması durumuna deniyor. Yani bildiğiniz reading slumptaydım iki ayda. O yüzden çok fazla okuyamadım on beş günde bir kitabı bitirebiliyordum ancak o yüzden zaten ağustos ayında da öyle oldu. (K10)

Yukarıdaki ifadeleriyle K10 ağustos ayı içerisinde çok fazla kitap okuyamadığını, öncesinde on beş günde bir kitabı bitirirken içinde bulunduğu ay içerisinde kitap okuyamadığını belirtmektedir.

K13 de benzer şekilde ifadeleriyle okuma tembelliği dönemine ilişkin düşüncelerini ifade etmektedir:

Reading slump ne diye soranlara da şu şekilde kitap okumak istiyorsunuz ama kitap okuyamıyorsunuz böyle bir durum yani çok da Türkçe bir karşılığı yok. O zaman da kitap illa okuyamıyorsa başka şeylere yoğunlaşmaya çalışıyorum ki o yoğunlaştığım şeylerden sonra kitap hiç okumadığım için kendimde bir boşluk oluyor sonraki günlerde kitap okumaya azar azar da olsa başlıyorum. (K13)

K13'ün yukarıdaki cümleleriyle okuma tembelliği kavramının Türkçe bir karşılığının olmadığı belirtilmesi ilgi çekicidir. Bütün kitap kanalı videolarında kavramın doğrudan İngilizce olarak yer alması kitap kanalı topluluğunun kendine özgü oluşturduğu dile örnek gösterilebilir.

Çocuklar kanallarında okuma tembelliğinin çeşitli nedenlerle yaşandığını dile getirmektedir. Örneğin K1, anlatım dili yavaş ve sevmediği bir kitap yüzünden bu durumu yaşadığını belirtirken K2, uzun ve sürükleyici olmayan kitaplar okuduğu için bir dönem bu durumu yaşadığını ifade etmektedir.

Yine K2 'Online dersimiz olduğu için teknolojik alete bağlanmış durumdayız hem ödevlerimiz var hem etütlerimiz derslerimiz. O yüzden de kitap okuyamıyoruz ve birçok insan reading slump, o yüzden dedim ki neden reading slump iyi gelecek reading slump kurtarıcıları anlatacağım video çekmeyeyim.' söylemiyle okuma tembelliği durumunu okul ve teknoloji odaklı öğretim süreciyle ilişkilendirmiştir.

Okuma tembelliği kavramının videolarda sıklıkla yer alması, bu kavramın açıklanma gereksinimi ve altının özellikle çizilmesi okumaya yüklenen anlamla ilişkilendirilebilir. Okuma tembelliği kavramı, sosyal medya üzerinden yorumlanan ve yeniden biçimlenen okuma davranışının içerisine yeni bir kavram olarak yerleştirilmiştir. Bu durumun ise sosyal medya dilinin ve ekranda yansıtılmak istenen okur görünümünün etkisi olduğunu söylemek olanaklıdır.

3.3. Sosyoekonomik Çerçeve de Kitap Kanalları

İncelenen videolarda ve gerçekleştirilen görüşmelerde Youtube’da kitap tanıtım kanalı olan çocukların kendilerinin ve ailelerinin sosyoekonomik arka planlarına ilişkin görünümle hakkında bilgi sunacak nitelikte kitap odaklı tüketim pratiklerine ve evde sunulan okuma ortamlarına ilişkin bulgular elde edilmiştir.

3.3.1. Kitap Odağında Tüketim Pratikleri

Kitaplara ilişkin yapılan harcamalara birçok kanalda yer alan videolarda rastlanılmaktadır. K1 ‘*Normalde büyük alışveriş olacaktı ama bu kitapları ben bursumla aldım, bursun belirli miktarını kitaplara vermek çok mantıksız geldi o yüzden hani dedim ki yavaş yavaş alırım daha sonra. O yüzden beklediğimden daha az kitap aldım ama yine de aldım.*’ diyerek bursunun bir miktarıyla kitap aldığını izleyicileriyle paylaşmaktadır. Ayrıca bursunun belirli bir miktarını harcamamak için az kitap alarak yavaş yavaş yine kitap almaya devam edeceğini de dile getirmektedir. Benzer biçimde K16 ‘*Mükemmel kitap alışverişi yapmışım, kendimle gurur duyuyorum iyi ki tüm paramı kitaplara vermişim. 250 liram vardı bunların hepsini kitaplara verdim aşırı mutluyum.*’ cümleleriyle elindeki bütün parasını kitaplara verdiğini ve bundan dolayı aşırı mutlu olduğunu ifade etmektedir. K15 ise ‘*Şu an bayağı kitap aldım çantamın içi ful kitap açıkçası korkuyorum da çünkü annem bana yemek parası da bırak kendine dedi ve ben bütün paramı harcadım.*’ cümlesiyle annesinin yemek için ayırmasını istediği miktarı da kitap satın alarak harcadığını vurgulamaktadır. Görüldüğü üzere çocuklar kitapları odağa alarak bir tüketim alışkanlığı biçimlendirmişlerdir.

Kanal sahiplerinin videolarındaki konuşmalarında kitaplara ilişkin harcamalar yaparken bütçelerini göz ettiklerine vurgu yaptıkları görülmektedir. K10 ‘*...çünkü ben şöyle yapıyorum tablo oluşturuyorum, alacağım her kitabın hangi sitede daha ucuz olduğuna bakıyorum. Ama on farklı site çıkıyor ortaya en ucuzları böyle en ucuzlarının daha çok olduğu sitede toplayıp o siteden alıyorum, bu sefer üç site oldu.*’ diyerek kitaplarını satın almadan önce kitap alışverişi yapacağı sitelerdeki fiyatları incelediğini ve en ucuz olan siteden alışveriş yaptığını izleyicileriyle paylaşmaktadır.

K16 ise aşağıdaki ifadeleriyle kitaplara ilişkin yaptığı harcamadan söz etmektedir:

Harry Potter setini aldım bakar mısınız şu güzelliğe! Harry Potter serisini uzun zamandır deliler gibi merak ediyordum okumak için ama bir türlü okuyamıyordum. Hani birazcık pahalı geliyordu bana bir türlü okuyamıyordum aslında. Yayınevleri falan kitap gönderiyordu bu sefer kitap alışverişi yapamıyordum. Letgo'dan ben bu seriyi 120 liraya buldum normalde internet sitelerine baktığımızda 180- 200 lira falan. (K16)

Yukarıdaki cümleleriyle K16 uzun zamandır merak ettiği seriyi pahalı olduğu için okuyamadığını ifade etmektedir. Fakat sonrasında Letgo'dan seriyi diğer internet sitelerinde yer alan fiyatından daha uyguna aldığını belirtmektedir.

Kanal sahiplerinin kitaplarını edinmeden önce çeşitli sitelerden fiyat karşılaştırması yaptıkları ve uygun buldukları sitelerden kitaplarını satın aldıkları, görülmektedir. Çocukların ellerinde bulunan harçlıklarından veya burslarından kitap satın almak için bütçe ayırdıkları ya da tamamını kitap satın almaya harcadıkları söylenebilir. Bütçe, indirim ve harcama gibi kavramlar üzerinden yapılan konuşmalar kitap edinmenin bir tüketim davranışına dönüştüğünün göstergesidir. Çocukların bu harcamaları aktarırken herhangi bir biçimde ailenin karşı çıkışından söz etmemelerinin yanı sıra ailenin bu durumu desteklediği ifadelerden anlaşılmaktadır.

Çocukların videolarında annelerinin kendilerine ait kitaplarının olmasından ve annelerinin yaptıkları kitap alışverişlerinden de söz ettikleri görülmektedir. K20 *'Bu arada bu iki kitap annemin kitapları Bu Patika Nereye Çıkar ve Gelirken Ekmek Al, bunlar annemin.'*, K1 *'Fesleğen annemin kitabı ama ben de okumak istiyorum.'* ifadeleriyle K6 ise *'Benim değil de annemin okuduğu Eve Dönüş kitabı.'* söylemiyle annelerinin kitaplarından söz etmektedirler.

Annesinin yaptığı kitap alışverişine ilişkin K2 *'Öncelikle kitaplığıma yeni eklenen iki tane kitap oldu annem kitap alışverişi yapıyordu ve dedi hani senin de istediğin kitap var mı falan diye ben de iki tane kitap seçtim.'* ifadesiyle annesinin kitap alışverişi yaptığını ve kendisine de istediği herhangi bir kitap var mı diye sorduğunu dile getirmektedir. K11 ise *'Ben kendime hiç kitap almasam bile annem kendine kitap alırken bana da alır. Çünkü biz kitap okumayı çok seviyoruz ve bunu bir devamlılık haline getirmek için sürekli alıyoruz.'* cümleleriyle annesinin kitap alırken kendisine de aldığını ifade etmektedir. Ayrıca K11 kitap almalarının sebebinin ise kitap okumayı çok sevmeleri ve bunu süreklilik haline getirme düşünceleri olduğunu vurgulamaktadır.

Kanal sahiplerinin annelerinin yanı sıra babalarından da söz ettikleri görülmektedir. K9'un '*...ben bu üç kitabı babamdan istemiştim bunun ayrıyeten yanında iki tane daha kitap istemiştim fakat o iki kitabı maalesef babam o kitapçada bulamamış. Şimdi göstereceğim bu iki kitabı arkadaşlar babam orada diğer kitaplar olmadığı için bana oradan almış.*'

cümlelerinden babasının, kendi istediği kitabı almak için kitapçıya gittiği ve bulamadığı kitapların yerine farklı kitaplar aldığı görülmektedir. Benzer biçimde Kanal 18 de '*Asıl bomba babamın bana almış olduğu Harry Potter ve Zümrüdüanka kitabı. Bu bunu yanımda arkadaşlar yani ben gidip seçtim, Erdem Kitabevi'nden aldım.*' ifadeleriyle babasıyla birlikte kitabevine gittiğini ve aldığı kitabı kendisinin seçtiğini dile getirmektedir.

Bu ifadelerden hareketle ailenin tüketim pratiklerinin çocuğa aktarıldığı söylenebilir. Ayrıca çocuğun kitap kanalı odağında göstermiş olduğu kitap almaya dönük davranışlarının aileden aktarılan sosyoekonomik olanaklar ile sürekli desteklendiği düşünülmektedir. Youtube gibi görünür bir ortamda olsun ya da olmasın aile bireylerinin kitap için bir bütçe ayırdıkları görülmektedir. Ancak sosyal medyanın bu durumu görünür kılma gereksinimi nedeniyle çocuklarda aileden aktarılan bu tüketim pratiğinin kitap kanalı sahip olma durumuyla beslenip devam ettiği dile getirilebilir.

3.3.2. Evde Sunulan Okuma Ortamı

Okuma kültürünü biçimlendiren öğelerden biri de evde oluşturulan okuma ortamıdır. Bu bağlamda incelenen videolar ve kanal sahibi çocuklarla yapılan görüşmeler çocukların okuma davranışlarının ev ortamında söz konusu kültürel olanaklardan beslendiğine dönük ipuçları sunmaktadır. Videolarda anne ve babanın ortak kitaplarından ve kitaplıklarından söz edildiği görülür. K3 '*Evet arkadaşlar şu şekilde 9 kitap bir tane annemle babam için sekizi de benim için. Sonra babamla annemin ortak kitabı olan Orhan Pamuk'un Kara Pamuk, şu şekilde.*' ifadesiyle anne ve babasının ortak bir kitabı olduğunu dile getirmektedir. Benzer biçimde K2'nin '*...bildiğiniz gibi burada iki tane kitaplık vardı bunlardan bir tanesi annemlerin bir tanesi benim sizlerle bunu bir ya da iki video önce düzenlemiştik hatırlamıyorum.*' cümlesinde görüldüğü üzere evde bulunan iki kitaplıktan birisi annesi ve babasına aitken diğer ise kendine aittir. Bu ifadeden hareketle anne ve babanın ortak kitaplığa sahip olduğunu ve aynı zamanda evde çocuk için ayrı bir kitaplığın oluşturulduğu anlaşılmaktadır.

Orta ve üst sınıfa dönük tüketim pratikleriyle bir arada ele alındığında çocukların okuma bağlamında evde desteklenmesi olağan görünmektedir. Özellikle çocukların bir birey olarak görülüp kendi özel alanını okuma üzerinden yapılandırmasına dönük olanaklar bu durumu desteklemektedir. Sıklıkla kitap fuarlarına katılma durumunun da çocukların orta ya da üst sosyoekonomik çevrelerden geldiğinin göstergesi olabileceği söylenebilir.

Çocukların videolarında kitap fuarlarına katıldıklarına ve bu fuarlardan kitaplar aldıklarına dair söylemlerinin yer aldığı görülmektedir. K4 ‘...ilk kitabımı bayağı önce almıştım aslında yaklaşık iki yıl önceydi sanırım çünkü en son olan kitap fuarından almıştım ve en son kitap fuarı iki yıl önce oldu diye hatırlıyorum. Korona falan girdi araya...’ ifadesiyle salgından önce düzenlenen en son kitap fuarına katıldığından ve kitap aldığından söz etmektedir. Benzer biçimde K19 ‘...ikinci kitabımıza geçelim Kartal Kayalıkları. Bu kitabı ilçemize gelen kitap fuarından almıştım.’, K13 ‘Hepinize merhaba bu videomda sizlere kitap fuarından aldığım kitapları göstereceğim.’ ve K15 ‘Bu arada arkadaşlar sizlere bir şeyden bahsetmek istiyorum ben haftaya cuma günü 13. Ankara Fuarı’na gideceğim’ ifadeleriyle kitap fuarlarına katıldıklarından veya katılacaklarından söz etmektedirler.

Çocuklar kitap fuarlarına katılmakta ve yazarlarla tanışma ve imza alma gibi davranışlar gerçekleştirmektedirler. K5, ‘Hatta şurada yazarın imzası var ben bunu kitap fuarından almıştım. Şansıma yazar da oradaydı.’, K6, ‘Bir kitap fuarında geçen seneki kitap fuarında Ahmet Telli ile bizim gittiğimiz gün aynıymış yani imza günü vardı. Bizi de çok sıcak karşılamıştı gerçekten çok iyi birisiydi. Hatta imzalı bir kitap göstereceğim şimdi hemen.’ ve K18’in ‘Tam gidecektim yazar geldi yazar geldi falan oldu herkes. Ay çok mutlu oldum hem yazarın ilk imzasını ben aldım hem de onunla güzel bir fotoğraf çekildim.’ biçimindeki cümlelerinden çocukların kitap fuarlarından etkilice yararlanmaya çalıştıkları ve bu durumun onların için sıra dışı bir durum olmadığı görülmektedir.

Çocukların kitap fuarlarından söz edilirken ailenin süreçteki rolü de belirgin biçimde görülmektedir. K17, ‘Bu arada arkadaşlar yarın 20-28 Ekim’de Gaziantep’te kitap fuarı var. Yarın babamla oraya gidip kitaplar alacağız.’ cümleleriyle babasıyla birlikte kitap fuarına gidip, kitap alacağını dile getirmektedir. Ayrıca gerçekleştirilen görüşmelerde K16G ‘Kitap fuarı olmuştu ve ben annemlerle gidip orada kitaplar alıp

imzalatmıştım çok eğlenmiştik”, K19G ise “Biz kitap fuarı falan olunca genelde gidip kitap alırız yani hep birlikte ailemle bu tarz şeylerde katılırız.” cevaplarıyla aileleriyle fuara katıldıklarını belirtmektedirler.

Özellikle çocukların kitap fuarlarına katılmanın ailece gerçekleştirdikleri olağan bir durum olduğunu ortaya koymalarının önemli olduğu düşünülmektedir. Sosyal bir alan olma özelliği gösteren fuar ortamlarında bulunmanın aslında çocuğun sosyal etkinliklere katıldığının ve çocuğun kültürel olanaklarının bir göstergesi olduğu söylenebilir. Ayrıca böyle ortamları gezme fırsatı bulmanın ailenin sunduğu olanaklarla ilişkisi olduğu düşünülmektedir.

Evdeki kültürel olanaklar çocukların okuma ortamına etkisinin diğer bir göstergesi de evde gerçekleşen kitap çekilişi ve kitap hediyeleşmesi gibi durumlardır. Ailelerin ev ortamında çekiliş yaptıkları ve çocuklarına kitap hediye ettikleri videolara yansımaktadır. K4 *‘Bunlar bana şöyle tekrar göstereyim. Bronz Atlı, Efsane, Kazananın Laneti, Birimiz Yalan Söylüyor, Piyon ve gönlümün efendisi Ulluminate bu kitapları en kısa sürede okuyacağım, bunlar benim yılbaşı hediyeimdi. Ailece çekiliş yapmıştık, bu kitaplar o vesileyle bana geldiler.’* cümleleriyle kitaplarını göstererek ailece yaptıkları çekiliş sonucu bu kitapların kendisine geldiğini vurgularken K2 *‘Sırada bana ailemden yılbaşı hediyesi olarak gelmiş olan kitap serisi var. Bu benim hayatımda almış olduğum en güzel hediye olmuş olabilir çünkü hediyein kutusunu açtığımda o kadar sevinmişim ki neredeyse havalara uçacaktım. Bu seri Harry Potter serisi...’* ifadesiyle yılbaşı hediyesi olarak ailesinin kendisine Harry Potter serisini aldığını belirtmektedir.

Günlük yaşamın içerisinde bu tür etkinliklerle okumaya ve kitaplara dönük davranışlar yerleştirilmesi çocuğun okumaya dönük ortaya koyduğu sosyoekonomik düzeyle ilişkili olabilir. Sosyoekonomik olanaklar bağlamında evde söz konusu olan ortamın okuma görünümünü biçimlendirdiği düşünülmektedir.

3.4. Okuma Sürecini Etkileyen Unsurlar

Kanal sahibi çocukların okuma kültürü edinme sürecinde hangi unsurların etkili olduğu yapılan incelemeler sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu unsurlar ‘aile, okul, arkadaş ve sosyal medya’ başlıkları altında ele alınmıştır.

3.4.1. Aile

Youtube’da kitap tanıtım kanalı olan ortaokul öğrencilerinin videolarında ailelerinden söz ettikleri görülmektedir. K14 bir videosunda kendine yöneltilen soruya ‘*Küçüklüğümde beri severim aslında bizim evde özellikle annem telefonda çok fazla kitap okur o yüzden ben de küçüklüğümde beri okuyorum, eski fotoğraflarımda videolarımda falan hep elimde kitap var. Okumayı bilmesem bile kafadan resimlere göre bir şeyler sallıyordum, bayağıdır seviyorum.*’ şeklinde cevap vererek kitap okumayı küçüklüğünden beri sevdiğini ifade etmektedir ve annesinin çok fazla kitap okuduğunu bu nedenle kendisinin de küçüklükten beri okuduğunu dile getirdiği görülmektedir. Ayrıca yine K14 annesinin kitap okuma alışkanlığı kazanmasına katkı sağladığını aşağıdaki ifadeleriyle açıkça dile getirmektedir:

[...] Kitap okuma alışkanlığım aslında bende hep vardı bile diyebilirim ama hani annemin de buna katkısı oldu çünkü bizim evin çünkü her odasında neredeyse kitap var oradan görüp de etkilenmiş olabilirim. Zaten bana küçüklüğümde beri hep kitap tanıttırdı ve ben de okumayı yani kitaplarla ilgilenmeyi de çok seviyorum. (K14)

K14’ün evlerinin her odasında kitap olduğunu ve bunlardan etkilenmiş olabileceğini, annesinin küçüklüğünden beri kendisine kitap tanıttığını ve kendisinin de kitaplarla ilgilenmeyi çok sevdiğini ifade ettiği görülmektedir. K11’in de ‘*Kitap okumaya nasıl başladın neden başladın böyle bir sorusu var, ben kitap okumaya annem sayesinde başladım çünkü annemin çok kitabı vardı çok okuyordu ben de onu örnek alarak kitap okumaya başladım.*’ ifadeleriyle kitap okumaya annesi sayesinde başladığını, annesinin çok kitabı olduğunu ve okuduğunu, kendisinin de annesini örnek alarak okumaya başladığını vurguladığı görülmektedir.

Kanal sahibi çocukların, kitap okumaya başlama sürecinde annelerinin rol model olmalarının etkili bir unsur olduğu görülmektedir. Bu ifadelerden hareketle okuma kültürü edinme sürecinde kitaplarla tanışmaya ilişkin ilk yaşantıyı geçirme fırsatı sunan aile unsurunun büyük bir öneme sahip olduğu söylenebilir.

Aile içerisinde ortak bir kitabı okumanın yanı sıra birlikte okuma etkinlikleri gerçekleştirildiği ve okunan bu kitaplar üzerine aileleriyle konuşmalar yapıldığı görülmektedir. K19G ‘*Kitap genel olarak eğlenceli ve komik, kitabı okurken bol bol*

güliyorsunuz. Ben çok güldüm, böyle gülünç yerleri ailemizle beraber okuyoruz falan. Annem de şu an bu kitabı okuyor o da okurken çok güliyor, eğleniyor aynı bana benzetiyor çocukları.’ cümleleriyle ailesiyle birlikte aynı kitabı okuyup üzerine konuştuklarını izleyicileriyle paylaşmaktadır. K10G ise okuduğu kitaba yönelik “*O yüzden kitabı okurken bu konuyla ilgili çok da bir şey gelmedi aklıma. Babama sorup konuştuğumda gerçekten konu yerine oturdu ama normal kendi kendime okumuş olsaydım hiç de mantıklı gelmeyecekti.*” cümleleriyle kitapla ilgili sorusunu babasına sorup kitap üzerine konuştuktan sonra kitabın konusunu anlamlandırdığı belirtmektedir. Bu bağlamda çocukların okudukları kitaplar üzerine aileleriyle etkileşim içerisinde oldukları görülmektedir. Bu etkileşim çocukların okuma ile olan bağını da desteklemektedir.

Kanal sahiplerinin aileleriyle birlikte okudukları kitaplara ilişkin etkinlikler düzenledikleri görülmektedir. Bu bağlamda K17G düşüncelerini şöyle ifade etmektedir:

Hatta arkadan babam da söyledi babam da bu kitabı okudu o hatta küçükken benim yaşımdayken okumuş ancak aradan uzun zaman geçtiği için geçtiğimiz sene o da okudu kitabı. Hatta annem de okudu kitabı bir kardeşim okumadı onun da yaşı küçük olduğu için okumadı o da ilerleyen zamanlarda verdiğim zaman okur. Hatta biz bunun filmini de izledik ailece Macarcaydı altyazılı izledik biz. Yani çok güzeldi ailece çok beğendik annem, babam, ben. Kardeşim de büyüdüğü zaman okuyunca seveceğini düşünüyorum. (K17G)

K17G yukarıdaki ifadeleriyle okuma odağında ailede söz konusu olan kültürel bağlamı da ortaya koymaktadır. Benzer biçimde K18G’nin ‘*Kitabın bir de filmi var. Filmi ben daha izlemedim ailedeki herkes okuyunca beraber izleyeceğiz.*’ cümleleri çocukların aileleriyle birlikte okuma kültürünü yapılandırdıkları düşüncesini desteklemektedir.

Okuma kültürünün gelişiminde söz konusu olan aile bağlamının anne ve baba dışında ailenin diğer üyelerini de kapsadığı söylenebilir. Örneğin K18G ‘*Annem babam kardeşim mesela hep birlikte kitap okumak için otururuz herkes kendi kitabını alır ve süre tutarız işte bir saat sonra okumayı bitiririz.*’ diyerek kardeşinin de sürece dahil olduğunu ifade ederken K19G ‘*Biz genelde ablamla beraber okuruz.*’ diyerek okumalarını ablasıyla gerçekleştirdiğini belirtmektedir.

Çocuklar aileleriyle birlikte okuma etkinlikleri gerçekleştirmekte, kitaplar üzerine konuşmakta ve bu etkinlikleri film izlemek gibi diğer kültürel etkinliklerle de birleştirmektedir. Böylece ailenin sahip olduğu kültürel koşullar çocuğa aktarıldığı gibi çocuğun okumaya dönük davranışları aileden beslenmeye devam etmektedir.

3.4.2. Okul

Okuma kültürü edinmeye dönük davranışların biçimlenmesinde etkili olan diğer bir değişken ise okuldur. Kanal sahibi çocuklar, okul ortamında okuma üzerine gerçekleştirilen etkinliklerden bahsetmektedirler. Okul içerisinde çocuklar sıklıkla öğretmenlerinden söz etmektedirler. Söz edilen öğretmenlerin önerdikleri kitaplar ile süreçte rol oynadıkları görülmektedir. Örneğin K4, *'Burada ise Josh Malerman'ın kitapları var şu şekilde genelde ben pek gerilim okuyan insan değilimdir ama Kırmızı Piyano'yu hocamız, Türkçe hocamız önermişti ben de alıp okumuştum ve gerçekten de sevmiştim.'* diyerek öğretmeninden söz ederken K10 *'Bana bunu resim öğretmenim tavsiye etmişti ve kendisi bana ödünç vermişti okudum ve geri verdim ama çok beğendim kitabı gerçekten güzeldi.'* ve K13, *'Momo kitabını aldım, Momo çok merak ettiğim bir kitaptı Türkçe öğretmenimizin önerdiği bir kitaptı ve ben de aldım kitabı bu ay okuyacağım ilk bu kitabı okuyacağım aldıklarım arasında.'* biçiminde düşüncelerini aktarmaktadır. Ağırlıklı olarak öneriler Türkçe öğretmenlerinden gelse de diğer branş öğretmenlerinin de öğrencilere kitap önerdiği görülmektedir.

Ayrıca öğretmenlerin kitap önerilerinin yanı sıra öğrencilerin de okudukları ve beğendikleri kitapları öğretmenleriyle paylaştıkları gözlenmiştir. Bu bağlamda K16 aşağıdaki ifadeleriyle çok sevdiği kitaplarını öğretmenlerine okuması için verdiğini, onların da okumasını istediğini vurgulamaktadır.

Şunu söylemek istiyorum kitaplığında iki kitap eksik birincisi çok fark etmediniz ama klasiklerden Öz Büyücüsü kitabı eksik ikincisi de N. G. Kabal rafında Ayçiçeği Karnavalı eksik. Nedeni de o iki kitabı arkadaşlar öğretmenlerime okuması için verdim. Okuyacaklar, yani çok sevdiğim kitaplar olduğu için okumalarını istedim. (K16)

Okul, çocuk ve öğretmen üçgeninde diğer bir göze çarpan durum ise okunan kitapların ödev ya da sınav aracı olarak kullanılmasıdır. Öğretmenlerin öğrencilerini okudukları kitaplardan sınav yaptıkları ve okumaya ilişkin ödevler verdikleri

görülmektedir. K17G'nin şu cümleleri bu durumu örneklemektedir: *'Bizim öğretmenimiz, Türkçe öğretmenimiz bizi kitap sınavı yapıyor bir defa ondan dolayı bir kitabı okumuştum bir defa da onun dışında okumuştum ondan dolayı üç defa okudum bir kitabı okumuştum.'* Benzer biçimde K18 *'Uçamayan Kuş Baykuş bu kitabı okumadan önce gerçekten çok saçma olduğunu düşünüyordum ve ben bu kitaptan nefret ediyor gibi bir şeydim. Ama bana öğretmenim zorla okuttuğu için daha sınavını olmadık sınavını olacaktık Corona yüzünden olmadık arkadaşlar.'* diyerek öğretmenlerinin sınav yapacağını fakat salgın sebebiyle sınav olamadıklarını dile getirmektedir.

K9 *'...bu ay okuduğum üçüncü kitap ise arkadaşlar İngilizce bir kitaptı How Wrong Can You Be? Bu kitabı arkadaşlar bize İngilizce öğretmenimiz on beş tatilde okumamız için ödev olarak vermişti. Ödev olsa bile okudum sonuç olarak.'* söylemiyle öğretmenin verdiği ödevden söz ederken K2, *'...ve proje ödevimizde İngilizce bir kitap okumak bir yazardan tabii kitabı öğretmenler belirliyor onu biz seçemiyoruz maalesef. İşte o seçilen kitabı okumak o kitapla ilgili o kitabı anlatan bir video çekmek yani kısa film çekmek o kitapla ilgili.'* cümleleriyle proje ödevi kapsamında öğretmenlerinin belirlediği İngilizce bir kitabı okuyup o kitabı anlatan kısa bir film çekeceğini dile getirmektedir.

Çocukların sınav odaklı ve ödev olarak okutulan kitaplara karşı daha olumsuz yaklaştığı ve kitap okumayla ilişkili kendilerini daha sınırlanmış olarak hissettikleri görülmektedir. Bu durum hem okul hem de okul kapsamında okuma etkinlikleri ile öğrenci arasında olumsuz bir bağın oluşmasına neden olabilmektedir.

Dikkat çeken bir diğer noktaysa okulda yazarların katılımıyla okur-yazar buluşmalarının gerçekleştirilmesidir. *'Ben üçüncü sınıftayken gereksiz bir Rıfat Batur hayranıydım adamın tüm kitaplarını alayım tüm kitaplarını okuyayım diye bir heves vardı. Hatta üçüncü sınıfta adam bizim okula röportaja gelmişti sanırım. Ben de o zaman tüm kitaplarını getirip imzalatmışım falan...'* diyen K2 ile benzer biçimde K6 da bir videosunda şöyle bir anısından söz etmektedir: *'Türkçe öğretmenimizin aldırması olduğu Parmak Uçları isimli bu kitap. Bunun yazarı Seran Demiral hatta bizim okula gelmişti tanışmıştık bu şekilde imza da atmıştı bana. Gerçekten kitabın konusu olsun kitap olsun çok güzel'*. K19 ise *'...bugün yanımızda Zemarkhos'un Sandığı kitabı var. Bu kitap*

Mehmet Solmaz'ın. Ben bu kitabı okulumuza Mehmet Solmaz geldi ve ona imzalattım arkadaşlar, şöyle göstereyim.’ biçiminde düşüncelerini paylaşmıştır.

Çocukların yazar- okur buluşmalarını okuma ödevlerine ve sınavlarına göre daha olumlu gördükleri dile getirilebilir. Ayrıca genellikle bu buluşmalara dönük heyecanlarından, sevinçlerinden söz ettikleri görülmektedir. Bu kapsamda okuma eylemi ile okul ve çocuk arasında olumlu ilişkiler geliştirmenin de olanaklı olduğu söylenebilir.

Kanal sahiplerinin okul değişkeni içerisinde okumalarını engelleyen durumlardan da söz ettikleri görülmektedir. K1 ‘*Bir an önce diğer kitaplarına da başlamak istiyorum ama bir türlü başlayamadım çünkü bana deli gibi ödev veriyorlar.*’ ifadesiyle kendisine ödev verildiği için okuyamadığını, K17G ‘*Bu aralar ben fazla kitap okuyamadım çok yoğun test çözdüğümünden ...*’ söylemiyle test çözdüğü için okuyamadığını ve K16 ‘*Bu arada bu seriyi bana çok soruyorsunuz canlı yayınlarda falan hep sordunuz henüz okumadım ama LGS biterse okuyacağım, LGS'den hiçbir kitap okuyamıyorum gerçekten.*’ cümleleriyle LGS’den dolayı okuyamadığını belirtmektedir. Bu ifadelerden hareketle çocukların okuma davranışlarını okul dışına konumlandıklarını söylemek olanaklıdır.

3.4.3. Arkadaş

Kanal sahiplerinin okuma kültürüne dönük ortaya koydukları ifadelerde arkadaşlarının da önemli bir yer tuttuğu dile getirilebilir. Örneğin çocuklar sıklıkla arkadaşlarıyla birbirlerine kitap önerdiklerini ifade etmektedirler. K10 arkadaşının tavsiyesiyle aldığı kitaba ilişkin düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

Bu kitabı artık zaten herkesin elinde var ve arkadaşım da almış okumuş ve bana çok tavsiye etmişti yani böyle okumak zorundasın falan demişti. Ben de alayım dedim. Çünkü o arkadaşımın bizim zevklerimiz genel olarak uyuyor. Yani o beğendiyse ben de beğenirim diye düşündüm. (K10)

Yukarıda görüldüğü üzere K10 arkadaşının okuduğu kitabı kendisine önerdiğini, kendisinin de arkadaşıyla okuma zevkinin uyduğu için kitabı aldığını vurgulamaktadır. Benzer biçimde K9 da arkadaşının ona sık sık kitap önerdiğinden ve onun önerilerinin kendisinde nasıl bir etki uyandırdığından söz etmektedir.

İlk size göstereceğim kitap arkadaşlar “Köprüünün Altındaki Aile” isimli bu görmüş olduğunuz kitap. Bu kitabı bana bir arkadaşım uzun zamandır çok öneriyordu ve onun önerdiği bütün kitapları gerçekten okuyunca çok seviyorum.

Tam böyle benim okuma tarzıma göre kitaplar öneriyor, özenle seçip bana öneriyor, ona da buradan çok teşekkürler. Çok merak ediyorum gerçekten çok fazla övmüştü bu kitabı bana. (K9)

Ayrıca okumaya dönük bu önerilerin yalnızca öneri olarak kalmadığı çocukların arkadaşlarının önerdikleri bu kitaplara dönük değerlendirmeler yapıp paylaştıkları da görülmektedir. K6 *‘Herkesin çok fazla ilgi duyduğu Marvel serisinin bir tane çizgi romanını almıştım bir arkadaşımın sözüne güvenerek ancak çok fazla sevemedim sanırım bana göre değiller.’* ifadesiyle düşüncelerini aktarırken K10 *‘En sonunda dedim madem öyle hadi onun da gönlü olsun okuyayım dedim, okudum. Yani şimdi şöyle sevgili arkadaşım senin için konuşuyorum şu anda güzeldi ama nedense senin beğendiğin kadar beğenmedim ben kitabı.’* cümleleriyle elindeki kitabı arkadaşının beğendiği kadar beğenmediğini dile getirmektedir.

Ayrıca çocukların kendilerinin de arkadaşlarına kitap önerdikleri görülmektedir. Bu bağlamda K9 *‘Bu kitabı arkadaşlar ben Zeynep’e okutmuştum. Okutmuştum derken zorla gidip okutmadım önerimle Zeynep almıştı.’* cümleleriyle arkadaşına kitap önerdiğini belirtmektedir. Birbirlerine kitap önerisinde bulunan çocukların arkadaşlarıyla okuma deneyimlerini paylaştıkları söylenebilir. Akranlarıyla oluşturdukları okuma çevresi aile ve okul değişkeninin de olduğu gibi çocukların okuma kültürü süreçlerinin yapılanmasında etkilidir.

3.4.4. Sosyal Medya

Çocukların bir kitap kanalı açma öykülerinden başlayarak parçası oldukları okuma odaklı topluluğun biçimlenmesini etkileyen en önemli değişkenlerden biri de sosyal medyadır. Kanal sahiplerinin günlük yaşamlarında fiziksel çevrelerinde edindikleri arkadaşlarıyla kitaplar üzerine konuşmalar gerçekleştirip birbirlerine kitap önermelerinin dışında sosyal medyada edindikleri arkadaşlarıyla da kitap odağında etkileşim kurdukları görülmektedir. K16 *‘Burada bir Bookstagram arkadaşımın Duygu'nun deli gibi önerdiği seri var Av Serisi. Kendisinin bir Bookstagram'ı var ve çok fazla seviyor bu seriyi.’* ifadeleriyle Instagram uygulamasında kitaplar üzerine sayfası olan bir arkadaşının önerdiği seriyi izleyicileriyle paylaşmaktadır. Youtube’da kitap tanıtım kanalı olan çocuklarının kendileri gibi kanalları olan ve kitaplarla ilgili paylaşımlar yapan diğer kanalları da takip ettiklerine ve videolarını izlediklerine dair

ifadeleri dikkat çekmektedir. K2 *‘İkinci olarak da Matilda Etkisi kitabı. Bunu da yine bir Youtuber arkadaşımın öneri olarak almıştım sanırım. Yani çok güzel bir kitap diye duydum’* ifadesiyle Youtube’da içerik üreten arkadaşının önerisiyle aldığı kitabı göstermektedir.

Görüldüğü üzere Youtube’da kitap tanıtım kanalı olan ortaokul öğrencileri aynı zamanda sosyal medya ortamlarında çeşitli hesap ve kanalları takip etmektedirler ve onların video içeriklerinde yer alan öneri kitapları edinmekte ve okumayı planlamaktadırlar. Bu ifadeler kanal sahibi olan çocuklar sadece Youtube’da bir kanal açıp paylaşımlar yapmakla kalmayıp aynı zamanda kendileriyle aynı içerikleri oluşturan kanalları ve sosyal medya hesaplarıyla etkileşim içerisinde olduklarını da göstermektedir. Bu karşılıklı etkileşimler okumaya dönük görünüşleri ortaklaştırmakta ve sanal bir topluluk yapılandırmaktadır.

3.5. Kanallarda Yer Alan Kitaplara Genel Bir Bakış

Youtube’da kitap tanıtım kanalı olan ortaokul öğrencileri ürettikleri içeriklerde kitaplarını nasıl seçtiklerini, tercih ettikleri konuları, yaptıkları kitap sınıflandırmalarını ve yazar seçimlerini oluşturdukları içerikler aracılığıyla sunmaktadırlar.

3.5.1. Nasıl Seçim Yapıyorlar?

Çocukların okudukları ya da kanallarında yer verdikleri kitapları nasıl seçtiklerine ilişkin ifadelere bakıldığında çocukların kendilerini ‘ayrım yapmayan bir okur’ olarak sunmaya çalıştıkları görülmektedir. K2 kendisine yorumlarda yöneltilen *‘Kitap seçer misin yoksa her şeyi okur musun?’* sorusuna *‘Kesinlikle her şeyi okurum çünkü hani mesela biri gelip önüme 5-6 tane kitap koysa dese hangi kitabı okursun hepsini okurum çünkü hani sonuçta kitap kitaptır ayrımcılık yapmamak gerekiyor’* biçiminde ayrım yapmadan okuduğunu belirterek cevap vermektedir. K3 *‘Arkadaşlar bu arada şey diyeceğim sizlere ben kitaplara, her bir kitaba şans veririm bütün kitapları sonuna kadar bitiririm.’* ifadesiyle bütün kitaplara şans verdiğini, sonuna kadar okuduğunu dile getirmektedir. K10G ise kitap seçimine ilişkin düşüncelerini şöyle ifade etmektedir:

Ritmi hoş gelen, kulağıma hoş gelen bütün müzikleri dinleyebilirim. O benim için fark etmiyor ve aslında birazcık kitap da öyle bana verdiğiniz her kitabı okurum. Yani en azından okumaya çalışırım. Yani tabii ki kendi daha çok sevdiğim tercihlerim var fakat yine de elime geçen her kitabı okumaya çalışırım. (K10G)

Dile getirilen ayırım yapmayan okur anlayışının çocukların sosyal medyada görünür kılmaya çalıştıkları okur kimliği ile ilişkili olduğu düşünülebilir.

Genel eğilimden farklı olarak seçimlerini kendi kişiliğine göre yaptığını belirten K8 aşağıdaki ifadeleriyle okuyacağı kitabı seçerken kendi kişisel ilgi ve gereksinimlerini ön planda tuttuğunu dile getirmektedir.

Ben kitaplarımı aslında kendi kişiliğime göre seçiyorum. Bazı polisiye kitaplarında yok ben bu akışı takip edemem bu kitabı almayayım diyorum veya bu kadar romantik kitaplardan pek keyif alamam ben en iyisi daha aksiyonlu maceralı bir kitap alayım diyorum. Bence herkes de böyle seçmeli aslında çünkü kendi kişiliğimize uygun kitaplar seçmediğimizde kitap okuma alışkanlığımızdan iyice soğuyoruz böylece başka hiçbir kitabı okumak istemez oluyoruz. (K8)

Çocukların birçoğunun okumanın ve kitapların önemli oluşuna dönük genel toplumsal yargıları özetler biçimde kitap seçimleriyle ilgili yorum yaptıkları görülmektedir. Bu noktada sosyal medya üzerinden toplumsal kabulün rol oynadığı belirtilebilir. ‘Tüm kitaplara değer veren bir okur’ kimliği sunma çabasının burada öne çıktığını söylemek olanaklıdır.

3.5.2. Tercih Edilen Konular

Youtube’da kitap tanıtım kanalı olan çocukların zamana yolculuk yapmayı, geleceği görmeyi, özel gereksinimli bireyleri veya kendileri gibi Youtube’da içerik üreten bireyleri konu edinen kitapları ve macera konulu kitapları yeğledikleri belirtilebilir.

Çocuklar kitaplardan söz ederken özellikle konu vurgusu yapmakta ve kitap seçimlerinden söz ettikleri cümlelerin aksine konuya ilişkin beğenip beğenmeme durumlarını daha rahat dile getirmektedirler. Örneğin K7 ‘*Bence konusu güzel zamanda yolculukla ilgili daha önce kitap okumamıştım diye hatırlıyorum.*’ cümlesiyle kitabın konusunu beğendiğini getirmektedir. K20 ‘*Bu kitabı da kısa sürede bitirmiştım ben konusu da bence çok güzel. Konusu ise Hera adında bir kızımız var kitapta ve Hera geleceği görebilme gücüne sahip bunu istemsizce yapıyor istemsizce oluyor bu.*’ ifadeleriyle geleceği görme gücü olan bir kızı konu alan kitabın konusunu güzel bulduğunu belirtmektedir. K11 ise ‘*Gülten Dayıoğlu’nun Yada’nın Gizil Gücü adlı kitabı var. Bu kitabı bana birileri tavsiye etmişti. Merak ettiğim bir konusu var gerçekten dün*

bugün ve gelecek boyutlarında yaşanan soluk kesici bir serüven.’ ifadesiyle elindeki Yada’nın Gizil Gücü adlı kitabının konusundan söz etmektedir.

Özel gereksinimli bireyleri konu edinen kitapların da kanal sahibi çocuklar tarafından okunduğu görülmektedir. K9 *‘Kitabımızın konusu otizmlili bir bireyimiz var, on beş yaşında ana karakterimiz otizmlili bir çocuk ve kitap onun bakış açısından yazılıyor.’* ifadesiyle okuduğu kitabın otizmlili bir çocuğu konu aldığını dile getirirken K8 *‘Merhaba arkadaşlar İçimdeki Müzik Kitabını tanıtacağım ve bu kitap hakkında yorum yapacağım. Öncelikle bu kitabın konusundan bahsetmek istiyorum sizlere böylelikle beni daha iyi anlayabilirsiniz. Bu kitapta Melodi adlı kızın yaşadıklarını ve doğuştan engeliyle daha da hayatının zorlaşmasını anlatıyor diyebiliriz.’* cümleleriyle okuduğu kitabın doğuştan engeli olan bir kızı anlattığını dile getirmektedir.

Ayrıca Youtube’da kanal oluşturup kitap tanıtan çocukların kendileri gibi içerik üreten çocukları konu edinen kitapları okudukları da dikkat çekmektedir. K19 tanıtımını yaptığı Ünsüz Youtuber’ın Günlüğü adlı kitaba yönelik *‘...çok beğendim kitabı zaten de hemen bitiveriyor kitap.’* biçiminde yorum yapmaktadır. K15 de aynı kitabın konusuna ilişkin düşüncelerini şöyle paylaşmaktadır:

Ezgi Youtuber olmak istiyor dediğim gibi annesine ve babasına danışıyor ama annesi ve babası izin vermiyor. Ezgi de bunun üzerine çeşitli bahaneler uyduruyor maske takarım video çekerim, sonrasında çeşitli bahaneler uyduruyor yüzünü göstermem falan sonrasında arkadaşlar bir gün günlük tutmaya başlıyor ve bizde bu günlüğü okuyoruz. İnanılmaz bir şekilde patlıyor arkadaşlar Youtuber olmayı bırakın daha da ötesi oluyor şimdi onu anlatırsam kitabın heyecanı kaçır. (K15)

Kanal sahibi çocukların macera ve heyecan içeren kitapları okudukları ve izleyicileriyle paylaştıkları görülmektedir. K16 *‘Havloock Holmes böyle gizem eğlence macera dolu içeren bir kitaptı aslında.’*, K8 *‘Aynı zamanda da benim için bu kitabı diğer genç romanlarından ayıran özelliği kesinlikle çok daha aksiyon ve macera dolu olması...’* ve K3 *‘Biraz kalın bir kitap ama çok maceralı olduğunu duydum o yüzden hemen bitireceğim gibi duruyor.’* cümleleriyle macera odaklı kitaplara oluşturdukları içeriklerde yer vermektedirler.

Macera içerikli olma durumu ayrıca kitapların tanıtılmasında da bir araç olarak kullanılmaktadır. Örneğin K15 *'Charlie'nin Çikolata Fabrikası kitabını ben çok sevdim soluk soluğa okuyabileceğiniz maceranın eksik olmadığı bir kitaptı.'* söylemiyle Charlie'nin Çikolata Fabrikası adlı kitabı çok sevmesinin nedenleri arasında soluk soluğa okunacak maceranın eksik olmadığı bir kitap olması nedenini göstermektedir.

3.5.3. Kitapları Sınıflandırma

Çocukların kitapları sınıflandırdıkları ve bu sınıflandırma doğrultusunda dünya klasiklerini, fantastik, mitolojik ve distopik kitapları edinme ve okuma eğilimleri gösterdikleri görülmektedir.

K6 *'Bu rafta genellikle klasiklerim var, ilk olarak size klasiklerimi göstererek başlayacağım.'*, K4 *'İlk kitabım Franz Kafka'dan Dönüşüm. Bir modern klasik'*, K16 *'Sonra kendime bir tane modern klasik aldım Stefan Zweig'den Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu'nu aldım.'* ve K3 *'İlk kitabım arkadaşlar bir klasik Çocuk Kalbi...'* ifadeleriyle kitaplıklarında bulunan klasik kitapları izleyicileriyle paylaşmaktadırlar.

Klasik kitapları edinen çocuklar aynı zamanda videolarında klasik kitap okuma deneyimlerini izleyicileriyle paylaşmaktadırlar. Örneğin K16 *'Klasik aldım çünkü önceki günlerde klasikle aram muhteşem. Yüze yakın bildiğiniz tüm Stefan Zweig kitaplarımı raflarımda bitirdim. Çünkü çok güzeller...'* ifadesiyle klasik kitaplara olan ilgisini izleyicilerine aktarmaktadır. Benzer biçimde K1 *'Bu ay bir tane de klasik okudum Franz Kafka'dan Dönüşüm. Dönüşüm çok merak ettiğim bir klasik kitaptı ve sonunda okudum. Keşke bu kadar bekletmeseydim çünkü çok mükemmel bir kitap bence mutlaka okunması gereken kitaplardan biri.'* ifadesiyle K13 ise *'Gerçekten bunlar okuyup çok sevdiğim klasikler umarım siz de bu kitapları eğer benden yeni duyuyorsanız ilk defa görüyorsanız bu kitapları benim size tavsiyem olur bu kitapları alır okursunuz.'* ifadesiyle okudukları klasik kitapları çok beğendiklerini vurgulayarak takipçilerine önermektedir.

Youtube'da kitap tanıtım kanalı olan ortaokul öğrencilerinin fantastik eserler okudukları ve bu tarzda kitapları eğlenceli ve güzel buldukları da görülmektedir. K4 *'Ben fantastik okumayı çok seviyorum.'* ifadesiyle fantastik okumayı sevdiğini vurgularken K2 ise *'En sevdiğim kitap türü sanırım fantezi çünkü ne zaman fantezi kitapları okusam yüzümde bir tebessüm oluşuyor yani bilmiyorum fantezi kitapları beni çok eğlendiriyor.'*

ifadesiyle en sevdiği kitap türünün fantastik olduğunu ve ne zaman fantastik kitaplar okusa çok eğlendiğini belirtmektedir.

Kanal sahiplerinin mitolojik konuları esas alan eserleri okumaya ilgi duydukları dikkat çekmektedir. K10G *'Yunan mitolojisini okumak çok hoşuma gidiyor. Yunan mitolojisi efsaneleri falan okumak çok hoşuma gidiyor gerçekten o yüzden Ben Kirke'yi alıp deneyeyim dedim. Bakayım hoşuma giderse böyle kitaplar almaya devam ederim diye düşündüm.'* biçiminde yanıtıyla Yunan mitolojisini okumaktan hoşlandığını ve bunun için bir kitap aldığını eğer hoşuna giderse bu türde kitaplar almaya devam edeceğini belirtmektedir. K2 de *'Aslında burada benim yakın zamanda okumak istediğim birkaç tane kitap var. İlk olarak İthaki yayınlarından basılmış olan Ben Kirke kitabı. Mitoloji anlatıyor ki ben mitoloji okumayı, aslında daha önce mitoloji okumadım ama mitolojiyi seviyorum.'* ifadeleriyle mitoloji okumadığı halde mitolojiyi sevdiğini vurgulamaktadır.

Klasik, fantastik ve mitolojik kitapların yanı sıra distopik eserlerin de tercih edildiği, sevildiği ve edinildiği görülmektedir. K20 *'Bu bir distopya kitabı distopya okumayı seviyorsanız bence okumalısınız. Distopya da böyle farklı bir evren gibi değişik bir şey var fantastik gibi. Distopya seviyorsanız net bunu okumanızı öneriyorum ki ben Distopya okumayı seviyorum.'* ifadesiyle distopya okumayı sevdiğini ifade etmektedir. Ayrıca takipçilerine de bu tür üzerinden öneride bulunmaktadır. K4 de *'Bu kitabı da bayağı görüyordum ve konusunu da merakla okumuştum ve hoşuma da gitmişti insanlar gölgelerini kaybetmeye başlıyorlar ve gölgelerini kaybetmelerinin sonucu hafızalarını da kaybediyorlar konusu hoşuma gittiği için ve distopik romanları genelde sevdiğim için aldım.'* cümleleriyle distopik romanları genelde sevdiğini vurgulamaktadır. K16 *'Piyon, Vezir, Şah konusunu öğrendiğimden beri deli gibi merak ettiğim seriydi distopiye giriyor ve ben hayatımda hiçbir şekilde distopi okumadım o yüzden deliler gibi merak ediyordum ve sonunda kavuştum.'* söylemleriyle hayatında hiç distopik türde eser okumadığını ve bu türü merak ettiğini belirtmektedir.

3.5.4. Popüler Olanı Okuma Eğilimi

Çocuklar açık biçimde dile getirsin ya da getirmesin seçip okudukları kitapların çoğu popüler olarak tanımlanabilecek, sosyal medyada sık karşılaşılan ya da adından sıkça söz edilen kitaplardır. Örneğin klasikleşmiş kitapları okumak ya da son dönemde çok okunanlar listesinde yer alan ve popüler olarak nitelenebilecek 'Ben Kirke' gibi

kitaplara yönelmeleri de bu düşüncüyü kanıtlamaktadır. Seçimlerine yansımalarının dışında çocukların kendilerinin de kimi zaman bu durumu açıkça dile getirdikleri görülmektedir. K13 *‘İnsan Ne ile Yaşar’ ı duyduğunuzu düşünüyorum çünkü gerçekten çok popüler bir kitap.*, K9 *‘Öncelikle bahsedeceğim kitap Çizgili Pijamalı Çocuk kitabı. Bu kitabı zaten birçok okuyan var ülkemizde popüler bir kitap ve popüler olduğu için de mutluyum açıkçası yani okunması beni çok mutlu ediyor.’* ve K11 *‘Diğer kitabım Aynı Yıldızın Altında adında kitap bu kitabı pek çok kişinin rafında gördüm popüler bir kitap. O yüzden ben de aldım.’* ifadeleriyle ellerinde tanıtımını yaptıkları kitaplarının popüler olduğunu vurgulamaktadırlar. Ayrıca K11 açıkça elindeki kitabı popüler olduğu için aldığını dile getirmektedir.

Çocukların okudukları kitaplar dışında söz ettikleri kitaplar için de popüler olma, bilinme, tanınma gibi vurgular yaptıkları görülmektedir. K5 *‘Bugün size çok ünlü bir seri olan Harry Potter serisinin ilk kitabı olan Felsefe Taşı’nı tanıtacağım.’* ve K14 *‘Harry Potter’ı birçoğunuz biliyorsunuzdur zaten. Yani bayağı ünlü bir kitap.’* ifadeleriyle Harry Potter serisini tanıtarak ünlü bir seri olduğunu belirtmektedirler. K3 ise *‘12. kitabımız Küçük Prens herkes bilir bu Küçük Prens’i. Çok güzel ben de okuyacağım daha okumadım.’* ifadesiyle Küçük Prens kitabından söz ederken, K10 *‘Ben Kirke, bunu her yerde görmüştünüzdür zaten artık herkesin okuduğu bir kitap dedim artık ben de alayım bir okuyayım herkes okuyor.’* ifadesiyle adı geçen kitaba popüler olma sıfatını atfetmektedir. Benzer biçimde K14 *‘Hayalet Kalp bu kitabı ben hep almak istiyordum okumak istiyordum çoğu yerde görmüştüm ve herkes çok güzel olduğundan bahsediyordu ve ben de alıp okumaya karar verdim okuduktan sonra gerçekten ne kadar güzel olduğunu ben de fark ettim.’* ifadesiyle herkesin söz ettiği bir kitap üzerine düşüncelerini belirtmektedir.

3.5.5. Yazar Seçimleri

Youtube’da kitap tanıtım kanalı olan ortaokul çocuklarında kitaplardan söz ederken üzerinde durdukları diğer bir konunun da yazarlar olduğu görülmektedir. Çocukların yazar seçimleriyle ilgili dikkat çeken nokta Türk yazar/yabancı yazar ve yerli yazar/yabancı yazar şeklinde sınıflandırma yapmış olmaları ve bu sınıflandırmalara yönelik kitap seçimlerini dile getirmeleridir. Bu noktada K10, kitaplığında bulunan kitaplara ilişkin *‘Birçoğu yabancı yazar olduğu için sanırım bir tane Türk yazar var*

okuyamıyorum yani...’ diyerek kitaplarının birçoğunun yabancı yazara ait olduğunu vurgularken K20 ise kendisine yöneltilen soruya *‘İki türlü de çok seviyorum bu aralar daha çok yabancı yazarların kitaplarını okuyorum.’* şeklinde yanıt vererek bu aralar daha çok yabancı yazarları okuduğunu fakat yerli ve yabancı yazarların her ikisini de sevdiğini belirtmektedir.

Türk yazarların eserlerini okuduğunu ifade eden kanal sahiplerinin ise zamanla düşüncesinin değiştiği görülmektedir. Kitaplığında bulunan kitapların yazarlarına yönelik sorulan soruya *‘...tabii ki de hep Türklerin yazdığı kitaplar ve Türklerin yazdığı kitapları gerçekten daha çok okumayı planlıyorum.’* biçiminde cevap veren K18, ilerleyen aylarda paylaştığı videosunda *‘Bu kitabın çok güzel olacağını düşünüyorum. Aslında ben biraz daha Türk yazarlardan okumaya çalışıyorum ama bu çok mümkün olmuyor çünkü yabancı yazarların yazdığı çok güzel kitaplar var.’* diyerek okuma eğilimindeki değişimi ifade etmektedir. Bu ifadelerden hareketle Youtube’da kanal oluşturup kitap tanıtan çocukların genellikle yabancı yazarları okumaya yönelik eğilimlerinin olduğunu söylemek olanaklıdır.

3.6. Okur Görünümleri

Youtube’ da kitap tanıtım kanalı olan çocukların ifadelerinden hareketle nasıl okurlar olduklarına yönelik çıkarım yapılabilmektedir. İncelenen video içeriklerinde çocukların kendilerini okuma alışkanlığını kazanmış bireyler olarak sundukları görülmektedir. Ayrıca çocukların kitap tanıtımı yaptıkları videolarındaki söylemlerinden hareketle eleştirel okur ve evrensel okur görünüşleri hakkında fikir sunacak ifadeleri söz konusudur.

3.6.1. Okuma Alışkanlığını Kazanmış Birey

K8 *‘Aslında bu alışkanlık bende aslında genetik gibi denilebilir.’* diyerek düşüncelerini dile getirmekte ve kitap okuma alışkanlığının kendisinde doğuştan var olduğunu ifade etmektedir. K13 *‘Ben kitap okuma alışkanlığımı belirli bir zamanda başlamadım yani kitap okumayı öğrendiğimden beri okumayı öğrendiğimden beri kitap okuyorum aslında.’* ve K2 *‘Ben kitap okuma alışkanlığımı 9 yaşında kazandım. Şu an 11 yaşımdayım.’* cümleleriyle kendilerini okuma alışkanlığı olan bireyler olarak konumlandırırlar. Bu noktada kitap kanalı olan çocukların kendilerini okuma alışkanlığı edinmiş bireyler olarak gördükleri söylenebilir.

3.6.2. Eleştirel Okur

Çocukların kitap tanıtım ve değerlendirmelerinde okudukları yapıtlara ilişkin eleştirel yaklaşımları dikkat çekmektedir. Kanallardaki ifadeler göz önünde bulundurulduğunda çocukların okudukları kitabın yazarının anlatımına yönelik olumlu ve olumsuz değerlendirmeler yaptıkları görülmektedir. K8 '*Kitaplar biraz buna benziyor yazarlar genelde kitap ilerledikçe açılıyor kendini değiştiriyor. Son bir elli sayfada yüz sayfada atak yapıyor, bunu Hekate'nin Kızları'nda gerçekten çok fazla hissettim. Yazar açıklığı sonlara doğru kapattı, kendini geliştirerek özellikle sonda beni etkilemeyi başardı.*' ifadesiyle yazarların kitap ilerledikçe kendilerini açtığını ve kendilerini değiştirdiklerini belirttiği görülmektedir. Okuduğu Hekate'nin Kızları adlı eserde de yazarın oluşturduğu açığı kitabın sonuna doğru kapattığını, yazarın kendini geliştirdiğini ve sonunda K8'in kendisini etkilediğini dile getirmektedir.

K9 ise '*...olayların gelişmesi güzeldi fakat bana kalırsa yazarımız konuları biraz uzatmıştı. Özellikle sonlara doğru gereksiz olaylar yapmaya başlamıştı bana kalırsa. Fakat daha sonra yazarımız gerçekten çok güzel şekilde toparladı ve olay örgüsü gerçekten kitabı bitirdiğimde benim çok hoşuma gitti.*' ifadeleriyle yazarın biçimine dönük eleştiriler sunmaktadır.

K16 da benzer şekilde yazarın kitap karakteri olan Mafalda'nın yaşadığı olayları anlatım şeklini değerlendirmektedir:

Aslında biz Mafalda'nın yaşadığı olayları okuyoruz. Yazar mesela bu kitaba bakarken tamamen olumlu gözlerle bakmış. Şimdi örnek verirsem mesela Mafalda'nın çok sevdiği bir kiraz ağacı var ve eğer Mafalda gerçekten gözleri tamamen altı ay sonra görmemeye başlayacağı sırada artık o kiraz ağacıyla karşılaşamayacak ve kiraz ağacını göremeyecek. Ama yazar kitapta bunu yazmamış yazar gidip de yazmıştı ki Mafalda artık adımlarıyla kiraz ağacına ulaşacak. Yani gidip de mesela Mafalda evden çıkamayacak Mafalda artık hiçbir şey yapamayacak yazmamıştı. Tamamen karanlıkla buluşacak da yazmamıştı. Aksine bu kitap gerçekten bardağın dolu tarafından bakılmış bir kitap olarak görüyorum ben bu kitabı. (K16)

Ayrıca yukarıdaki ifadeleriyle K16'nın yazarın olayları olumlu bir bakış açısıyla anlatmasını vurguladığı görülmektedir.

Kanal 7 ‘Yazarın hayal gücüne hayran kaldım yani gerçekten okurken çok güzel şeyler görüyorsunuz yani çok değişik fikirler. Yani bu yüzden kitabı bayağı sevdim yani sevmemi etkileyen faktör bu oldu.’ ifadeleriyle kitabın yazarının hayal gücüne hayran kaldığını ve okurken değişik fikirlerle karşılaştığını dile getirmektedir. Bu özelliği ise kitabı sevme nedeni olarak sunmaktadır.

Çocukların kitabın yazarına yönelik açıkça eleştiri yaptıkları da görülmektedir. Bu eleştiriler kimi zaman olumsuz bağlamda ele alınmaktadır. K10 bu noktada elindeki kitapların isimlerine ilişkin düşüncelerini şöyle paylaşmaktadır:

Bu kitapların da isimleri... Kitapların isimleri kitaplarla o kadar alakasız ki yazar bey size sesleniyorum neden bu kadar alakasız? Yani kitapta başlıklar o kadar yani geçiyor böyle bir hikayesi var ama yani böyle ne bileyim karakterlerin isimlerini koysa daha mantıklı bir kitap ismi olurmuş yani. Gerçekten kitap isimleri güzel değildi bence. (K10)

Yukarıda görüldüğü üzere K10 kitapların ismini alakasız bulmakta ve buna dönük eleştirilerini açıkça ifade etmektedir.

Ayrıca bazı kanallarda çocukların okudukları kitapların yazarını araştırdıkları ve yazar hakkında çeşitli bilgiler edindikleri ve yazarın birden fazla yapıtını okuyarak bunlar arasında karşılaştırma yaptıkları dikkat çekmektedir. Bu noktada K3 düşüncelerini şöyle ifade etmektedir:

İlk olarak Beyaz Yunus’u okudum bu Gill Lewis’in kitabı. Arkadaşlar ben Gill Lewis’i araştırdım çünkü çok güzel bir dili olduğunu yani kitabı okuduktan sonra çok güzel dilinin olduğunu anladım ve araştırdım bir sürü kitap yazmış. Hayvanlarla ilgili kitaplar roman öykü kitapları ve sadece bunu basmış Türkiye, Beyaz Yunus’u. Daha sonraki yıllarda basarlar kitaplarını çünkü çok güzel. (K3)

K13 yukarıdaki ifadeleriyle okuduğu kitabın yazarı hakkında araştırma yaptığını ve bunun sonucunda da birçok kitap yazdığını öğrendiğini belirtmektedir.

K16 okuduğu kitapta en çok sevdiği noktayı izleyicileriyle paylaşıp yazardan daha önce okumuş olduğu eserden de söz ederek şu an okuduğu kitapla farklılığını ortaya koymaktadır.

Ben en çok şeyi sevdim kadının böyle kendinden emin duruşunu çok sevdim neden çünkü ben yazarın Bilinmeyen Kadının Mektubu’nu okumuştum oradaki kadın

karakter birazcık daha böyle nasıl desem kendinden emin değil de hani karşıdaki erkek karakterine çok fazla bağlanmıştı ve bu beni birazcık, bir tık rahatsız etti. Böyle körü körüne aşırı derecede bağlanması bence güzel olmamıştı ama mesela Amok Koşucusu'nda kadın karakteri de çok sevdim doktorun sonradan pişman olmasını da çok sevdim güzel bir kitaptı. (K16)

Çocukların okudukları kitaplardan edindikleri yeni bilgilere yönelik de farkındalık kazandıkları ve bu bilgileri izleyicileriyle paylaştıkları görülmektedir. K17 '*...daha sonra benim bu kitaptan öğrendiğim ilginç bir bilgi var, Bursa'ya Yeşil Bursa diyorlarmış ben bu kitapta öğrendim bunu.*' (Levent Bursa'da) ve K15 ise '*...şöyle içleri çok güzel mesela böyle resimliydi. Ben bu kitapta 7 yaşındayken ilk defa hayatımda ilk defa pelikan diye hayvan olduğunu görmüş bilmiş oldum.*' ifadesiyle okuduğu kitaptan pelikan isimli bir hayvan olduğunu öğrendiğini dile getirmektedir.

Kanal sahiplerinin ayrıca okudukları eserlerde yapılan mantık ve yazım hatalarına karşı da duyarlı oldukları görülmektedir. Bu noktada Kanal 9'un '*İçinde mantık ve yazım hatalarının çok olduğu Zamanın Efendileri – Diriliş kitabı benim için bir hayal kırıklığıydı maalesef ve pek sevmemiştım çünkü cidden çok fazla hata bulunuyordu.*' şeklinde söylemiyle mantık ve yazım hatalarının olduğu Zamanın Efendileri – Diriliş adlı kitabın kendisi için hayal kırıklığı olduğunu ve pek sevemediğini vurguladığı görülmektedir.

Çocukların okudukları yapıtların yazarlarının anlatımına yönelik değerlendirme yaptıkları, okudukları kitabın yazarı hakkında bilgi edindikleri ve farklı yapıtlarını okuyup bu yapıtlar arasında karşılaştırma yaptıkları, okudukları yapıtlardan edinilen yeni bilgilere karşı farkındalık kazandıkları ve metnin mantık ve yazım hatalarına ilişkin değerlendirme yaptıkları görülmektedir. Kanal sahibi çocukların okuduklarına ilişkin yaptıkları bu değerlendirmelerin eleştirel okur kimliğiyle bir ilişkisi olduğunu söylemek olanaklıdır.

3.6.3. Evrensel Okur

Kanal sahibi çocukların Youtube'da bir kanal oluşturmalarının ve ürettikleri içerikleri düzenleyerek bu ortamda paylaşımlarının bilgi iletişim teknolojilerinden yararlandıklarının göstergesi olduğu söylenebilir. Ayrıca çocukların farklı dillerde

yapıtları okuma istekleri ve okuduklarına ilişkin farklı dillerde gerçekleştirilen atölyelere katıldıkları görülmektedir.

K16 aşağıdaki ifadeleriyle elindeki kitabın İngilizcesini okumak istediğini ve böylelikle kitabı Türkçesiyle karşılaştırarak daha detaylı okumuş olacağını vurgulamaktadır.

Küçük Prens de çoğunuz muhtemelen adını duymuşsunuzdur veya okumuşsunuzdur. Ama ben yine de önermek istedim bu videoda okumayanlarınız da olabilir normal bir şey gayet. (Hem İngilizcesi hem Türkçesi elinde) Ben İngilizcesini okumadım Türkçesini 2-3 kez okudum ve çok sevdim. Çünkü çok farklı kitaptı. Eğer okumadıysanız okumanızı tekrardan tavsiye ediyorum. Hani her okuyuşunuzda inanın ki yani emin olabilirsiniz böyle farklı farklı yerlere gideceksiniz çok güzel çok eğlenceliydi. Aynı zamanda İngilizcesini de okumak istiyorum bu şekilde ikisini karşılaştıracam ve daha detaylı şekilde Küçük Prens'i okumuş olacağım. (K16)

Benzer şekilde K4 ise “Küçük Prens zaten gerçekten çok çok sevdiğim güzel kitaplardan biri. İnce olduğu için hemen okunabiliyor. Bir ara Küçük Prens’in Fransızca atölyesine katılmışım orada anlatıcı olmuştum ve sunumu ben yapmışım ve çok duygusaldı gerçekten benim için özel benim için ayrı yeri var. “cümleleriyle Küçük Prens adlı eserin Fransızca atölyesine katıldığını ve bu atölyede anlatıcı olduğunu belirtmektedir.

Çocukların bilgi iletişim teknolojilerini kullanarak içerik oluşturmaları, düzenlemeleri, paylaşımları, farklı dillerde eserleri okuma ihtiyacı hissetmeleri ve yine farklı dillerde gerçekleşen okuma etkinliklerine etkin katılım sağlamaları evrensel okur kimliğiyle ilişkili olabilir.

Kanal sahibi çocukların okur görünümüne bakıldığında kendilerini açık bir şekilde okuma alışkanlığını kazanmış bireyler olarak sundukları görülmektedir. Çocukların kitaplara ve okumaya ilişkin ifadelerinden hareketle ise eleştirel ve evrensel okur nitelikleri kapsamında ele alınabilecek bazı davranışlar da bulundukları çıkarımını yapmak olanaklıdır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE TARTIŞMA

Youtube’da kendi kanalını oluşturan kitap tanıtımları ve değerlendirmeleri yapan ortaokul düzeyindeki çocukların okuma kültürü görünümünü belirlemek amacıyla gerçekleştirilen çalışmada kanal sahiplerinin kitaplara yönelik kanal oluşturma öykülerine, kanallarında oluşturdukları kitaplarla ilgili video içeriklerine, sosyoekonomik çerçevelerine, okuma kültürü edinme süreçlerini etkileyen unsurlara, kanallarında bulunan kitaplara ve sunulan okur görünümüne ilişkin bulgular elde edilmiştir. Bu başlık altında elde edilen bulgulardan hareketle elde edilen sonuçlar sunulmuş ve ilgili alanyazında yer alan çalışmalar çerçevesinde tartışılmıştır.

“Kanal Oluşturma Öyküsü” teması içerisinde kanal sahibi çocukların Youtube’da kitap kanalı oluşturup kitaplar üzerine içerik üretmelerine nasıl başladıklarına ve niçin bu tarz içerikler ürettiklerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Youtube’da kitap tanıtım kanallarını nasıl oluşturduklarına ilişkin bulgular incelendiğinde çocukların genellikle Youtube’da takip ettikleri kitaplarla ilgili içerik üreten kullanıcıları ya da kitap önerisi almak için izledikleri videoların üreticilerini model alarak kitap okumaya yöneldikleri ve okudukları eserleri insanlarla paylaşmak gibi benzer davranışlar sergiledikleri sonucu elde edilmiştir. Bu bağlamda İnal ve Kamacı (2021) çalışmasında çocukların, Youtube’da fenomen olan kişilerle kendileriyle özdeşleştirdikleri ve onları rol model olarak gördükleri sonucunu elde etmiştir. Boğa ve Sağlam (2021) ise yürüttüğü araştırmada Youtube’da içerik üreten çocuğu izleyen başka bir çocuğun izlediği kişinin yerinde olmayı isteyebileceğini ve onun davranışlarını model alabileceğini vurgulamaktadır.

Çocukların kanallarında yer alan içerikleri niçin ürettiklerine ilişkin ifadeleri dikkat çekmektedir. Bu noktada kanal sahibi çocuklar; önerdikleri kitapları izleyicileri edinip kendilerine yorumlar aracılığıyla geri dönüş yaptıklarında mutlu olduklarını ve kendi sevdikleri kitapları başkalarının da okumasını istediklerini belirtmektedirler. Bu

durumun okunulanların paylaşılma isteği ve izleyici etkileşimiyle ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Anderson (2020) çalışmasında Youtube Kitap Topluluğu'nda katılımcıların sosyal etkileşim kurmak için belirli kitapları okudukları ve bu kitapları başkalarıyla paylaştıkları sonucuna ulaşmıştır.

Çocukların kanal oluşturma öykülerinden söz ederken başkalarına faydalı olma düşüncesiyle kitaplara ilişkin içerik ürettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda bakıldığında Kızılkaya'nın (2021) çalışmasında Youtube'da içerik üreten annelerin diğer insanlara faydalı olma isteğiyle paylaşımlarını yaptıkları sonucuna ulaştığı görülmektedir. Yaşar (2021) ise çalışmasında kitaplarla ilgili içerik üreten kullanıcıların Youtube Kitap Topluluğu'na katılım nedenleri arasında sosyal fayda sağlama, kişisel gelişimlerine katkıda bulunma ve dijital video arşivi oluşturma düşüncelerinin yer aldığını tespit etmiştir.

Youtube'da kitap tanıtım kanalı olan çocukların kitaplara yönelik ortak video içerikleri ürettikleri görülmektedir. İncelenen kanallarda çocukların; kitaplıklarında yer alan kitapları tanıttıkları “kitaplık turu” içerikli videolara, geçmiş ayda okudukları ya da gelecek ayda okuyacakları kitaplar hakkında konuştukları “(...)ayında okuduklarım/okuyacaklarım” içerikli videolara, satın aldıkları kitapları gösterdikleri veya yeni gelen kitap kargosunu ekran karşısında açtıkları “kitap alışverişi, kargo açılımı ve kutu açılımı” içerikli videolara, bireysel olarak ya da arkadaşlarıyla birlikte belirli hedefler koyarak bu hedeflere dönük kamera karşısında okumalar yaptıkları “okuma maratonu” içerikli videolara, belirledikleri herhangi bir yaş aralığına uygun olduğunu düşündükleri “(...) yaş arası kitap önerileri” içerikli videolara ve okuma eylemini devam sürdürme noktasında sorun yaşadıkları, okumadan uzaklaşmalarına ilişkin konuştukları okuma tembelliği dönemlerinden söz ettikleri video içeriklerine yer verdikleri görülmektedir. Elde edilen bu bulgulardan hareketle Youtube'da kitap tanıtım kanalı olan çocukların sanal bir topluluğun üyeleri olarak kitap tanıtımı ve değerlendirmesi yaparken benzer türde video içerikleri ürettikleri sonucu elde edilmiştir. Özşenler'e (2019) göre dijital ortamda içerik üreten kişiler, üslup ve dili kullanımları açısından farklılıklar gösterebilirler de çoğunlukla içerik olarak benzer şeyler üretmektedirler. İncelenen kanallarda yer verilen benzer içeriklerin var olmasının ise Youtube'da kitaplara ilişkin içerik üreten çocukların kendi aralarında, üretilmesi gereken içeriklere ilişkin ortak bir anlayış oluşturdıklarını gösterdiği düşünülmektedir. Tolystopyat (2018) çalışmasında

Youtube Kitap Topluluğu videolarının belirli kategorilerde olduğunu, yerleşik sözleşmeleri takip ettiğini belirtmektedir. Araştırma sonucunda alanyazındaki çalışmalardan farklı olarak (Anderson, 2020; Ehret vd., 2018; López, 2017; Sampaio & Costa, 2022; Tolystopyat, 2018) incelenen kanalların sahibi çocukların belirli yaş düzeyine yönelik kitap önerilerinde bulundukları ve okumayı sürdürme noktasında sorun yaşadıkları okuma tembelliği dönemleri hakkında konuştukları video içeriklerine yer verdikleri sonucu elde edilmiştir. Öztürk (2021) ise çalışmasında Youtube’da kitaplarla ilgili içerik üreten kullanıcıların okudukları ve satın aldıkları kitaplara ilişkin kitap eleştiri ve değerlendirme yapma, okuma listeleri oluşturma, kitaplıklarını paylaşma, takipçileriyle birlikte kitap okuma gibi eylemleri kapsayan içerikler ürettiklerinden söz etmektedir.

Kitaplık turu içerikli videolarda çocuklar kitaplıklarının raflarında yer alan kitaplarını veya yeni edindikleri kitaplarını izleyicilere göstererek izleyicilerine kitap hakkında çeşitli bilgiler verdikleri görülmektedir. Çocukların kitaplık turu içerikli video oluşturmaları için kitaplıklarının kitap sayısı bakımından belirli seviyeye gelmesini ifade ettikleri de çalışmada elde edilen bulgular arasındadır. Bu bulgulardan hareketle ise çocukların izleyicilere sunma amacıyla yeni kitaplar edinme davranışı gösterdikleri sonucu elde edilmiştir. Tezgeç (2020) yürüttüğü çalışmasında sosyal medyada yapılan kitap paylaşımlarına ilişkin; kitapların okunmadan, kapaklarına bakılarak tanıtıldığını, kitapların tüketim nesnesi haline geldiğini, gösterinin ve sunuşun bir biçimi olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca çocuklar kitaplık turu içerikli videolarını izleyicilerinin talebi doğrultusunda ürettiklerini söylemektedirler. Bu durum ise içinde bulunan sosyal medya ortamının sunduğu üretici-izleyici ilişkisiyle açıklanabilmektedir. Tezgeç’ e (2020) göre paylaşılan ürünün ait olduğu beğeni sınıfı, beğenilip beğenilmeyeceği paylaşım yapanların motive olmasını sağlar. Bu noktada içerik üretici olan çocukların, beğenileri dikkate alarak motive oldukları için bu türde içerik ürettikleri söylenebilir.

“(…) Ayında Okuduklarım/Okuyacaklarım” içerikli videolarda çocuklar belirttikleri ay içerisinde okudukları veya okuyacakları kitap sayısına ve okuma hedeflerine ilişkin plan ve değerlendirmelerini izleyicileriyle paylaşmaktadırlar. Alanyazında yer alan çalışmalar incelendiğinde kitap tanıtım kanallarında okurlar tarafından aylık okunulan veya okunması planlanan kitapların kısaca

değerlendirilmesinin yapıldığı video içeriklerinin var olduğu görülmektedir (Anderson, 2020; Ehret, vd., 2018; Tolystopyat, 2018).

İçeriği “Kitap Alışverişi, Kargo Açılımı ve Kutu Açılımı” olan videolarda çocuklar kendileri tarafından veya aileleri tarafından yapılan kitap alışverişleri sonucu edindikleri kitapları izleyicilerine göstermekte ya da gelen kitap kargolarını ekran karşısında açmaktadır. Kanallarda yer alan bu içerikteki videolarda kitabın alındığı internet sitesi ve fiyatı hakkında bilgi verilmektedir. Bu bulgudan hareketle kitap tanıtımı yapan çocukların içinde bulundukları Youtube ortamının sunduğu reklam olgusunun etkisi altında kalarak kitapları bir tanıtım nesnesi olarak sunup nesneleştirdikleri sonucu elde edilmiştir. Benzer şekilde Yaşar (2021) gerçekleştirdiği çalışmada yeni medya ortamlarında bulunan kitap sayfalarının okumayı dijitalleştirmenin yanı sıra metalaştırdığı sonucuna ulaşmıştır. Bununla ilgili Anderson (2020) Youtube Kitap Topluluğu’nun Youtube’daki diğer topluluklar gibi ürün yerleştirme ve sponsorluk aracılığıyla metalaşmadan etkilendiğini vurgulamaktadır. Kalan (2021) ise çalışmada Youtube kullanıcıları tarafından kutu açma videolarına ilgi duyulduğunu vurgulamaktadır.

“Okuma Maratonu” içerikli videolarda çocukların belirledikleri bir kitap serisini veya herhangi bir kitabı belirlemiş oldukları gün veya saat içerisinde ekran karşısında okudukları görülmektedir. Zaman zaman okuma eylemlerine ara vererek okunulan yere kadar olaylar özetlenip kitap hakkında yorumlar izleyicilerle paylaşılmaktadır. Ayrıca bu etkinliği çocuklar bazen arkadaşlarıyla birlikte gerçekleştirmektedir. Okuma esnasında çekilen videolar, sonrasında düzenlenerek birleştirilip ortak bir video halinde izleyicilere sunulmaktadırlar. Bu bulgulardan hareketle okuma maratonu etkinliklerinin aslında ekran karşısında yoğun okuma davranışını temsil ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında bulunan çalışmalara bakıldığında okuma maratonu adı verilen etkinliklerin okullarda yüz yüze katılımı ile gerçekleştirildiği de görülmektedir. Clark (2018) çalışmada okulda gerçekleştirilen okuma maratonuna katılan öğrencilerin katılmayan akranlarına göre okuma eyleminden daha çok hoşlandıkları, sıklıkla günlük olarak okumalar yaptıkları, çeşitli türleri okudukları ve okumaya ilişkin olumlu düşüncelere sahip oldukları sonucunu elde etmiştir. IFLA Okul Kütüphaneleri Bölümü Daimî Komitesi (2018) ise çalışmada Namibya’da her yıl gerçekleştirilen okuma maratonuyla çocuklara kendi dillerinde öykü sunulduğunu ve bu maratonun okuma kültürünü teşvik ettiğini belirtmektedir.

“Okuma Tembelliği (Reading slump)” içerikli videolarda ise çocukların kitap okuyamadıkları, okuma isteklerinin olmadığı ve okurken sıkıldıkları sürece ilişkin düşüncelerini ifade ettikleri görülmektedir. Çocuklar tarafından kitabın anlatım dili, uzun olması, sürükleyici olmaması ve teknolojik cihazlara bağlı olunması gibi durumlar okuma tembelliğine kendilerini iten nedenler olarak gösterilmektedir. Bu bulgulardan hareketle Youtube ortamında kitap tanıtım kanalı olan çocukların, okumaya ilişkin yaşadıkları benzer durumları ifade etmek için sosyal medya üzerinden yorumlanan ve yeniden biçimlenen okuma eylemlerinin içerisine ortak bir kavram yerleştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda Bülbül Oğuz (2012) çalışmasında sosyal medyada kullanılan dilin günlük yaşamda konuşulan dile Türkçe, İngilizce ve yarı Türkçe yarı İngilizce yeni kavram ve kelimeler eklediği sonucunu elde etmiştir. Ayrıca sosyal medyanın ve içerisinde bulunan başlıkların gündelik konuşulan dilden bağımsız kendilerine ait bir sözvarlığına sahip olduğu da çalışma sonunda elde edilen sonuçlar arasındadır. İnalöz (2016) ise çalışması sonucunda ortaokul 8.sınıf öğrencilerin sosyal medya ortamında Türkçenin dil kurallarına özen göstermeden paylaşım yaptıkları ve ölçünlü dile aykırı olarak jargon geliştirdikleri sonucunu elde etmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen Youtube kanallarında kitap tanıtan çocukların ekranın karşısındaki duruşlarının ve ifadelerinin; kamera arkasında kalan ve açık bir şekilde sunulmayan çeşitli yapılarına ilişkin fikir verdiği söylenebilir. Çocuğun içinde bulunduğu sosyoekonomik çerçeve de bu yapılardan biridir. Ailenin ve toplumun sosyoekonomik düzeyinin, kültürel özelliklerinin ve yaşam biçiminin çocuğun dil gelişimini üzerinde etkili olduğu kabul görmektedir (Çiftçi & Temizyürek, 2008). Sahip olunan ekonomik düzeyin okuma kültürü edinme sürecinde belirleyici olduğu düşünülmektedir. Ergün ve Çıldır’a (2021) göre çocuğun içinde bulunduğu ortamların oluştuğu bağlamın niteliği okuma gelişimi için elverişli veya riskli bir çevre oluşturur; sosyal sınıf içerisine yuva yapmış olan ortam ve ilişkilerin okuma odağında yorumlanması önemlidir.

Kanallarda oluşturulan sosyoekonomik çerçeve kapsamında çocukların, kendilerinin ve ailelerinin kitap odağında tüketim pratiklerine ve evde sunulan okuma ortamlarına yönelik bulgular elde edilmiştir. Deniz, Türe, Uysal ve Kunduroğlu’na (2015) göre gelir düzeyi, anne-baba eğitim düzeyi, sosyal etkinliğe katılma sıklığı ve eve alınan

okuma kitabı sayısı gibi değişkenler sosyoekonomik düzeyin belirlenmesinde öne çıkan değişkenlerdir.

Youtube’da kitap temalı içerik üreten çocukların ifadelerinden hareketle ellerinde bulunan harçlık veya burslarının bir kısmını kitap almak için harcadıkları, kitaplarını satın almadan önce çeşitli sitelerden fiyat karşılaştırması yaptıkları ve uygun buldukları sitelerden kitaplarını satın aldıkları görülmektedir. Bütçe, indirim ve harcama gibi kavramlar üzerinden yapılan konuşmalardan hareketle kitap edinme eyleminin bir tüketim davranışına dönüştüğü sonucu elde edilmiştir. Ayrıca yapılan bu harcamalar; çocukların kitap edinme ihtiyacını karşılayabildiğini, okuma kültürü edinme sürecinde kitaplara erişim noktasında engel oluşturacak belirgin ekonomik dezavantajlarının olmadığını ve ailelerinin bu harcamamalara karşı çıkmadığını göstermektedir. Bu durumun ise çocuğun içinde bulunduğu ailenin sosyoekonomik durumuyla ve sunduğu sosyokültürel yapıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bununla ilgili olarak Sampaio ve Costa (2022) çalışmaları sonucunda Youtube Kitap Topluluğu’na katılan ve katılmayan gençler arasında sosyoekonomik gerçeklik bakımından sürekli büyüyen bir uçurumun olduğuna ulaşmıştır. Chen ve diğerleri (2018) ise çalışmaları sonucunda ailelerin sosyoekonomik düzeyinin bireylerin okuma becerisini doğrudan veya dolaylı etkilediği sonucunu elde etmişlerdir. Çalışma sonuçlarından farklı olarak Quichi ve Yuxin (2021) ailenin sosyoekonomik durumu ile okuma alışkanlığı arasındaki ilişkinin her zaman tutarlı olmayacağını; Can, Türkyılmaz ve Karadeniz (2010) ise öğrencilerin okuma sıklıklarının anne ve babaların gelir düzeylerinden etkilenmediğini belirtmektedir.

Çocukların ifadelerinden hareketle öncelikle anneleri olmak üzere ebeveynlerinin kişisel ya da ortak kitapları olduğu ve kendileri veya çocukları için kitap alışverişleri yaptıkları görülmektedir. Bu bulgudan hareketle Youtube gibi görünür bir ortamda olsun ya da olmasın aile bireylerinin kitap için bir bütçe ayırdıkları ve okuma kültürü edinme sürecinin gerekliliklerinden biri olan kitaba erişim şartının sağladıkları sonucu elde edilmiştir. Şahin (2009) yürüttüğü çalışmasında öğrencilerin okuyamama nedenleri ile sosyoekonomik düzeyleri arasında yüksek düzeyde bir ilişki olduğunu, alt sosyoekonomik düzeyden olan bireylerin kitapların pahalı olması sebebiyle okuyamadıklarını ve öğrencilerin harçlıklarını harcadıkları yerlerin sosyoekonomik düzeylerine göre farklılaştığını sonucunu elde etmiştir.

Kanal sahibi çocuklar okuma kültürü süreçlerini biçimlendiren ev ortamlarına ilişkin bulgular da elde edilmiştir. Çocuklar evlerindeki kitaplıklardan, kitap fuarlarına katılmalarından, kitap çekilişlerinden ve hediye olarak kitap almalarından söz etmektedirler. Bu bağlamda çocukların orta ve üst sosyoekonomik çevreden geldikleri düşünülmektedir. Duran ve Erkek (2018) çalışmasında öğrencilere sağlanan rahat okuma ortamının ve evde zengin bir kitaplık bulunmasının ailelerin ekonomik düzeyleriyle ilişkili olduğunu belirtmektedir. Şahin (2012) ise öğrencilerin sosyoekonomik düzeyleri ile evlerinde kendilerine ait bir kitaplıklarının olması arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucunu elde etmiştir.

Günlük yaşam içerisinde çocuğun katılım sağladığı etkinliklerin de sosyoekonomik düzeyle ve kültürel yapıyla ilişkili olduğu görülmektedir. Kanal sahibi çocukların ifadelerinden hareketle aileleriyle veya arkadaşlarıyla kitap fuarlarına-imza günlerine katılma ve bu sosyal ortamlarda yazarlarla tanışma fırsatı buldukları sonucu elde edilmiştir. Çocukların katıldığı bu sosyal ortamların aile tarafından sunulan kültürel koşullar ile ilişkisi olduğu düşünülmektedir. Suna (2006) çalışması sonucunda ebeveynlerin sahip oldukları olanaklar doğrultusunda çocuklarıyla birlikte kütüphane, kitap evi, kitap fuarı gibi yerlere gitmelerini; yazar okuma ve imza günlerini çocuklarıyla birlikte takip ederek çocukları ile yazarların tanışmasını sağlamalarını önermektedir. Erduran (2008) ise çalışmasında kitap fuarlarının, okuma kültürünün oluşmasında son derece önemli görülen etkinliklerden biri olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Ailelerin yapılan çekilişlerle veya yılbaşı hediyesi olarak çocuklarına kitap hediye ettikleri görülmektedir. Ailelerin çocuklarına kitap hediye etmelerinin çocuğun içinde bulunduğu kültürel yapıyla ilişkisi olduğu düşünülmektedir. Bu durum ailelerin bir hediye olarak kitapları anlamlı bulduklarını ortaya koymaktadır. Şahin (2009) çalışması sonucunda öğrencilerin kendilerine sunulan hediye çeşitlerini tercih etme durumları ile sosyoekonomik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu sonucunu elde etmiştir. Tanju (2010) çalışmasında çocuğa her fırsatta kitap alınarak hediye almanın sevindirici hissinin yaratılmasının ve eğlendirici ve değerli bir hediye olduğu izleniminin uyandırılması gerektiğini ifade etmektedir. Eminoğlu ve Bağçeci (2020) ise çocuğa özel ve değerli günlerinde kitap hediye edilmesi veya arkadaşlarına kitap hediye etmesi sağlanarak kitabın değerinin çocuğa hissettirilebileceğini belirtmektedir.

Çocukların okuma kültürü edinme süreçlerinde etkili olan unsurlara ilişkin yapılan incelemelerde aile, okul, arkadaş ve sosyal medya unsurlarının süreç içerisinde çeşitli rollere sahip oldukları sonucu elde edilmiştir. Çocuklar ailelerinin kendilerine küçük yaştan itibaren kitap okuduklarından, anne babalarının okur olarak kendilerine model olduklarından, ev ortamında okunanlar üzerine birlikte konuştuklarından ve okudukları kitapların filmini ailece izlediklerinden bahsetmektedirler. Elde edilen bulgulardan hareketle ailelerin çocuklarının kitapla tanışması için uygun ortamı sağladığı ve birlikte okuma deneyimleri gerçekleştirme olanağı sundukları sonucu elde edilmiştir. Bu durumun ise okuma kültürü edinme sürecini olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir. Benzer şekilde Kakırman ve Yıldız (2016) çalışmasında çocuğu kitapla ilk olarak tanıştıranın ailesi olduğunu, ebeveynlerinin çocuklarına kitap okuyarak örnek olduğunu ve anne babalarını kitap okurken gözlemlemenin okuma alışkanlığı kazanma bakımından bir öneme sahip olduğunu belirtmektedir. Kachak ve diğerleri (2021) çalışmaları sonucunda aile ile gerçekleştiren okumaların okuma kültürü edinme sürecinde önemli olduğunu vurgulamaktadır. Aküzüm ve Bars'a (2022) göre aileyi kitap okurken gören çocuklar bu davranıştan etkilenecek okuma alışkanlığı edinme yolunda ilk adımlarını atmış olur.

Çocukların söylemlerinden hareketle, aile ortamı dışında en çok vakit geçirdikleri okul ortamlarının okuma süreçleri üzerindeki etkisinden söz etmek mümkündür. Özkan'a (2021) göre ailede oluşan okuma kültürünün kuramsal ve uygulama alanı okuldur. Çocuklar okul ortamı içerisinde başta Türkçe öğretmenleri olmak üzere branş öğretmenlerinin okumaya ilişkin kendilerine kitap önermelerinden ve çeşitli sorumluluklar vermelerinden bahsettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Kanal sahiplerinin ifadelerinden hareketle öğretmenlerinin çoğunlukla kendilerine okumaları için kitap önerdiği, bazen ise okumaya ilişkin ödevler verdikleri, okuttukları kitaplardan sınav yaptıkları sonucu elde edilmiştir. Bu bağlamda Mut ve Gelişli (2021) çalışmasında öğrencilere göre öğretmenlerinin okuma alışkanlığı kazandırma sürecinde en etkili rolünün kendilerine kitap tavsiye etmesi olduğu sonucunu elde etmiştir.

Öğretmenlerin öğrencileri ödev ve sınav gerekçeleriyle okumaya yönlendirmelerinin okumanın kültür haline gelmesi noktasında yeterli bir çaba olmadığı düşünülmektedir. Bulut ve diğerlerine (2020) göre okuma kültürü sürekli okuma isteğiyle oluşmaktadır ve ders kitaplarından yapılan okumaları veya ödev hazırlamayı içermez.

Çıldır ve Ergün (2021) çalışmaları sonucunda günlük olarak ödev gibi tamamlanan okuma saatleri okuma kültürü edinme sürecinde bir aşama oluşturmaktan uzak olduğunu dile getirmektedir. Ünlü (2019) ise gerçekleştirdiği çalışmasında okumanın ödev olarak verilmesinin öğrenciyi olumsuz etkileyebileceği sonucuna ulaşmıştır.

Çocuklar okul ortamında zaman zaman gerçekleştiren okur- yazar buluşmalarına katıldıklarını ve bu buluşmalarda yazarlara kitaplarını imzalattıklarını dile getirmektedirler. Bu bağlamda çocukların okur yazar buluşmalarını okuma için verilen ödevlere ve sınavlara göre daha olumlu karşıladıkları sonucu elde edilmiştir. Fakat bu tarzda etkinlikler okul ortamında sıklıkla gerçekleştirilmediği dikkat çekmektedir. Polat (2019) gerçekleştirdiği çalışmada kitap fuarlarını gezmeye gitme, yazarların okulda misafir edilerek öğrencilerle bir araya getirilme, halka açık mekanlarda birlikte kitap okuma, kitap tanıtımlarının yapma, kitap okunup filmini izleme ve kitaba ilişkin canlandırmalar yapma gibi etkinliklerin öğretmenler tarafından çok sık olmasa da gerçekleştirilen etkinlikler olduğu sonucunu elde etmiştir. Ünlü (2019) ise çalışması sonucunda öğretmenlerin fuar ve imza günleri gibi etkinlikleri az gerçekleştirdikleri sonucuna ulaşmıştır.

Çocukların okul değişkeni içerisinde ödevlerinin çok olmasından, ders yoğunluklarının fazla olmasından, sürekli test çözüyor olmalarından ve sınava hazırlanıyor olmalarından dolayı okumaya istedikleri gibi vakit ayıramadıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Bu bulgulardan hareketle sınava hazırlanma, ders ve ödev yoğunluğu gibi durumların okuma kültürü edinme sürecinde engel oluşturan unsurlar olarak görüldüğü ve çocukların okuma ihtiyaçlarını okul dışı zamana konumlandırmaya çalıştıkları sonucu elde edilmiştir. Deniz (2015) çalışmasında ortaokul öğrencilerinin okumaya ilişkin en büyük engel olarak ders yoğunluğunu gördükleri sonucunu elde etmiştir. Büyükalın Filiz ve Kalaycı (2019) ise yürüttüğü araştırma sonucunda öğrencilerin en yoğun döneminin ortaokul olduğu sonucunu elde etmiştir. Fakat çalışmada LGS'ye hazırlanılan sürecin okumayı olumsuz etkilediğini ifade eden öğrencilerin yanı sıra sınav hazırlık sürecinin okuma üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını ifade eden öğrencilerin olduğu sonucunu da ulaşılmıştır.

Youtube'da kitap tanıtım kanalı olan ortaokul öğrencilerinin arkadaşlarıyla birbirlerine kitaplar önerdiklerini ve önerilen bu kitapları edindiklerini ifade ettikleri

görülmektedir. Ayrıca çocukların ifadelerinden hareketle arkadaşlarıyla karşılıklı olarak birbirlerinin okuma tarzlarına ilişkin bilgi sahibi oldukları sonucu çıkarılabilir. Ayrıca çalışmada arkadaşlarıyla birbirine kitap öneren çocukların tavsiye kitapları edindikten sonra okuyarak olumlu veya olumsuz değerlendirmelerini izleyicileriyle paylaştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Özcan, Batur ve Sağcan (2019) çalışmasında kız ve erkek öğrencilerin okudukları kitapları hemcinslerine tavsiye ettiği sonucuna ulaşmıştır. Balcı 'ya (2016) göre akran çevresinin etkisi bireyin okumaya karşı geliştirilen olumlu veya olumsuz tutumla görülebilir. Özdemir Çırakman ve Arı (2018) ise çalışması sonucunda ortaokul öğrencilerinin arkadaşlarının etkisiyle bilinçsiz seçimler yaparak yaş düzeylerine uygun olmayan ve kültür anlamda değerlerle özdeş olmayan eserlere eğilim gösterdikleri sonucunu elde etmiştir. Görüldüğü üzere çocukların birbirlerine kitap önerme durumları ya da okumaya ilişkin birbirlerini etkileme durumları olumlu veya olumsuz bağlamda ele alınabilmektedir.

Çocukların günlük yaşamdaki arkadaşlarının yanı sıra sosyal medya ortamında edindikleri Youtube'da içerik üreten arkadaşlarının önerdiği kitapları satın alıp okudukları görülmektedir. Ayrıca çocuklar kendileri gibi sosyal medya ortamında hesabı veya kanalı olan kişilerin video içeriklerini izleyerek okuma tercihleri yapmaktadırlar. Bu bulgulardan hareketle Youtube'da kitap tanıtım kanalı olan ortaokul öğrencilerinin etkin olarak kullanıcısı oldukları sosyal medyanın, okuma kültürü edinme süreçlerinde belirleyici olduğu sonucu elde edilmiştir. Bununla ilgili Mut ve Gelişli (2021) çalışmalarında ortaokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı oluşturma noktasında medyanın okumaya karşı istek ve merak uyandırma gibi olumlu rolü olduğunu ifade ettikleri sonucunu elde etmişlerdir. Ayrıca çalışma sonucunda öğrencilerin televizyon veya internet gibi ortamlarda gördükleri eserleri merak edip onları alıp okumak istedikleri ve yeni medya ortamlarında yapılan kitap tanıtımı ve reklamların öğrencilerin kitaplara karşı ilgisini çektiği ve onları okumaya yönlendirdiği sonucunu da elde etmişlerdir. Çocuklar basılı ya da sanal ortamlarda yer alan okuma ürünlerinden kendilerine uygun olanları ya da başkaları tarafından önerilenleri okumaktadır (Özdemir Çırakman & Arı, 2018). Bağcı Ayrancı'ya (2021) göre günümüzde çocuklar medya ortamında yer alan karakterleri tanıtılan eserleri daha çok beğenmektedirler. Ayrıca Bağcı Ayrancı (2021) medyanın okuma kültürü edinme sürecini etkileyen önemli bir etken olduğu için doğru kullanılması gerektiği vurgulanmaktadır. Alanyazında yer alan diğer çalışmalar incelendiğinde de

sosyal medya kullanımının okuma üzerinde olumsuz etkisi olmadığına, öğretmenlerin sosyal medya ortamında okuma becerilerini geliştirmeye yönelik görevler verebileceğine ve çeşitli medya ortamlarının okuma kültürü edinme sürecini yönlendirebileceğine ilişkin sonuçlar elde edildiği görülmektedir (Armut & Türkyılmaz, 2017; Ntakirutimana & Okoro, 2021).

“Kanallarda Bulunan Kitaplara Genel Bakış” teması altında çocukların ifadelerinden hareketle kanallarında yer alan kitaplarının seçimlerini nasıl yaptıklarına, hangi kitapları edindiklerine ve okuduklarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Kitap tercihi noktasında Youtube’da kitap tanıtım kanalı olan çocukların seçim yapmayan, ellerine geçen her kitabı okuyan, ayırım yapmayan ve her kitabı değerli gören okurlar olarak kendilerini sundukları sonucu elde edilmiştir. Bununla ilgili olarak Özdemir Çırakman ve Arı (2018) çocukların kitap seçiminde tamamen serbest bırakılmasının uygun olmadığını, Yağcı (2007) ise çocukların kitapla bir araya getirilmesinin tesadüfi olmaktan kurtarılmasına ve onların kitap seçimi yapabilme becerisini edinebilmelerini sağlamaya dikkat çekmektedir.

Kanal sahibi çocuklar, her ne kadar kitap seçimlerini gelişigüzel yaptıklarını belirtse de çeşitli videolarında kitabın konusu, yaptıkları sınıflandırma, kitabın popüler olması ve kitabın yazarı gibi kitap tercihlerini etkileyen unsurlardan söz ettikleri sonucu elde edilmiştir. Alan (2020) çalışmasında kitap seçimini yönlendiren çeşitli etkenlerin olduğunu ve yazar, konu, tür, isim, kapak vs.nin bu etkenlerin bazıları olduğunu belirtmektedir.

Çocukların kanallarında yer alan kitaplara ilişkin elde edilen bulgular genellikle kanal sahibi çocukların zamana yolculuk yapma, geleceği görme, özel gereksinimli bireyleri ve kendileri gibi Youtube’da içerik üreten bireyleri işleyen konuların yer aldığı eserleri okuduklarını ve kanallarında tanıttıklarını ortaya koymaktadır. Ayrıca çocukların macera ve aksiyon konulu kitaplara ilgi duydukları sonucuna da çalışmada ulaşılmıştır. Güneş’e (2017) göre 12-15 yaş arası macera dönemini kapsamaktadır ve çocuklar bu dönemde macera kitapları, duygusal aşk romanları ile seyahat kitaplarına yönelmektedirler. Alamdar (2015) çalışmasında ortaokul öğrencilerinin heyecan uyandıran, aksiyonlu, tarihsel, hayal gücü ile bilimin bir arada olduğu ve ilginç olayların yaşandığı eserlere daha çok ilgi duydukları sonucunu elde etmiştir. Ortaokul

öğrencilerinin en çok tercih ettiği konunun macera olduğu çeşitli araştırmalar sonucunda da elde edilmiştir (Deniz, 2015; Maden & Önal, 2020).

İncelenen kanallardaki videolardan hareketle çocukların klasik, popüler, fantastik, mitolojik ve distopik olarak sınıflandırdıkları eserlere eğilim gösterdikleri sonucu elde edilmiştir. Klasik kitapların tercih edilmesiyle ilgili alanyazında yer alan diğer çalışmalar incelendiğinde Özdemir Çırakman ve Arı'nın (2018) çalışmaları sonucunda 5. ve 6. sınıfların aile ve öğretmen etkisiyle çoğunlukla yerli ve yabancı klasik kitapları seçtiklerini tespit ettikleri görülmektedir. Ünal ve diğerleri (2018) ise gerçekleştirdikleri çalışmalarında 4-8. Sınıf öğrencilerinin edebi türler içerisinde Türk ve dünya klasiklerini seçtikleri sonucunu elde etmiştir.

Kanal sahibi çocukların popüler kitaplara yönelmelerinin ise medya ortamında bulunmalarıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bilgin ve Güner (2017) ilkökul çağındaki çocukların medya tarafından üretilen, desteklenen popüler kültür ürünlerini tüketmeye açık bireyler olduklarını dikkatlere sunmaktadır. Bu bağlamda Yüksek ve Torun (2017) popüler kültürün kitap bağlamında büyük bir role sahip olduğunu ve okurların bu durumun farkında olduklarını, hayatlarına yansıttıklarını dile getirmektedir.

Çalışma bulgularına bakıldığında çocukların ünlü olarak nitelendirip sürekli Harry Potter serisinden söz ettikleri ve bu seriyi okuma eğilimi gösterdikleri görülmektedir. Algül (2017) çalışmasında Harry Potter, Percy Jackson ve Sherlock Holmes gibi fantastik, macera ve aksiyon türünde popüler kültür olgusunun gündeme getirdiği kitapların katılımcılar tarafından okunduğu sonucunu elde etmiştir. Sakallı (2014) ise okumadığı için şikâyet edilen gençlerin günümüzde ciddi anlamda okumaya başladığını fakat gençlerin Harry Potter, Alacakaranlık ve Açlık Oyunları gibi ortak noktası doğüstü konuları işleyerek ilgi çekip okura haz verme olan popüler kültür ürünlerini okuduklarını vurgulamaktadır.

Çocukların popüler olanı okuma eğilimlerinin yanı sıra kanallarında bulunan kitapları fantastik, mitolojik ve distopik olarak sınıflandırmaları da söz konusudur. Çocuklar sıklıkla fantastik, mitolojik ve distopik olarak ifade ettikleri kitapları tercih ettiklerini belirtmektedirler. Özbaşı'ya (2020) göre fantastik ürünlerde gerçek dünya ile düş dünyası arasında geçişler yapan karakterler daha hareketli olmalarıyla okurların ilgisini artırarak kurguyu aynı şekilde ilerletmekten kurtarabilmektedir. Kanal sahibi

çocukların fantastik türe olan eğilimlerinin de bu durumla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca alanyazında fantastik türde eserlerin farklı yaş grupları tarafından tercih edildiğine ilişkin çalışmalar yer almaktadır (Ayyıldız vd., 2006; Ünal vd., 2018; Ünlü, 2019).

Çocukların kanallarında mitolojik ve distopik eserlere vurgu yapmaları dikkat çekmektedir. Çocuklar mitolojik dönemlere ait masalımsı hikâyelerden büyük zevk duymaktadırlar (Aytaş, 2021). Bu bağlamda çocukların zevk duydukları için mitolojik olarak nitelendirdikleri kitapları okuma eğilimi gösterdikleri düşünülmektedir. Distopik romanların tercih edilmesinin de benzer şekilde okuma zevkiyle ilişkili olduğu söylenebilir. İskender' e (2017) göre sınırlandırmalar olmadan özgür ve güçlü başkahramanın çeşitli mevzuları sorgulaması ve bunları değiştirmeye yönelik harekete geçmesi, genç okurların gözünde distopik romanları değerli kılan bir özelliktir.

Kanallarda bulunan kitaplar, çocukların yazar seçimleri hakkında da fikir vermektedir. Çalışma sonucunda çocukların; yerli/yabancı, Türk/yabancı yazar şeklinde sınıflandırma yaptıkları ve genellikle yabancı yazarları okumayı tercih ettikleri sonucu elde edilmiştir. Karadayı (2019) ortaokul öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışması sonucunda okunan kitapların çoğunluğunun seri şeklinde olan popüler kültüre ait yabancı kitaplar olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca yabancı olan yazarların severek okunduğu da çalışmada elde edilen sonuçlar arasındadır. Alanyazındaki çalışmalara bakıldığında çocukların yabancı yazar seçimlerinin yanı sıra öğretmenlerin de yabancı yazarları önermelerinin söz konusu olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Özdemir (2022) çalışması sonucunda Türkçe öğretmenlerinin Facebook gruplarında önerdikleri yazarları sıralamıştır. Bu sıralamaya bakıldığında birinci sırada yabancı bir yazarın yer aldığı görülmektedir.

“Sunulan Okur Görünümü” temasında çocukların Youtube ortamında sundukları okur görünümleri ele alınmıştır. Kanal sahiplerinin açık veya örtülü ifadeleriyle medya ortamında kendilerini; okuma alışkanlığı edinmiş, eleştirel ve evrensel okurlar olarak sundukları sonucu elde edilmiştir. Bununla ilgili olarak Hepekiz ve Gökaliler (2019) çalışmalarında sosyal medya ortamlarının, bireylerin kimlik ve imaj oluşturma fırsatı buldukları ortamlar olduğunu ve bireylerin bu ortamlarda kendilerini beğeni alacakları veya toplumun onaylayacağı şekilde sunma davranışı sergilediklerini vurgulamaktadırlar.

Bu bağlamda çocukların kendilerini açık bir şekilde okuma alışkanlığını kazanmış bireyler olarak sunmalarının toplumsal kabul ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Yaşar (2021) ise çalışmasında Youtube Kitap Topluluğu'na katılmanın okuma alışkanlığı kazandırdığı, okuma alışkanlığını disiplinize ettiği ve bu ortama katıldıktan sonra bireyde bir okuma kültürü oluşturduğu sonuçlarına ulaşmıştır.

Kanal sahibi çocukların okudukları yapıtların yazarlarının anlatımına yönelik değerlendirme yapma, okudukları kitabın yazarı hakkında bilgi edinme; yazarın farklı yapıtlarını okuyup bu yapıtlar arasında karşılaştırma yapma, okudukları yapıtlardan edinilen yeni bilgilere karşı farkındalık kazanma ve metnin mantık ve yazım hatalarına ilişkin değerlendirme yapma gibi eylemleriyle kendilerini eleştirel okur olarak sunduklarını söylemek olanaklıdır. Bununla ilgili olarak Özdemir (2017) eleştirel okumanın; okurun okuma amacını belirlemesini, yazarın amacını ve güvenilirliğini sorgulamasını ve metinde verilen bilgilerin niteliğini değerlendirmesini gerektirdiğini belirtmektedir. Ayrıca Özdemir'e göre (2017) eleştirel okuma, üst düzey becerileri gerektiren bilişsel süreçleri içermektedir. Kanal sahibi çocukların yukarıda ifade edilen okuma eylemleriyle üst düzey düşünme becerilerini etkin kullanan ve eleştirel bir okura ait olacak özelliklerin bazılarına sahip bireyler olarak kendilerini sundukları düşünülmektedir.

Çocukların Youtube'da bir kitap kanalı oluşturmaları, ürettikleri içerikleri düzenleyerek bu ortamda paylaşmaları, farklı dillerde yapıtları okuma istekleri ve okuduklarına ilişkin farklı dillerde gerçekleştirilen atölyelere katılmaları gibi eylemlerinin ise evrensel okur görünümünün bir yansıması olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların medya ortamında içerik üretmeleri, bilgi iletişim teknolojilerini etkin kullandıklarını göstermektedir. Alanyazında yer alan çalışmalar incelendiğinde bilgi iletişim teknolojilerini kullanmanın ve bunlardan bilinçli bir şekilde faydalanmanın evrensel okuryazarlık becerisinin edinimi için gerekli olduğu görülmektedir. (Baki & Gökçe, 2020; Körkuyu, 2014; Sever, 2018). Ayrıca bazı araştırmalarda Youtube' un bir alt kültürü olan Youtube Kitap Topluluğu'nun kullanıcılarının teknolojik okuryazarlık becerilerini kullanarak görsel işitsel içerikler oluşturdukları (Anderson, 2020) ve medyayı bilinçli bir şekilde kullanmaya çalıştıkları (Sampaio & Costa, 2022) vurgulamaktadır.

Youtube’da kendi oluşturdukları kanallar aracılığıyla kitap tanıtımı ve değerlendirmesi yapan çocukların okuma kùltürü görünùmlerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada elde edilen sonuçlar özetle şu şekilde sunulabilir:

- Çocukların genellikle Youtube’da takip ettikleri kitaplarla ilgili içerik üreten kullanıcıları ya da kitap önerisi almak için izledikleri videoların üreticilerini model alarak kitap okumaya yönelmekte ve okudukları eserleri insanlarla paylaşma gibi benzer davranışlar sergilemektedirler.
- Çocuklar, başkalarına faydalı olma düşüncesiyle Youtube ortamında kitaplara ilişkin içerik üretmektedirler.
- Youtube’da kitap tanıtım kanalı olan çocuklar, sanal bir topluluğun üyeleri olarak kitap tanıtımı ve değerlendirmesi yaparken benzer türde video içerikleri üretmektedirler. Ayrıca çocuklar kendi aralarında üretilmesi gereken içeriklere ilişkin ortak bir anlayış oluşturmaktadırlar.
- Bütçe, indirim ve harcama gibi kavramlar üzerinden yapılan konuşmalardan hareketle kitap edinme eyleminin bir tüketim davranışına dönüştüğü ve evde aile tarafından çocuklara okuma etkinliklerine katılma fırsatı sunulduğu bu durumun ise sosyoekonomik düzey ve kùltürel altyapıyla ilişkili olduğu sonucu elde edilmiştir.
- Çocukların okuma kùltürü edinme süreçlerinde etkili olan unsurlara ilişkin yapılan incelemelerde aile, okul, arkadaş ve sosyal medya unsurlarının süreç içerisinde çeşitli rollere sahip oldukları gör÷lmektedir.
- Kanal sahiplerinin ifadelerinden hareketle öğretmenlerinin çoğunlukla kendilerine okumaları için kitap önerdiği, bazen ise okumaya ilişkin ödevler verdikleri ve okuttukları kitaplardan sınav yaptıkları sonucu elde edilmiştir.
- Çocuklar okul ortamında zaman zaman gerçekleştiren okur- yazar buluşmalarına katıldıklarını ve bu buluşmalarda yazarlara kitaplarını imzalattıklarını dile getirmektedirler. Bu bağlamda çocuklar, okur yazar buluşmalarını okuma için verilen ödevlere ve sınavlara göre daha olumlu karşılamaktadırlar.

- Sınava hazırlanma, ders ve ödev yoğunluğu gibi durumlar okuma kültürü edinme sürecinde engel oluşturan unsurlar olarak görülmektedir ve çocuklar bu nedenlerle okuma ihtiyaçlarını okul dışı zamana konumlandırmaya çalışmaktadırlar.
- Çocukların ifadelerinden hareketle arkadaşlarıyla karşılıklı olarak birbirlerinin okuma tarzlarına ilişkin bilgi sahibi oldukları görülmektedir. Ayrıca çalışmada arkadaşlarıyla birbirine kitap öneren çocukların tavsiye kitapları edindikten sonra okuyarak olumlu veya olumsuz değerlendirmelerini izleyicileriyle paylaştıkları sonucuna ulaşılmıştır.
- Kanal sahibi çocuklar, kendileri gibi sosyal medya ortamında hesabı veya kanalı olan kişilerin video içeriklerini izleyerek okuma tercihlerini yapmaktadırlar. Bundan hareketle sosyal medyanın, Youtube’da kitap tanıtım kanalı olan çocukların okuma kültürü edinme süreçlerinde belirleyici olduğu sonucu elde edilmiştir.
- Kitap tercihi noktasında Youtube’da kitap tanıtım kanalı olan çocuklar kendilerini seçim yapmayan, ellerine geçen her kitabı okuyan, ayırım yapmayan ve her kitabı değerli gören okurlar olarak sunmaktadırlar.
- Kanal sahibi çocuklar, her ne kadar kitap seçimlerini gelişigüzel yaptıklarını belirtse de çeşitli videolarında kitabın konusu, yaptıkları sınıflandırma, kitabın popüler olması ve kitabın yazarı gibi okuma tercihlerini etkileyen unsurlardan söz ettikleri sonucu elde edilmiştir.
- Çalışma sonucunda çocukların; yerli/yabancı, Türk/yabancı yazar şeklinde sınıflandırma yaptıkları ve genellikle yabancı yazarları okumayı tercih ettiklerine ulaşılmıştır.
- Çocuklar, açık veya örtülü ifadeleriyle medya ortamında kendilerini; okuma alışkanlığı edinmiş, eleştirel ve evrensel okurlar olarak sunmaktadırlar.

ÖNERİLER

Çalışmada ulaşılan bulgu ve sonuçlardan hareketle çeşitli öneriler sunulmaya çalışılmıştır. Okuma kültürü ve Youtube Kitap Topluluğu ile ilgili sonraki süreçlerde yapılacak çalışmalarda bu öneriler dikkate alınabilir ve bunlardan faydalanılabilir:

1. Okuma kültürü edinme sürecinde medya ortamlarının sunduğu fırsatlar dikkate alınarak çocukların düzeylerine uygun nitelikli eserleri çeşitli platformlarda tanıtımları için olanak sağlanabilir.
2. Youtube Kitap Topluluğu'na katılım sağlayan ortaokul çocuklarının kanallarında yer verdikleri ve okudukları eserler çocuğa görelilik ilkeleri bağlamında incelenebilir.
3. Youtube Kitap Topluluğu'na katılım sağlayan ortaokul çocuklarının medya ortamında oluşturdukları dijital okur kimlikleri detaylı bir şekilde incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, A.İ. (2021). *Sosyal Medyada “Z kuşağı”*. Zinde Yayıncılık.
- Ak Başoğlu, D. (2021). *Türkçe Öğretmenlerinin ve Önerdikleri Kitapların Söylemleri Bağlamında Okuma Kültürü Anlayışı: Bir Durum Çalışması*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akkaya, Ö. (2010). Netnografik Araştırma. İçinde Zerenler, M. (Ed). *Pazarlamanın Nitel Çağı* (205-216). Çizgi Kitabevi.
- Aküzüm, L. (2021). *Ortaokul Öğrencilerinin Okuma Kültürlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aküzüm, L., & Bars, M. (2022). Ortaokul Öğrencilerinin Okuma Kültürlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *RumeliDe Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (27), 97-122.
- Akyüz, E. (2021). *Üniversitelerde Yapılandırılmış Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Merkezlerinin Okuma Kültürü Edindirme Bağlamında İncelenmesi (Uluslararası Bir Karşılaştırma)*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Alamdar, S.G. (2015). *Ortaokul Öğrencilerinin Okuma İlgi ve Alışkanlıklarının İncelenmesi (Kırıkkale İli Örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alan, Y. (2020). Türkiye’deki Üniversite Öğrencilerinin Kitap Okuma Profilleri. *Söylem Filoloji Dergisi*, 5(1), 278-303.
- Algül, F.N. (2021). Popüler Kültürün Dayattığı Kitapların Çocukların Değerler Önceliği Üzerindeki Etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(229), 205-231.
- Alp, D., & Kardaş, C. (2016). *Çocuk Edebiyatı ve Medya II*. Eğiten Kitap.
- Altunbay, M., & Uslu Üstten, A. (2020). Okuma Kültürünün Bir Göstergesi Olarak Kitaplık ve Kütüphane Kullanımı Üzerine Bir Araştırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 916-930.
- Anderson, T. (2020). *A Book Club For The 21st Century: An Ethnographic Exploration Of Booktube*. (Doctoral dissertation). University of North Carolina Philosophy in the School of Education.
- Arıcı, A.F. (2016). Erken Çocukluk Dil Gelişiminde Ailenin Rolü. *Türkiye Eğitim Dergisi*, (1), 66-78.
- Arıcı, A.F., (2018). *Okuma Eğitimi IV*. Pegem Akademi.
- Armut, M., & Türkyılmaz, M. (2017). Ortaokul Öğrencilerinin Akıcı Okuma Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 348-375.
- Atalay, G.E. (2019). Sosyal Medya ve Çocuk: “Babishko Family Fun TV” İsimli Youtube Kanalının Eleştirel Bir Analizi. *Erciyes İletişim Dergisi, Uluslararası Dijital Çağda İletişim Sempozyumu Özel Sayısı*, 179-202.
- Aytaş, G. (2021). Kurgusal Çocuk Romanlarında Tarih. *Söylem Filoloji Dergisi*, 6(3), 565-573.
- Ayyıldız, M., Bozkurt, Ü., & Canlı, S. (2006). Okuma Kültürü Üzerine Bir Araştırma. *Milli Eğitim Dergisi*, 34 (169).

- Bağcı Ayrancı, B. (2021). Çocuk Edebiyatında Okuma Kültürü ve Medya. İçinde Öztürk, B., Bulut, F. & Şimşek, Ş. (Ed.), *Çocuk ve Okuma kültürü* (89-101). Akademisyen Kitabevi.
- Bağdaş, Ç. K., & Çalışkan, Z. (2018). 'Kumbaramdan Kitap Çıktı 'Projesine İlişkin Öğretmen Görüşleri ve Çocukların Kitap Seçimine Etkisinin İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(2), 41-48.
- Bağrıyanık, M.F. (2018). *Dijital Alanın Tipolojileri: Dijital Kültüre Dair Sosyolojik Bir Okuma*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baki, Y. & Gökçe, B. (2020). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuma Kültürü Düzeylerinin İncelenmesi. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 353-375.
- Balcı, A. (2016). *Okuma ve Anlama Eğitimi II*. Pegem Akademi.
- Bayat, N. & Çetinkaya, G. (2018). Ortaokul Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları ve Tercihleri. *İlköğretim Online*, 17(2), 984-1001.
- Bilgiç, H.G., Duman, D., & Seferoğlu, S.S. (2011). Dijital Yerlilerin Özellikleri ve Çevrim İçi Ortamların Tasarlanmasındaki Etkileri. *Akademik Bilişim*, 2(4), 1-7.
- Bilgin, A., & Güner, F. (2017). Popüler Kültür ve İlkokul Çağındaki Çocuklar (Öğretmen Görüşlerine Göre Durum Tespiti). *Millî Eğitim Dergisi*, 46(216), 117-133.
- Boğa, E. & Sağlam, M. (2021). Dijital Ortamda Çocuk: Bir Çocuk Youtuber Kanalının İçeriksel Analizi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 8(2), 643-664.
- Bulut, P., Kuşdemir, Y., & Uzun, E.B. (2020). Okuma Kültürü Üzerine Bir İnceleme: Öğretmen Adayları Örneği. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 8 (21), 74-95.
- Bulut, S. (2018). *Okulöncesi Eğitim Ortamlarında Çocuk Kitaplarıyla Gerçekleştirilen Uygulamaların Okuma Kültürü Bağlamında İncelenmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bülbül Oğuz, B. (2012). Sosyal Medya Dilinin Görüntüsel Gösterge Boyutu ve Bunun Dile Etkisi. *Turkish Studies*, 7(4), 1157-1166.
- Büyükalın, F., & Kalaycı, D. (2019). Sınava Hazırlık Sürecinin Bireyin Okuma Alışkanlığı Üzerinde Etkisi: 8. Sınıf Örneği, *Researcher: Social Science Studies*, 7(1), 238-248.
- Calabrese, C. (2018). *Become A Youtuber Build Own Youtube Channel*. Wiley.
- Can, R., Türkyılmaz, M., & Karadeniz, A. (2010). Ergenlik Dönemi Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 1-21.
- Chen, Q., Kong, Y., Gao, W., & Mo, L. (2018). Effects Of Socioeconomic Status, Parent–Child Relationship, And Learning Motivation On Reading Ability. *Frontiers In Psychology*, 9, 1-12.
- Clark, C. (2018). Readathon: How Children and Young People Are Engaged and the Benefits to Reading--Findings from Our Annual Literacy Survey. National Literacy Trust Research Report. *National Literacy Trust*. 1-15.
- Creswell, J.W. (2017). *Araştırma Deseni*. (Çev. S.B. Demir). Eğiten Kitap.
- Creswell, J.W. (2020). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. (Çev. M. Bütün ve S.B Demir). Siyasal Kitabevi.

- Çelik, Y. (2020). Okuma Alışkanlığının Kazandırılmasına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(4), 1027-1037.
- Çetin, S.A. (2021). 8. Sınıf Öğrencilerinin Dijital Ortamlarda Okuma Davranışlarının Değerlendirilmesi. *Journal of World of Turks / Zeitschrift für die Welt der Türken*, 13(3), 75-100.
- Çıldır, B., & Ergün, İ.H. (2021). Okuma Kültürü Edinememiş Bireylere İlişkin Bir Anlatı Araştırması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(2), 603-621.
- Çiftçi, Ö., & Temizyürek, F. (2008). İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama Becerilerinin Ölçülmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 109-129.
- Çiğdemir, S., & Akyol, H. (2020). Okuma Kültürü Oluşturmada Aile Yeterliliği Ölçeği Geliştirme ve Uygulama Çalışması. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(3), 1874-1912.
- Çukurbaşı Çalışır, E. (2019). Youtube İçerik Stüdyosu “Videolarınızı Kolay ve Hızlı Bir Şekilde Düzenleyin”. İçinde İşbulan, O., Demir Kaymak, Z., & Kıyıcı (Ed.), *101 Araçla WEB 2.0* (121-126). Pegem Akademi.
- Dai Luong, T. (2021). Developing A Reading Culture In The Digital Environment. *International Education and Research Journal*, 7(3), 23-24.
- Delgado, P., Vargas, C., Ackerman, R., & Salmerón, L. (2018). Don't Throw Away Your Printed Books: A Meta-Analysis On The Effects Of Reading Media On Reading Comprehension. *Educational Research Review*, 25, 23-38.
- Demirtaş, T., & Süğümlü, Ü. (2013). Çocukluk Döneminde Okuma (8-14 Yaş). İçinde Okur, A. (Ed.), *Yaşam Boyu Okuma Eğitimi I*. (135-183). Pegem Akademi.
- Deniz, E. (2015). Ortaokul Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlıkları. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 3(2), 46-64.
- Deniz, K. Z., Türe, E., Uysal, A., & Akar, T. K. (2015). Sosyo-Ekonomik Düzey Değişkenlerinin Kümeleme Analizi ile Belirlenmesi. *İlköğretim Online*, 14(1), 108-117.
- Doğan, S., & Erkan, İ. (2019). Z Kuşağının Sosyal Medyaya Yönelik Algılarının Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi. *Journal of Yaşar University*, 14, 146-155.
- Duran, E., & Erkek, G. (2018). Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Ön Yargılarının Belirlenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 1-17.
- Durualp, E., Çiçekoğlu, P., & Durualp, E. (2013). Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Kitap Okumaya Yönelik Tutumlarının İnternet ve Kitap Okuma Alışkanlıkları Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi (TEKE)*, 2(1), 115-132.
- Ehret, C., Boegel, J., & Manuel-Nekouei, R. (2018). The Role Of Affect In Adolescents' Online Literacies: Participatory Pressures In Booktube Culture. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 62(2), 151-61.
- Eminoğlu, N., & Bağçeci, B. (2020). Öğrencilerin Okuma ve Yazma Tutumlarını Geliştirmeye Yönelik Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(1), 1-10.
- Epçaçan, C. (2018). Okuma ve Anlama Becerilerinin Öğretim Sürecine Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme. *Turkish Studies*, 13(19), 615-630.

- Er, Z., & Arıcı, A.F. (2018). Ortaokul Öğrencilerinin Okuma Becerilerinin Geliştirilmesinde Ailenin Etkisi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3(1), 1-21.
- Erdoğan, E., & Acar Güvendir, M. (2019). Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programında Öğrencilerin Sosyoekonomik Özellikleri ile Okuma Becerileri Arasındaki İlişki. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 493-523.
- Erduran, T. (2008). *Yaşam Boyu Öğrenme Kapsamında Bartın İlinde Okuma Kültürü: Bir Durum Çalışması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Glesne, C. (2014). *Nitel Araştırmaya Giriş*. (Çev. A. Ersoy ve P. Yalçınoglu). Anı Yayıncılık.
- Görmez, E. (2020). Görsel Medya ve Çocuk. İçinde Karagül, S., & Şen, E. (Ed.), *Çocuk Edebiyatı (Okuma Kültürünün Temelleri)*. (235-271). Nobel.
- Gündüz, O. & Şimşek, T. (2013). *Okuma Eğitimi*. Grafiker Yayınları.
- Güneş, F. (2012). Okuma ve Zihni Yönetme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 1-15.
- Güneş, F. (2017). Okuma İlgisi ve Gücü. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 119-128.
- Güneş, F. (2021). *Türkçe Öğretimi Yaklaşım ve Modeller*. Pegem Akademi.
- Güneş, L.C., & Durualp, E. (2021). Medyanın Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Öğrenme Süreçlerine Etkisi. İçinde Yıldırım, S. & Doğutaş, A. (Ed.), *Çocuk, Medya ve Sosyal Medya* (3-29). Eğiten Kitap.
- Hepekiz, İ., & Gökaliler, E. (2019). Sosyal Medya Aracılığıyla Yaratılan Kişisel Markalar ve Benlik Sunumu. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), 761-782.
- IFLA Okul Kütüphaneleri Bölümü Daimî Komitesi. (2015). *IFLA Okul Kütüphaneleri Rehberi*. (Çev. S. Arıoğlu ve A. Yüksel Durukan). International Federation of Library Associations and Institutions.
- İç, C. (2017). *Video İçerik Üretimi Sağlayan Sosyal Ağ Sitelerinde Video Üretimi: Youtube Türkiye'de Video Üretimi İçerik Analizi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İlhan, E., & Görgülü Aydoğdu, A. (2018). Türkiye'de YouTube Yayıncılığı ve YouTuber Olmak. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 47, 141-166.
- İnal Kamacı, A. (2021). *Sosyal Medya ve Şöhret Kültürü: Çocuk Youtuberlar Üzerine Etnografik Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İnalöz, A.B. (2016). *Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Türkçe Dersinde Kullandıkları Dil ile Sosyal Medya Ortamında Kullandıkları Dilin Karşılaştırılması: Facebook Örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- İnce Samur, A.Ö. (2016). *Okuma Kültürü Nasıl Kazandırılır? Okulöncesi Dönem / 0-6 Yaş*. Anı Yayıncılık.
- İnce Samur, A.Ö. (2018). Okuma Kültürü Edinme Sürecinde Hangi Kitaptan Nasıl Yararlanılmalıdır? *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(4), 343-363.

- İnce Samur, Ö. (2014). Türkiye’deki ve Dünya’daki Çalışmaların Tanıklığında “Okuma Kültürü”. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (22), 157-188.
- İskender, H. (2017). Distopik Romanların Gençlik Edebiyatındaki Yeri Üzerine Bir İnceleme. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 431-448.
- İşcan, A., & Baskın, S. (2021). Çocuk Edebiyatı ve Okuma Alışkanlığı/Kültürü. İçinde Tunagür, M., & Kardaş, M.N. (Ed.), *Çocuk Edebiyatı* (99-116). Pegem Akademi.
- Kachak, T., Budnyk, O., & Blyzniuk, T. (2021). Development Of Reading Culture Of School Children: Results Of Theoretical And Empirical Research. *Revista Inclusiones*, (8), 62-76.
- Kakırman Yıldız, A. (2016). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Okuma Alışkanlığı Kazanmasında Rol Model Olarak Aile. *Mavi Atlas*, (7), 95-112.
- Kalan, Ö. (2021). Medyanın Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Öğrenme Süreçlerine Etkisi. İçinde Yıldırım, S. & Doğutaş, A. (Ed.), *Çocuklarda Tüketim Kültürü: Sosyal Medya Etkisi* (135-157). Eğiten Kitap.
- Kantaş, Z. (2013). Gençlik Dönemi Okuma (15-18 Yaş). İçinde Okur, A. (Ed.), *Yaşam Boyu Okuma Eğitimi I*. (185-222). Pegem Akademi.
- Karaboğa, M.T. (2018). Medya Çağında Çocuk ve Çocuk Kültürü: Şiddet ve Tüketim Kültürünün Yansımaları. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 1-17.
- Karadağ, Ö. (2013). Okuma Kültürüne Katkıları Bakımından Türkçe Ders Kitaplarının Resimlemeleri (İllüstrasyonları). *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9(2), 84-93.
- Karadayı, F. (2019). *Bilim ve Sanat Merkezlerine Devam Eden 5, 6, 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlık ve Eğilimlerinin Belirlenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karagül, S. (2021). Okuma Kültürü Edinme Sürecinin Son Basamağı: Evrensel Okuryazarlık. İçinde Öztürk, B., Bulut, F. & Şimşek, Ş. (Ed.), *Çocuk ve Okuma kültürü* (21-35). Akademisyen Kitabevi.
- Karaosmanoğlu, P. (2019). *Wattpad Kitapları Üzerine Bir İçerik Çözümlemesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Karatay, H. (2019). Okuma Eğitimi: Kuram, Uygulama Ölçme ve Değerlendirme. İçinde Güzel, A., & Karatay, H. (Ed.), *Türkçe Öğretimi El Kitabı III*. (219-262). Pegem Akademi.
- Kardaş, M. N. (2018). Okuma Kusurları. İçinde Sevim, O. & Söylemez, Y. (Ed.) *Okuma Eğitimi I*. (79-103). Nobel.
- Kasımoğlu, M. (2014). *Ortaokul 7. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. & Sever, S. (2000). *Türkçe Öğretimi*. Engin Yayınevi.
- Kaya, M. (2014). Okuma Kültürü ve Çocuk Edebiyatı. *Türk Dili*, 756, 608-622.
- Kenet, B.N. (2019). Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Türkiye Youtube Mecrasına Yansıması: En Çok Takip Edilen On İçerik Kategorisi Kapsamında Youtuber’ların Cinsiyet ve Yaşlarına Göre Dağılımı. *Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi*, (14), 106-132.

- Ketenoglu Kayabaşı, Z.E., & Özerbaş, M.A. (2018). Sosyal Ağ Paylaşım Sitelerinin Öğretmen Adaylarının Kitap Okuma Alışkanlığına Etkisi, *Kastamonu Education Journal*, 26(3), 945-952.
- Kılıçer, T. & Boyraz, E. (2019). *Tüketimin Çocuk Hali*. Pegem Akademi.
- Kırık, A.M., & Altun, E. (2019). Yeni Medya ve Z Kuşağı İlişkisi Bağlamında Youtube Kids Uygulamasının İçeriksel Analizi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(6), 109-119.
- Kızılkaya, Z. Z. (2020). Sosyal Medya Kullanıcılarının Metalaşması: Youtuberlar Üzerine Bir İnceleme. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, (35), 63-91.
- Kozinets, R.V. (2015). *Netnography: Redefined*. Sage.
- Körkuyu, S.A. (2014). *Okuma Kültürü Edinme Sürecini Etkileyen Temel Değişkenlerin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kurulgan, M., & Çekerol, S. (2008). Öğrencilerin Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıkları. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 237-258.
- López, M. D. L. L. (2017). Booktubers Y Literatura. *Revista Publicando*, 4(13 (2)), 963-974.
- Maden, A., & Önal, A. (2020). Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Öğrencilerin Okuma Eğilimlerine Göre Değerlendirilmesi, *Türkiye Eğitim Dergisi*, 5(1), 30-41.
- Maden, S. & DüNDAR, N. (2020). Ortaokul Öğrencilerinin ve Velilerinin Okudukları Çocuk Kitapları Üzerine Bir Araştırma. *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences*, 6(1), 39-48.
- Maden, S. & Maden, A. (2018). Türkçe Öğretmenlerinin Okuma Alışkanlığı Kazandırmaya Yönelik Alternatif Uygulamaları. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10, 1-17.
- Merriam, S.B. (2018). *Nitel Araştırma*. (Çev. S. Turan). Nobel.
- Mete, G. & Sis, N. (2016). *Okuma Eğitimi ve Okumaya Adanmışlık Modeli*. Gece Kitaplığı.
- Mut, G. & Gelişli, Y. (2021). Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığının Oluşmasında Etkili Olan Faktörlere İlişkin Görüşleri. *Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 92-113.
- Ntakirutimana, S., & Okoro, O.J. (2021). Social Media Use And Reading Culture Of Undergraduate Students Of Adventist University Of Central Africa, Rwanda. *International Journal of Academic Library and Information Science*, 9(5), 256-268.
- Odabaş, H., Odabaş, Z. Y., & Sevmez, H. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Dijital / E-Kitap Okuma Kültürü: Selçuk Üniversitesi Örneği. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 58(1), 139-171.
- Odabaş, H., Odabaş, Z.Y., & Binici, K. (2019). Dijital Bilgi Kaynakları ve Ortamlarının Üniversite Öğrencilerinin Okuma Davranışlarına Etkileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 49 (227), 89-116.
- Okur, A. (2013). Yaşam Boyu Okuma İçin Okuma Öğretimi. İçinde Okur, A. (Ed.), *Yaşam Boyu Okuma Eğitimi I* (1-45). Pegem Akademi.

- Okuyay Platformu. (2019). *Türkiye Okuma Kültürü Araştırması*. Ortaklıklar ve Ağlar Hibe Programı. <http://okuyayplatformu.com/wp-content/uploads/2020/02/okuma-kulturu-arastirmasi.pdf> (30.04.2022)
- Otache, I. (2020). Poor Reading Culture İn Nigeria: The Way Forward. *African Journal of Social Sciences and Humanities Research*, 3(4), 25-37.
- Özbaş Anbarlı, Z. (2020). Dijital Etnografi: Dijital Uzamı Anlamak İçin Bir Yöntem. *Global Media Journal TR Edition*, 10 (20), 87-113.
- Özbaş, S. (2020). Fatih Erdoğan'ın Kitaplarında Fantastik Öğeler. *Çocuk Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 3(1), 89-104.
- Özcan, H.Z., Batur, Z., & Sağcan, Y.C. (2019). Ortaokul Öğrencilerinin Okuma Eğilimlerinin İncelenmesi. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 33-55.
- Özdal, H., & Güneyli, A. (2020). Türkçe Öğretiminde Kullanılabilecek Dijital Araç ve Uygulamalar. İçinde Aslan, C., & Çalışkan, G. (Ed). *Uzaktan Eğitim Sürecinde Türkçe Eğitimi* (89-120). Pegem Akademi.
- Özdemir Çırakman, E. & Arı, B. (2018). Ortaokul Öğrencilerinin Kitap Seçimine Yön Veren Etmenler. *Researcher: Social Science Studies*, 6(3), 73-99.
- Özdemir, B., & Baş, Ö. (2019). Okuma Eğitimi. İçinde Akyol, Ş. & Şahin, A. (Ed.) *Okuma Eğitimi* (29-54). Pegem Akademi.
- Özdemir, S. (2017). Ortaokul Öğrencilerinin Eleştirel Okuma Özyeterlikleri. *Mehmet Akif Ersoy Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(7), 40-55.
- Özdemir, S. (2022). Examining The Posts Of Turkish Teachers In Facebook Groups In Terms. Gafarlı, R., & Polat, C. (Ed.), 4. International Culture, Art And Literature Congress in (pp.13-24). Iksad Publishing House.
- Özkan, E. (2021). Okuma Kültürü Edinmenin Dil Becerileri ile İlişkisi. İçinde Öztürk, B., Bulut, F. & Şimşek, Ş. (Ed.), *Çocuk ve Okuma kültürü* (11-20). Akademisyen Kitabevi.
- Özşenler, D. (2019). Dijital Hikâye Anlatımı: İçerik Üreticilerinin Youtube Videoları Üzerinden Bir Analiz. *Turkish Studies-Information Technologies and Applied Sciences*, 14(4), 587-616.
- Öztürk, B. (2020). Okuma Kültürü Oluşturmada Çocukların Edebiyat Çevresini Geniştirmeye Yönelik Uygulamalar: İngiltere Örneği. *Kastamonu Education Journal*, 28(5), 2112-2124.
- Öztürk, B.H. (2021). *Okuru Edebiyat Sahnesine Davet Etmek: Okur-Cevap Kuramı Çerçevesinde Bir Yöntem Önerisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, E., & İleri Aydemir, Z. (2013). Başlangıç Düzeyi Okuyucularının Okuma Motivasyonlarının, Günlük Kitap Okuma Süreleri ve Ailenin Okuma Durumuna Göre Değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(3), 1105-1116.
- Paay, J., Kjeldskov, J., Skov, M. B., & O'hara, K. (2013). F-Formations İn Cooking Together: A Digital Ethnography Using Youtube. In *IFIP Conference on Human-Computer Interaction*, 37-54.
- Paladines-Paredes, L-V., & Margallo, A.-M. (2020). Los Canales Booktuber Como Espacio De Socialización De Prácticas Lectoras Juveniles. *Ocnos*, 19 (1), 55-67.

- Parlak, B. (2017). Dijital Çağda Eğitim: Olanaklar ve Uygulamalar Üzerine Analiz. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22 (Kayfor 15 Özel Sayısı), 1741-1759.
- Parratt-Fernández, S., Mera-Fernández, M., & Mayoral-Sánchez, J. (2021). New Literary Prescribers: Spanish Booktubers' Sociodemographic Features And Self-Perceptions Nuevos Prescriptores Literarios: Características Sociodemográficas Y Autopercepciones Del Booktuber En España. *Ocnos*, 20 (2), 56-67.
- Patton, M.Q. (2018). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. (Çev. M. Bütün ve S.B Demir). Pegem Akademi.
- Perkins, K. (2017). The Boundaries Of Booktube. *The Serials Librarian*, 73:3-4, 352-356.
- Pınarbaşı, T.E., & Astam, F.K. (2021). Sosyal Medyada Çocuk: YouTube Oyun Kanalları Üzerine Dramaturjik Bir Analiz. *Selçuk İletişim Dergisi*, 14(3), 1183-1212.
- Polat, A. (2019). *Türkçe Öğretmenlerinin Okuma Kültürü Konusundaki Hizmetiçi Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi (Hizmetiçi Eğitim Programı Önerisi)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Reister, A. (2020). Influence Of Book Clubs On Reading Motivation For Third Through Fifth Grade Students. *Graduate Research Papers*. 1492.
- Rokhayati, T. & Alvionita, E. (2022). The Use Of Online Literature Circles To Enhance Students Critical Reading Skill. *JOLLT Journal Of Languages And Language Teaching*, 10(1), 94-101.
- Sakallı, E. (2014). Türkçe Popüler Kültür. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi (TEKE)*, 3(2), 307-317.
- Saltık, O. (2018). Okuma Kültürü Edindirme Sürecinde Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Niteliği Üzerine Öğretmen Görüşleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(2), 281-296.
- Sampaio, I. S. V., & Costa, A. S. (2022). Brazilian BookTubers and the COVID-19 pandemic. *First Monday*, 27(4).
- Sapsağlam, Ö. (2021). *Mutlu Çocuklar Çağının Sonu*. Pegem Kültür.
- Sayır, M.F. (2018). Okuma Eğitimiyle İlgili Temel Kavramlar. İçinde Sevim, O. & Söylemez, Y. (Ed.), *Okuma Eğitimi I*. (1-10). Nobel.
- Semingson, P., Mora, R.A. & Chiquito, T. (2017). Booktubing: Reader Response Meets 21st Century Literacies. *The Alan Review*, 61-66.
- Sever, S. (2007). Okuma Kültürü Edinme Sürecinde Türkçe öğretiminin Sorumluluğu. Okuma Kültürü ve Okullarda Uygulama Sorunları Toplantısı (ss. 108-126). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Sever, S. (2009). Türkiye'deki Bilimsel ve Sanatsal Nitelikli Çocuk Edebiyatı Etkinliklerine İlişkin Genel Bir Değerlendirme. Afacan, A. (Ed.), *Çocuk ve Okuma Kültürü Sempozyumu İçinde* (ss. 15-26). Eğitim Sen Yayınları.
- Sever, S. (2013). *Çocuk ve Edebiyat*. Tudem.
- Sever, S. (2015). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü II*. Tudem.
- Sever, S. (2018). *Sanatsal Uyarılarla Dil Öğretimi*. Tudem.

- Sever, S., Karagül S. & Doğan Güldenoğlu, B.N. (2017). Öğretmenlerin Okuma Kültürü Düzeyleri ile Kitle İletişim Araçlarını Kullanma Alışkanlıklarının İncelenmesi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi* 14(27), 47-69.
- Sezerer Albayrak, E. (2020). *#DijiÇocuk*. Gazi Kitabevi.
- Silverman, D. (2018). *Nitel Verileri Yorumlama*. (Çev. E. Dinç). Pegem Akademi.
- Soyuçok, M. (2021). *Okuma Kültürünün Edindirilmesinde Okulun Rolü*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Striling, E. (2016). Sosyal Bilimler İçin Dijital Yöntemler. 'Her Zaman Facebook'dayım!': Ana Akım Araştırma Aracı ve Etnografya Alanı Olarak Facebook'u Araştırmak. İçinde Snee, H., Hine, C., Morey, Y., Roberts, S., & Watson, H. (Ed.), *Sosyal Bilimler İçin Dijital Yöntemler* (51-66). (Çev. S. Ersöz Karakulakoğlu). Nobel.
- Suárez, M. D. M. (2018). Becoming A Booktuber Or How To Create A Reading Community.
- Suárez, M. D. M., & González Argüello, M. V. (2020). Becoming A Good Booktuber. *RELC Journal*, 51(1), 158-167.
- Sucu, A., Şenkal, Y., & Aydın, D. (2019). Sosyal Ağlarda Dijital Hikâye Anlatımı. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 14(53), 1-20.
- Suna, Ç. (2006). *İlköğretim Öğrencilerinin Okuma İlgisi ve Alışkanlıklarının Analitik Olarak İncelenmesi ve Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şahin, A. (2009). İlköğretim 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıklarının sosyo-ekonomik düzeylerine göre incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 215-232.
- Şahin, A. (2012). İlköğretim 4 ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlıklarının Sosyo-Ekonomik Düzeylerine Göre İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 367-388.
- Şahin, A., & Aktar, S. (2020). Okuma Becerisinin Geliştirilmesi. İçinde Kaya, M. & Kardaş, M.N. (Ed.), *Okuma Eğitimi* (151-174). Pegem Akademi.
- Şahin, Y. (2011). *Okuma Eğitimi*. Eğitim Akademi Yayınları.
- Şeref, İ., & Şahin, M. (2022). Okuma Kültürü Edindirme Sürecine Yönelik Bir Eylem Araştırması. *Türk Kütüphaneciliği*, 1-16.
- Şirin, M.R. (2016). *Gösteri Çağı Çocukları*. İz Yayıncılık.
- Şirin, M.R. (2019). *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış II*. Uçan At Yayınları.
- Tanju, E.H. (2010). Çocuklarda Kitap Okuma Alışkanlığı'na Genel Bir Bakış. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 6(2), 30-39.
- Taştepe, T., & Can Yavuz, E. (2021). Erken Çocuklukta Dijital Medya: Gelişimsel Bir Bakış. İçinde Yıldırım, S. & Doğutaş, A. (Ed.), *Çocuk, Medya ve Sosyal Medya* (31-43). Eğiten Kitap.
- Telli, A. (2021). *Ortaokul Öğrencilerinin Okuma Güdülenmeleri ile Ebeveynlerinin Eğitim Düzeyi ve Okuma Kültürü Görünümleri Arasındaki İlişki Üzerine Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Tezgeç, M.S. (2020). Kitap Okuma Eyleminin Metalaştırılması: Instagram Paylaşımları Üzerine Bir İnceleme. *Düşünce ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, (3), 90-115.
- Tolstopyat, N. (2018). Booktube, Book Clubs And The Brave New World Of Publishing. *Satura*, 1, 91-96.
- Tozduman Yaralı, K. (2021). Çocuk Hakları ve Medya. İçinde Kılıç, Ş. (Ed.), *Çocuk ve Medya* (25-63). Pegem Akademi.
- Tutgun Ünal, A. (2019) Youtube Kullanıcısı Z Kuşağının Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları ve Tercihlerinin İncelenmesi. *İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Çalışmaları Dergisi*, 8(16), 61-85.
- Tutgun Ünal, A. (2021). *Sosyal Medya*. Der Yayınları.
- Türkben, T. (2021). Okuma Eğitimi. İçinde Temizyürek, F. & Türkben, T. (Ed.). *Türkçe Öğretimine Genel Bir Bakış El Kitabı* (93-149). Pegem Akademi.
- Türkel, A., Özdemir, E.E., & Akbulut, S. (2017). Okuma Kültürü Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Turkish Studies*, 12(14), 465-490.
- Türkyılmaz, M. (2020). *Gençlik Edebiyatı ve Okuma Kültürü*. Pegem Akademi.
- Tüzel, S. (2013). Okul ile Öğrenci Yaşamı Arasındaki Duvarları Yıkarak: Popüler Medyayı Sınıfa Taşımak. H. Yavuzer & M.R. Şirin (Ed.), *I. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi Bildiriler Kitabı Cilt I* (ss. 13-40). Çocuk Vakfı Yayınları.
- Ungan, S. (2008). Okuma Alışkanlığımızın Kültürel Altyapısı. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 218-228.
- Ülper, H. (2011). Öğrencilerin Okumaya İsteklendirici Etmenlerle Karşılaşma Durumu: Öğretmen, Aile, Arkadaş ve Kitap Boyutları Üzerinden Bir Araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (30), 221-237.
- Ünal, D., Demirtaş, Z., & Gür Erdoğan, D. (2018). Üstün/Özel Yetenekli Öğrencilerde Okuma Alışkanlığı. *Millî Eğitim*, 47(1), 109-127.
- Ünlü, S. (2019). "Okuma Kültürü" Edindirme Sürecine Türkçe Öğretmenlerinin Etkisi (Muğla İli Örneği). (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ünlükaya, A., Savaş, S., & Sucu, İ. (2021). Youtube Çocuk Kanallarında Bulunan Video İçeriklerindeki Temaların Ortaya Koyulmasına Yönelik Bir Çalışma. *Journal of Business in The Digital Age*, 4(1), 33-49.
- Verdú, A. V., Pulido, P. C., & Franco, M. D. G. (2019). Lectura Y Aprendizaje Informal En Youtube: El Booktuber. *Comunicar: Revista Científica Iberoamericana De Comunicación Y Educación*, (59), 95-104.
- Vuong, Q. H., La, V. P., Nguyen, T. H. T., Nguyen, M. H., Vuong, T. T., Vuong, H. M., & Ho, M. T. (2021). Impacts Of Parents And Reading Promotion On Creating A Reading Culture: Evidence From A Developing Context. *Children and Youth Services Review*, 131, 106311.
- Yağcı, Y. (2007). Çocuk ve Gençlerin Kitaba Ulaşmasındaki Köprüler. *Türk Kütüphaneciliği*, 21 (1), 62-71.
- Yarar, F.N. (2018). *Sosyal Ağlar ve Dijital Etnografi: Bir Araştırma Sentezleme Çalışması*. (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Yasa, F. (2021). *Çocuklara ait YouTube kanallarında yer alan reklamların özellikleri: Bir içerik analizi*.
- Yaşar, L. (2021). *Kültür Endüstrisi Bağlamında Okumanın Dijitalleşmesi: Booktuber'lar Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin.
- Yılmaz, B. (2009). Çocuklarda Okuma Kültürünü Geliştirmede Ebeveyn ve Öğretmenin Rolü. Afacan, A. (Ed.), *Çocuk ve Okuma Kültürü Sempozyumu* içinde (ss. 133-140). Eğitim Sen Yayınları.
- Yılmaz, B., & Cengiz, E. (2022). Okuma Kulüplerinin İşlevleri ve Alışkanlığına Etkileri. *Yaşadıkça Eğitim*, 36(2), 264-290.
- Yılmaz, B., Atalan Akdeniz, Ö., Emre, S., & Tercan, O. (2022). *Okuma Kültürü Kaynakçası*. http://bby.hacettepe.edu.tr/akademik/bulentyilmaz/okuma_kulturu.pdf (01.06.2022)
- Yılmaz, O. (2018). Okuma Becerisinin Geliştirilmesi. İçinde Sevim, O. & Söylemez, Y. (Ed.), *Okuma Eğitimi I*. (125-148). Nobel.
- Youtube. (2022). *Hizmet Koşulları*. <https://www.youtube.com/t/terms> (10.04.2022)
- Yüksek, Ö., & Urhan Torun, B. (2017). Kitap Okuma Tercihinde Popüler Kültürün Rolü: Çok Satan Kitap Okurları Üzerine Bir Araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, (6), 549-559.
- Zinderen, İ.E. (2020). Yeni Medya Ekolojisi Ekseninde YouTube: Türkiye Örneği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(1), 215-232.

ETİK KURUL ONAYI

Bu çalışma için etik kurul onayı Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'nun (Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu) 26.02.2022 tarihli ve 03-09 numaralı kararı ile alınmıştır.

EKLER

EK-1. AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU

Bu araştırma, “Youtube Kitap Kanalları Üzerine Bir İnceleme: Dijital Çağda Okuma Kültürü Görünümleri” başlığıyla yüksek lisans tez çalışması olarak tasarlanmıştır. Araştırma Dr. Öğr. Üyesi Burcu ÇILDIR ve yüksek lisans öğrencisi Merve ERCAN tarafından yürütülmektedir. Araştırmanın amacı, Youtube’da kendi oluşturdukları kanallar aracılığıyla kitap tanıtımı ve değerlendirmesi yapan ortaokul düzeyindeki çocukların okuma kültürü görünümelerini belirlemektir. Araştırma kapsamında belirtilen ölçütleri sağlayan ortaokul düzeyindeki çocuklarla görüşmeler yapılacaktır.

Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayalıdır. Görüşmeler internet ortamında çevrim içi toplantı ortamlarından herhangi biriyle sözlü olarak gerçekleştirilecektir. Gerçekleştirilecek görüşmeler yaklaşık 40 dakika sürecek ve elektronik ortamda kaydedilecektir. Yapılan görüşmelere ilişkin katılımcıların verdiği yanıtlar tamamen gizli tutulacak; yalnızca araştırmacılar tarafından değerlendirilerek bilimsel yayınlarda kullanılacaktır.

Görüşmeler, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek soruları kapsamamaktadır. Ancak katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz görüşmeyi yarıda bırakabilirsiniz. Böyle bir durumda araştırmacıya, görüşmeden çekildiğinizi söylemeniz yeterli olacaktır. Bu araştırmayla ilgili sorularınız varsa, görüşmenin başında ya da sonunda araştırmacı tarafından yanıtlanacaktır. Araştırmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Saygılarımla.

Merve ERCAN

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Öğrencisi

Bu araştırmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda bırakıp çıkabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayınlarda kullanılmasını kabul ediyorum. (Formu doldurup imzaladıktan sonra uygulayıcıya geri veriniz).

Katılımcının Adı Soyadı

İmza:

Tarih:

Ek-2. VELİ ONAM FORMU

Bu araştırma, “Youtube Kitap Kanalları Üzerine Bir İnceleme: Dijital Çağda Okuma Kültürü Görünümleri” başlığıyla yüksek lisans tez çalışması olarak tasarlanmıştır. Araştırma Dr. Öğr. Üyesi Burcu ÇILDIR ve yüksek lisans öğrencisi Merve ERCAN tarafından yürütülmektedir. Araştırmanın amacı, Youtube’da kendi oluşturdukları kanallar aracılığıyla kitap tanıtımı ve değerlendirmesi yapan ortaokul düzeyindeki çocukların okuma kültürü görünümelerini belirlemektir. Araştırma kapsamında belirtilen ölçütleri sağlayan ortaokul düzeyindeki çocuklarla görüşmeler yapılacaktır.

Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayalıdır. Görüşmeler internet ortamında çevrim içi toplantı ortamlarından herhangi biriyle sözlü olarak gerçekleştirilecektir. Gerçekleştirilecek görüşmeler yaklaşık 40 dakika sürecek ve elektronik ortamda kaydedilecektir. Yapılan görüşmelere ilişkin katılımcıların verdiği yanıtlar tamamen gizli tutulacak; yalnızca araştırmacılar tarafından değerlendirilerek bilimsel yayınlarda kullanılacaktır.

Görüşmeler, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek soruları kapsamamaktadır. Ancak katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz görüşmeyi yarıda bırakabilirsiniz. Böyle bir durumda araştırmacıya, görüşmeden çekildiğinizi söylemeniz yeterli olacaktır. Bu araştırmayla ilgili sorularınız varsa, görüşmenin başında ya da sonunda araştırmacı tarafından yanıtlanacaktır. Araştırmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Saygılarımla.

Merve ERCAN

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Öğrencisi

Bu araştırmaya velisi olduğum 'nin katılmasına izin veriyorum. Çocuğumun vermiş olduğu bilgilerin bilimsel amaçlı yayınlarda kullanılmasını kabul ediyorum. (Formu doldurup imzaladıktan sonra uygulayıcıya ulaştırınız).

Velinin Adı Soyadı

İmza

Tarih

EK-3. GÖRÜŞME FORMU

Ortam: Zoom

Tarih ve Saat:

(Başlangıç-Bitiş)

Görüşmeci: Merve Ercan

GİRİŞ

Merhaba, ben Merve Ercan. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisiyim. Youtube’da kitap kanalı olan ortaokul düzeyindeki çocuklar üzerine bir araştırma yapmaktayım. Bu görüşmede amacım Youtube’da kendi oluşturdukları kanallar aracılığıyla kitap tanıtımı ve değerlendirmesi yapan ortaokul öğrencilerinin okuma kültürü görünümünü belirlemektir. Araştırma sonucunda elde edilen sonuçların bundan sonra yapılacak çalışmalara katkı sunacağını düşünmekteyim.

•Bana görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tümü gizlidir. Bu bilgileri araştırmacıların dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir. Ayrıca, araştırma sonuçlarını yazarken görüştüğüm bireylerin isimlerini kesinlikle rapora yansıtmayacağım.

•Başlamadan önce, bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı?

•Görüşmeyi izin vererseniz kaydetmek istiyorum. Bunun sizce sakıncası var mı?

•Bu görüşmenin yaklaşık 35-40 dakika süreceğini tahmin ediyorum. İsteddiğiniz zaman araştırmacıya bildirip görüşmeden ayrılabilirsiniz. İzin vererseniz sorulara başlamak istiyorum.

GÖRÜŞME SORULARI

1. Ailenizle birlikte ne tür okuma etkinlikleri gerçekleştiriyorsunuz?
2. Okulunuzda okumayla ya da kitaplarla ilgili nasıl etkinlikler gerçekleştiriliyor?
3. Okul dışında kitaplarla ilgili katıldığınız etkinlikler nelerdir?
4. Çevrenizde okuduğunuz eserlerle ilgili konuştuğunuz kimler var?
5. Okuduğunuz kitapları nasıl seçiyorsunuz?
6. Youtube’da kitaplarla ilgili kanal oluşturmaya nasıl karar verdiniz?
7. Youtube kanalınızda niçin kitaplarla ilgili içerikler üretiyorsunuz?

EK-4. VIDEO GÖZLEM FORMU

Tarih:

Kanal:

İzlenen Video Başlığı:

Notlar:

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: MERVE ERCAN	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Fakülte	Eğitim Fakültesi
Bölümü	Türkçe Öğretmenliği
Makale ve Bildiriler	
Şahin, T.G., & Ercan, M. (2022). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Çevrim İçi Yürütülen Türkçe Derslerine İlişkin Deneyimleri. <i>Journal of History School</i>, 57, 1183-1209.	